

วารสารสหศาสตร์

Interdisciplinary Studies Journal

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562)
Vol.19 No. 2 (July - December 2019)

ISSN 1513-8429

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
25/25 ถ.พุทธมณฑลสาย4 ต.ศาลายา
อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทรศัพท์: 0-2800-2840-70 ต่อ 1118
โทรสาร: 0-2441-9738
เว็บไซต์: www.sh.mahidol.ac.th

ISSN 1513-8429

9 771513 842425

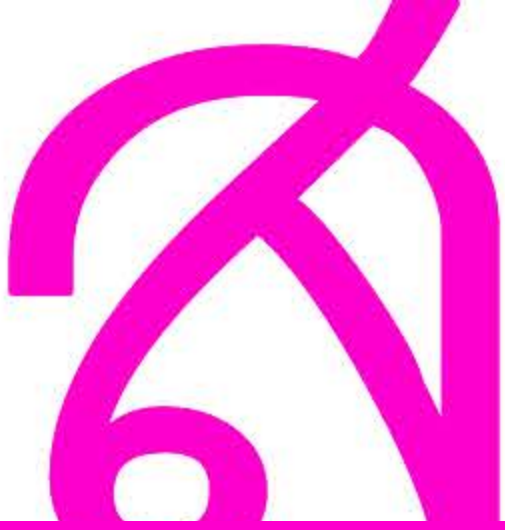
วารสารสหศาสตร์

ISSN 1513-8429

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (ก.ค. - ธ.ค. 62)

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

วารสารสหศาสตร์

Interdisciplinary Studies Journal

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562)
Vol.19 No. 2 (July - December 2019)

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
“วารสารสหศาสตร์” ปีที่ 19 ฉบับที่ 2

วารสารสหศาสตร์

ISSN: 1513-8429

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ในสาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศึกษาศาสตร์
ของนักวิชาการทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ และ
ศึกษาศาสตร์ ของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
4. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องในสาขาสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ และ
ศึกษาศาสตร์
5. เพื่อให้เป็นเอกสารประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ปีที่พิมพ์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562)

กำหนดออกวารสาร ปีละ 2 ฉบับ มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม

จำนวนหน้า 164 หน้า

วารสารศาสตร์

อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยอยู่ในกลุ่มที่ 2

บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารศาสตร์ฉบับวรรณกรรม
ของผู้เขียนโดยเฉพาะคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล และกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการนำบทความไปใช้ประโยชน์
ทางการศึกษาแต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์

บทบรรณาธิการ

วารสารสหศาสตร์ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 นี้ ยังคงมีความหลากหลายของเนื้อหา ที่ครอบคลุมสภาพสังคมปัจจุบันอย่างรอบด้าน จากบทความวิชาการคุณภาพทั้ง 10 บทความภายในเล่ม

บทความวิจัยที่ได้นำเสนอในวารสารสหศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลฉบับนี้ มีเนื้อหาที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่เรื่อง "หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม : กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง" "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี" "พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร" ที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น ในวารสารสหศาสตร์ฉบับนี้ยังได้รวบรวมบทความที่น่าสนใจอีกหลายเรื่องให้ท่านผู้อ่านได้ศึกษาตามความสนใจ

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความและคณะทำงานทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำวารสารในครั้งนี้ จนลุล่วงไปด้วยดีอีกวาระหนึ่ง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับความรู้ ความเข้าใจรวมทั้งเกิดแนวความคิดใหม่ ที่ได้จากการอ่านบทความและนำไปสร้างสรรค์ผลงานวิชาการที่เป็นประโยชน์มีคุณภาพทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการต่อไป

กองบรรณาธิการ

วิเคราะห์ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

ธเนศ เกษศิลป์*

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโต**

บทคัดย่อ

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษาหลักความเชื่อตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อเสนอแนวทางความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 443 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติถดถอยเชิงพหุ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ความเชื่อตามแนวคิดของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งออกเป็น 4 ประเภท 1) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญปล่อยสัตว์ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเชื่อปานกลาง 2) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเชื่อปานกลาง 3) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเชื่อน้อย 4) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเชื่อน้อยที่สุด

ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีจำนวน 1 ระดับ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า

ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีจำนวน 2 ระดับ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า และความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง

แนวทางความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลมีความคิดเห็นต่อความเชื่อในระดับ ปานกลางถึงน้อยที่สุด และเห็นว่าความเชื่อเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นดังข้อคิดเห็นที่บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลได้แสดงไว้ในคำถามปลายเปิดเช่น การปล่อยสัตว์ต่างๆ จะทำให้ได้บุญเป็นการเสริมบารมี แต่ควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาด้วยเนื่องจากสัตว์ต่างๆ ที่นำไปปล่อยนั้นอาจไม่คุ้นเคยกับบริเวณที่นำไปปล่อยอาจทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีและอาจทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลมีความเห็นสอดคล้องกับหลักศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทที่เห็นว่าความเชื่อเหล่านี้เป็นจลศรัทธา

คำสำคัญ: ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม/บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล/พุทธปรัชญาเถรวาท

* นักศึกษาสาขาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ประจำสาขาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ANALYTICAL STUDY OF BELIEFS RESULTING TO ENVIRONMENT OF MAHIDOL UNIVERSITY’S PERSONNEL BASED ON THERAVĀDA BUDDHIST PHILOSOPHY

Tanet Ketsil^{*}

Pharamaha Maghavin Purisuttamo^{**}

Abstract

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the beliefs affecting an environment, 2) to study the principles of beliefs according to Theravada Buddhist philosophy, and 3) to propose the way of beliefs that affect the environment of Mahidol University’s personnel according to Theravada Buddhist philosophy. 443 samples were used in the study. The data were analyzed by descriptive method and multiple regression statistics.

The results of research were found that:

1) The beliefs according to the concept of Mahidol University’s personnel to the environment could be divided into 4 categories; (1) the belief in making merit about releasing animal life has the average value in the middle level, (2) the belief in traditions has the average value at the middle level, (3) the belief in talismans has the average value in the low level, and (4) the belief in hunting and consuming wildlife meat has the average in the least level.

2) The level of a factor influencing on the natural environment of Mahidol University’s personnel according to Theravada Buddhist philosophy with the statistical significance level at 0.05 has 1 level including beliefs in hunting and consuming wild life meat. The level of a factor influencing on the natural environment of Mahidol University’s personnel according to Theravada Buddhist philosophy with the statistical significance level at 0.05 has 2 levels including beliefs in both hunting and consuming wildlife meat and talismans.

3) The belief that affects the environment of the Mahidol University’s personnel according to Theravada Buddhist philosophy is ranging from medium to low. And it affects both the natural environment and manmade environment. The opinions in the open-ended questionnaire revealed that releasing animals was to gain merit but environment impacts and natural balance should be considered for the released animals. These beliefs are correspondent with susceptible faith in Theravada Buddhist philosophy.

Keywords: Beliefs resulting to environment, Personnel of Mahidol University, Theravada Buddhist Philosophy

^{*} Student of Department of Buddhism and Philosophy at Mahamakut Buddhist University

^{**} Assistant Professor and lecturer in Department of Buddhism and Philosophy at Mahamakut Buddhist University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มาอย่างช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยความเชื่อต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักจะมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมไปถึงด้านสิ่งแวดล้อม โดยความเชื่อจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์และจะแสดงออกผ่านทางประเพณี วัฒนธรรม หรือศิลปะต่าง ๆ ถึงแม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น แต่มนุษย์ก็ยังมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อกันอยู่ในชีวิตประจำวัน หรืออาจกล่าวได้ว่าความเชื่อถูกปลูกฝังอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์มาอย่างยาวนานและมีอยู่หลากหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับการตาย ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการนับถือผีบ้านผีเรือน ผีสงเทวดา นางไม้ เจ้าพ่อเจ้าแม่ รวมไปถึงความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อโดยทั่วไปของชนชาติไทยมาก่อน เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจเวทมนต์ คาถา อาคม หรือพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุ แร่กายสิทธิ์ อันเป็นเครื่องรางของขลัง (บ้านจอมยุทธ, 2543) แต่ในขณะเดียวกันความเชื่อต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นก็มิทั้งความเชื่อที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวก และความเชื่อที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบ โดยผลกระทบด้านบวกนั้นจะทำให้มนุษย์มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เกิดความมั่นใจ เกิดความสบายใจ เกิดพลังและความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่หากความเชื่อนั้นเป็นความเชื่อที่มลายเกินไป และขาดการคิดวิเคราะห์ก็จะทำให้เกิดผลกระทบทางลบตามมาได้อีกด้วย

ความเชื่อที่ส่งผลกระทบทางลบที่มีให้เห็นในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น คือ ความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่นชาวที่โด่งดังอยู่ในช่วงหนึ่งของสังคมไทยโดยมีประชาชนให้ความสนใจและหันมาให้ความสำคัญกับการทำบุญมากยิ่งขึ้น คือ กรณีของเต่าออมสินที่กลืนเหรียญลงท้อง จนจับเป็นก้อนเนื้อและในที่สุดเต่าออมสินก็ตาย สาเหตุมาจากความเชื่อของมนุษย์ที่ว่าเต่าเป็นสัตว์อายุยืน และเป็นสัญลักษณ์ของโชคลาภ จึงมีการโยนเหรียญลงในบ่อเต่าเพราะเชื่อว่าเป็นการทำบุญและจะนำโชคลาภมาให้แก่ตนเอง ซึ่งความเชื่อนี้ขาดการศึกษาไตร่ตรองถึงสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของสัตว์ (กระปุก, 2560) ถือเป็นกรณีที่น่าท้อใจถึงความเชื่อของคนไทยได้เป็นอย่างดีว่าแท้จริงแล้วความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ หรือเป็นความเชื่อที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วหรือยัง และอีกกรณีหนึ่งคือ การลักลอบตัดไม้พะยุง ซึ่งมีความเชื่อว่าต้นพะยุงเป็นไม้มงคลที่ใช้ในการก่อสร้างอาคาร หรือก่อสร้างประดิษฐานอัฐิธาตุต่าง ๆ เช่น พิธีก่อฤกษ์ หรือวางศิลาฤกษ์ต่าง ๆ บ้านใดปลูกต้นพะยุงจะทำให้บุคคลในบ้านนั้นมีแต่ความสุขความเจริญ มีฐานะดีขึ้น ชีวิตไม่ตกต่ำ จึงมีการลักลอบตัดไม้พะยุงเพื่อจำหน่ายและส่งออกต่างประเทศจำนวนมาก ทำให้ต้นพะยุงลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว (กระปุก, 2560)

จากกรณีความเชื่อดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นความเชื่อที่เป็นจิตสำนึกที่ฝังใจจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งหมายถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมซึ่งเข้าใจกันทั่วไปว่าเป็นคำสอนโดยตรงของพระพุทธเจ้าเป็นการอธิบายคำสอนด้วยกระบวนการใช้เหตุผลตามวิธีการทางปรัชญาในหลักคำสอนมีสาระสำคัญที่เป็นสัจธรรมเข้าถึงกับโลกกับชีวิตเนื้อหาในส่วนนี้นักปรัชญาทั้งหลายยอมรับและเรียกว่าเป็นพุทธปรัชญาดังนั้นการวิเคราะห์ความเชื่อที่เป็นจิตสำนึกที่ฝังใจซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดความเชื่อของคนไทยโดยเฉพาะบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหิดล เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยที่มีบุคลากรที่นับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก และจากการประเมินผลจัดอันดับทางสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับการยกย่องให้เป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวและจากการสำรวจของ UI Green Metric World University Ranking 2018 ที่จัดทำโดย University of Indonesia มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย (UI) ได้ประกาศว่ามหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อันดับ 1 ของประเทศ

ไทย และอันดับที่ 89 ของโลก จากจำนวนมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมการจัดอันดับรวมทั้งสิ้นจำนวน 719 แห่งทั่วโลก โดยได้คะแนนรวมทั้ง 6,850 คะแนน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562) ซึ่งจะเป็นแนวทางและต้นแบบในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากความเชื่อที่เป็นจิตศรัทธาของคนไทย เพื่อการอาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักความเชื่อตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร ในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา ได้จากการคำนวณตามสูตรของ Yamane, Taro จำนวน 400 คน และผู้วิจัยเก็บเพิ่มอีก 43 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 443 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร ในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 34,605 คน (กองการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร ในมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา จำนวน 400 คน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากจำนวนประชากร ด้วยวิธีการคำนวณจากสูตรของ Yamane, Taro (Yamane Taro, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ 0.05 ซึ่งการคำนวณแสดง ได้ ดังนี้

$$n = \frac{34,605}{1 + 34,605(0.05)^2}$$

$n = 395$ หรือประมาณ 400 คน

3.3 วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

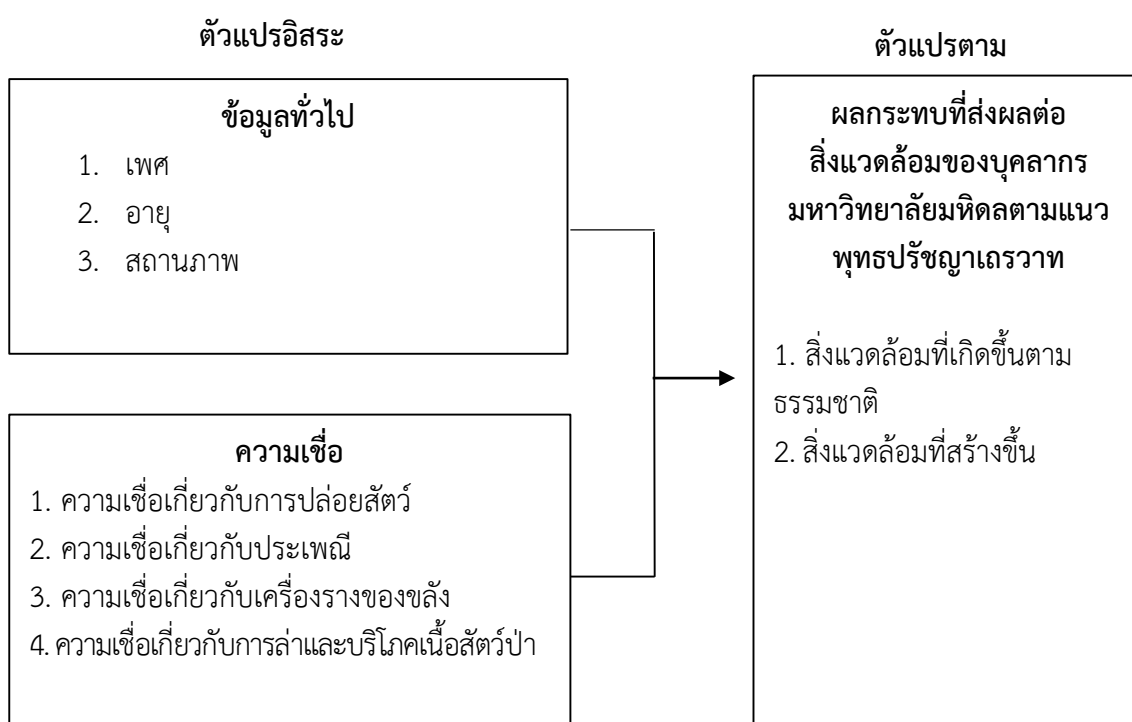
หลังจากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจึงทำการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาเฉพาะในบริเวณพื้นที่ในมหาวิทยาลัยมหิดลวิทยาเขตศาลายา เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหิดลได้รับการยกย่องเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวและจากการสำรวจของ UI Green Metric World University Ranking 2017 ที่จัดโดย University of Indonesia มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย (UI) ได้ประกาศว่ามหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อันดับ 1 ของประเทศไทย และอันดับที่ 86 ของโลก

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ออกแบบเครื่องมือการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC) ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) ที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และแจกแบบสอบถาม ที่คณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และความถูกต้องตรงตามภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญหลังจากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC > .50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2561) จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อคำถามมีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและระเบียบวิธีวิจัย 2 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธปรัชญา 1 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน ไปทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try-Out) จำนวน 30 ชุด กับกลุ่ม

ตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.920 แสดงให้เห็นค่าของ Cronbach's Alpha เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้อยู่ในระดับสูง

3. ทำหนังสือขอรับการรับรองจริยธรรมในคน จากคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัยหลังจากผ่านการรับรองจริยธรรมในคน จากคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้วจึงนำเครื่องมือลงเก็บข้อมูลภาคสนาม

4. ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีการชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ของงานวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อในแบบสอบถาม พร้อมทั้งแจ้งว่าข้อมูลของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคลแต่จะแสดงผลโดยภาพรวมเพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน

5. นำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อมูลและเสนอแนวทางการแก้ไขที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ตามขั้นตอนดังนี้

- 1) การตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
- 2) นำแบบสอบถามที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาลงรหัสที่สร้างไว้ และตรวจสอบความถูกต้องของรหัสอีกครั้งก่อนการประมวลผลข้อมูล
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้รูปแบบการบรรยาย พรรณนา เพื่ออธิบายและแจกแจงข้อมูลตามลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการอธิบายได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean)
- 4) การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยทางความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นการวิเคราะห์หาความสามารถของตัวแปรต้นในแต่ละองค์ประกอบเพื่ออธิบายความผันแปรที่เกิดขึ้นกับตัวแปรตาม
- 5) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการให้ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

8. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องวิเคราะห์ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความเชื่อตามแนวคิดของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การวิเคราะห์ความเชื่อตามแนวคิดของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งออก 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญปล่อยชีวิตสัตว์ 2) ความเชื่อเกี่ยวประเพณี 3) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง และ 4) ความเชื่อเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าและการบริโภคเนื้อสัตว์ป่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญปล่อยชีวิตสัตว์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญปล่อยชีวิตสัตว์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเป็นอันดับแรก คือ การไล่ชีวิตโคกระบือ ทำให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หหมดทุกข์หมดโศก แก้โรครกกรรมอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ต่ออายุให้รอดพ้นจากเคราะห์กรรม และเป็นการต่อชีวิตที่ได้บุญกุศลมาก รองลงมา การปล่อยนก ทำให้พบกับโอกาสใหม่ๆ มีสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองหน้าที่การงานมีความก้าวหน้า พร้อมทั้งเป็นการสะเดาะเคราะห์ไปด้วย และการปล่อยเต่า ทำให้มีอายุยืนยาว ฐานะมั่นคง และมีโชคลาภ ตามลำดับ

2) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเป็นอันดับแรก คือ ประเพณีลอยกระทง เป็นการสักการบูชา และขอขมาพระแม่คงคา เพื่อให้ตนเองบริสุทธิ์ รองลงมา ประเพณีลอยกระทง เป็นการปลดปล่อยความทุกข์ความโศกให้หลุดลอยไปกับสายน้ำ และเกิดสิ่งใหม่ที่ดียิ่งใน ชีวิต และประเพณีลอยโคม เป็นการปล่อยเคราะห์ความทุกข์ต่าง ๆ และสิ่งร้าย ๆ ให้พ้นออกจากตัวเอง ลอยไปกับอากาศ และเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ตามลำดับ

3) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเป็นอันดับแรก คือ ตำแหน่งของฮวงจุ้ย ทำให้เกิดผลในทางบวกและทางลบด้านต่าง ๆ ในชีวิต มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเชื่อต่ำ รองลงมา ไม่สัก ถ้าหากนำมาปลุกบ้านหรือผลิตเป็นเครื่องเรือนจะทำให้ผู้อยู่อาศัยในบ้านมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี และไม่พะยุง ถือเป็นไม้มงคล ถ้าปลูกไว้บริเวณบ้านเรือน หรือนำมาผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์จะพวงคำจุนฐานะให้มั่นคงดีขึ้น ตามลำดับ

4) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อเป็นอันดับแรก คือ อังตืนหมี เป็นตำรับสุดยอดอาหารสำหรับบำรุงร่างกาย มีคุณค่าทางอาหารสูง รับประทานแล้วจะทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง รองลงมา การรับประทานสุราต้องสัตว์ ถือเป็นยาที่มีสรรพคุณช่วยแก้อาการปวดบริเวณข้อ และช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และนอแรด ช่วยลดความร้อนภายในร่างกาย ล้างพิษ และทำให้ร่างกายผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้าต่าง ๆ ได้

2. ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การวิเคราะห์ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และ 2) ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ประเภทที่ 1 ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดอันดับแรก คือ

1) ป่าไม้ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความเชื่อที่ส่งผลกระทบเป็นอันดับแรก คือ การตัดไม้พุ่ม ทำให้ไม้พุ่มมีจำนวนลดลงและอาจสูญพันธุ์ และการตัดไม้สัก ทำให้ไม้สักมีจำนวนลดลงและอาจสูญพันธุ์

2) แม่น้ำลำคลอง พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความเชื่อที่ส่งผลกระทบ คือ การลอยกระทง ทำให้เกิดขยะใน

แม่น้ำลำคลองจำนวนมาก น้ำเน่าเสีย แหล่งน้ำตื้นเขิน เพราะกระทงส่วนใหญ่ทำจากโฟมและพลาสติก ใช้เวลานานในการย่อยสลาย

3) **อากาศ** พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความเชื่อที่ส่งผลกระทบ คือ การปล่อยโคม สร้างปัญหาทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ

4) **ระบบนิเวศ** พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความเชื่อที่ส่งผลกระทบเป็นอันดับแรก คือ การนำสัตว์หายากมาผลิตเป็นยาชูกำลังและยาสมุนไพรต่าง ๆ จะทำให้จำนวนสัตว์เหล่านั้นสูญพันธุ์ เช่น หมี เสือดำ ฉลาม งู เป็นต้น รองลงมาการปล่อยปลา ทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล เช่น การปล่อยปลาลงในแม่น้ำที่ไม่เหมาะสมกับประเภทของปลาจะทำให้ปลานั้นไปกินปลาอื่นหรือปลาเจ้าถิ่นจนอาจสูญพันธุ์ และการปล่อยเต่า ทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล และในบางพื้นที่อาจทำให้เต่าสูญพันธุ์

ประเภทที่ 2 ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ และ 2) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดอันดับแรกคือ

1) **สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความเชื่อที่ส่งผลกระทบเป็นอันดับแรก คือ การปล่อยโคม หากไปตกยังอาคาร/บ้านเรือน ทำให้เกิดเพลิงไหม้และความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน รองลงมาการจุดบั้งไฟ หากวัสดุไปตกยังอาคาร/บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดเพลิงไหม้และความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน และการปล่อยโคม หากลอยสูงมากจะมีผลกระทบกับการคมนาคมทางอากาศ ทำให้ต้องระงับการบิน ตามลำดับ

2) **สิ่งแวดล้อมทางสังคม** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความเชื่อที่ส่งผลกระทบเป็นอันดับแรก คือ การสูญพันธุ์ของสัตว์ทำให้เกิดกฎหมายการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวน แต่ก็ยังมีการล่าสัตว์เป็นจำนวนมาก รองลงมาการรับประทานหูลาม ทำให้เกิดการล่าหูลามมากขึ้น และการรับประทานลิ้งค์ของเสือ ทำให้เกิดการล่าเสือมากขึ้นตามลำดับ

3. ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

การวิเคราะห์ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งมีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการปล่อยชีวิตสัตว์ ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง และความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า ที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

จากความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า การตรวจสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการปล่อยชีวิตสัตว์ (X_1) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี (X_2) ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง (X_3) และความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า (X_4) และ ตัวแปรตาม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท (Y_1) พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .138 - .768 ซึ่งถือว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คือ มีค่าสหสัมพันธ์ไม่มากเกินไป 0.80 ($r = 0.80$) ดังนั้นจึงถือว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ในการสร้างสมการพยากรณ์ได้

2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

จากความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า การตรวจสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการปล่อยชีวิตสัตว์ (X_1) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี (X_2) ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง (X_3) และความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า (X_4) และตัวแปรตาม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท (Y_2) พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .058 - .768 ซึ่งถือว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงคือ มีค่าสหสัมพันธ์ไม่มากเกินไป 0.80 ($r = 0.80$) ดังนั้น จึงถือว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ในการสร้างสมการพยากรณ์ได้

5. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

1) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

ผู้วิจัยได้นำตัวแปร 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับการปล่อยชีวิตสัตว์ (X_1) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี (X_2) ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง (X_3) และความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า (X_4) มาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีจำนวน 1 ระดับ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า (X_4) ซึ่งระดับตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันพยากรณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทได้ร้อยละ 5.5 ($R^2 \times 100$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.234 และความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ ($S.E._{est}$) เท่ากับ 0.671

2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

ผู้วิจัยได้นำตัวแปร 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับการปล่อยชีวิตสัตว์ (X_1) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี (X_2) ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง (X_3) และความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภค

เนื้อสัตว์ป่า (X_4) มาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีจำนวน 2 ระดับ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการล่าและบริโภคเนื้อสัตว์ป่า (X_4) และความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง (X_3) ตามลำดับ ซึ่งระดับตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันพยากรณ์สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทได้ร้อยละ 5.5 ($R^2 \times 100$) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.234 และความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ ($S.E._{est}$) เท่ากับ 0.671

6. แนวทางความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

จากข้อคำถามแบบปลายเปิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 34.08 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลมีความคิดเห็นต่อความเชื่อในระดับ ปานกลางถึงน้อยที่สุดและเห็นว่าความเชื่อเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นดังข้อคิดเห็นที่บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลได้แสดงไว้ในคำถามปลายเปิดเช่น การปล่อยสัตว์ต่างๆ จะทำให้ได้บุญเป็นการเสริมบารมีแต่ควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาด้วยเนื่องจากสัตว์ต่างๆ ที่นำไปปล่อยนั้นอาจไม่คุ้นเคยกับบริเวณที่นำไปปล่อยอาจทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีและอาจทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลมีความเห็นสอดคล้องกับหลักศรัทธาในพุทธปรัชญาเถรวาทที่เห็นว่าความเชื่อเหล่านี้เป็นจลศรัทธา

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่องความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยอภิปรายผลตามประเภทของความเชื่อ 4 ด้าน ดังนี้

1) **ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญปล่อยชีวิตสัตว์** โดยผลจากการศึกษา พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทแบบจลศรัทธา มีความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญปล่อยชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเชื่อว่าการได้ชีวิตโคกระบือได้บุญรู้สึกอิ่มเอมใจ ทำให้ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ การปล่อยนกทำให้พบกับโอกาสใหม่ๆ สิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต และมีความเชื่อว่าการปล่อยเต่า ทำให้อายุยืนยาว และมีโชคลาภสอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของวรากรณ์ สามโกเศศ (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2560) ที่ได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่ทำบุญอาจเกิดความรู้สึกอิ่มเอิบในบุญที่ได้ได้ชีวิตสัตว์การที่ได้รู้สึกอิ่มเอมใจแต่ไม่ได้มีการติดตามไม่ถือว่าเป็นการทำบุญอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของณณณ์ ผาณิตวงศ์ (ณณณ์ ผาณิตวงศ์, 2559) ที่กล่าวว่าหากที่พบตามธรรมชาติในประเทศไทยเกือบทุกชนิดเป็นสัตว์คุ้มครอง คนนิยมนำมาปล่อยเพราะมีความเชื่อว่าจะมีโชคลาภ มีโอกาสใหม่ๆ มีความเจริญก้าวหน้า คนที่นิยมนำมาปล่อยมากที่สุดคือกลุ่มนกกระตีดซึ่งเป็นสัตว์คุ้มครอง ผิดกฎหมายทั้งคนจับ คนขาย และคนซื้อ และยังเป็นการทรมานสัตว์ เนื่องจากการจับนกจากถิ่นอาศัยมาขังในกรงซึ่งมีขนาดเล็กและแออัด ปล่อยในเมือง หรือตามวัดซึ่งไม่ใช่ถิ่นอาศัยของนก ซึ่งมีโอกาสตายสูงมาก สำหรับความเชื่อเรื่องการปล่อยเต่าจะสอดคล้องกับแนวคิดของ Sam ponsan คนไทยมีความเชื่อว่าการปล่อยเต่าจะทำให้อายุยืนยาวมั่นคงและมีโชคลาภ และแนวคิดของม.อึ้งอรุณ

(ม.อึ้งอรุณ, 2543) บางคนชอบตั้งเต่าไว้ในบ้านเพราะว่าอายุของเต่ายืนยาวมาก และมีบางคนคิดว่า เต่าและนกกระสา มีอายุยืนยาว และจากแนวคิดพุทธปรัชญา เถรวาทแบบจุลศรัทธามองว่าความเชื่อในเรื่องการปล่อยสัตว์นั้นเป็นศรัทธาที่คลอนแคลนกล่าวคือไม่ประกอบด้วยเหตุผลหรือกฎแห่งกรรมเพราะการปล่อยสัตว์เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในด้านอื่นๆดังข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปล่อยสัตว์ บางคนอาจคิดว่าเป็นการทำดีได้ดี แต่ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ การที่ปล่อย ปลา นก ต่าง ๆ ไม่ได้เป็นผลดีต่อระบบนิเวศ และอาจจะได้บาปกลับมาซึ่งการทำบุญทำความดีไม่จำเป็นจะต้องปล่อยสัตว์ ปล่อยปลา ถ้าการปล่อยนั้นเป็นการค้าขายของแม่ค้าพ่อค้าที่ทำเป็นรูปแบบของธุรกิจอย่างไรสัตว์เหล่านั้นก็ต้องถูกจับอีก ควรณรงค์ให้ไม่ซื้อ หากธุรกิจไม่ได้รับความนิยม ก็จะหายไปเอง

2) ความเชื่อเกี่ยวประเพณี โดยผลจากการศึกษา พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทแบบจุลศรัทธา มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีอยู่ในระดับปานกลาง เชื่อว่าประเพณีล่อยกระทงเป็นการสักการบูชา และขอขมาพระแม่คงคา เพื่อให้ตนเองบริสุทธิ์ เป็นการปลดปล่อยความทุกข์โศกประเพณีลอยโคม เป็นการปล่อยเคราะห์ความทุกข์ต่าง ๆ และสิ่งร้าย ๆ ให้พ้นออกจากตัวเอง ลอยไปกับอากาศ และเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ซึ่งความเชื่อในประเพณีเหล่านี้ล้วนเป็นความเชื่อที่มีสืบทอดต่อกันมาอย่างช้านาน บางความเชื่อเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันของคนในชุมชน ซึ่งถือปฏิบัติต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นพิธีการบูชาพญาแถน เพื่อลดบันดาลให้ฝนตกถูกต้องเหมาะสมตามฤดูกาล ประเพณียี่เป็งเชื่อว่าเป็นการบูชาพระเกตุแก้วจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีล่อยกระทงจะสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักข่าวไทย (สำนักข่าวไทย, 2560) ที่กล่าวไว้ว่าในอดีตคนไทยมีความเชื่อว่าแหล่งน้ำทุกสายจะมีพระแม่คงคาคอยปกปักรักษา และบันดาลน้ำให้กับผู้คน ได้มีดื่มมีใช้ไม่ขาดแคลน แต่เนื่องจากมนุษย์นั้นมักทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงไปในแม่น้ำซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงจะต้องมีการขอขมาพระแม่คงคา อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าการล่อยกระทงนั้น เป็นการล่อยเพื่อให้ความทุกข์ ความโศกกลอยหายไปพร้อมกับกระทง รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีลอยโคมและในงานบุญยี่เป็งจะสอดคล้องกับข้อมูลของกระทรวงวัฒนธรรม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) ที่ได้กล่าวไว้ว่าประเพณีลอยโคมซึ่งเกิดจากความเชื่อเรื่องของพุทธศาสนา ชาวล้านนาเชื่อว่าการลอยโคมและปล่อยขึ้นไปในอากาศนั้น ถือเป็นปล่อยความทุกข์และเรื่องราวร้ายๆ ปล่อยเคราะห์ ให้พ้นจากตัวและให้ลอยไปกับอากาศ ตลอดจนการอธิษฐานขอพรเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง มั่งมี ศรีสุข และเจริญก้าวหน้าขึ้นไป และในงานบุญยี่เป็งนอกจากจะมีการปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์มหาชาติตามวัดวาอารามต่าง ๆ แล้ว ยังมีการประดับตกแต่งวัดบ้านเรือน และถนนหนทางด้วยต้นกล้วย ต้นอ้อย ทางมะพร้าว ดอกไม้ ตุง ช่อประทีป และชักโคมยี่เป็งแบบต่าง ๆ ขึ้นเป็นพุทธบูชา พอตกกลางคืนก็จะมีมหรสพและการละเล่นมากมาย มีการแห่โคมทอง พร้อมกับมีการจุดถ้วยประทีป (การจุดผางปะติ๊ด) เพื่อบูชาพระรัตนตรัย, การจุดบอกไฟ, การจุดโคมประดับตกแต่งตามวัดวาอาราม และการจุดโคมลอยปล่อยขึ้นสู่ท้องฟ้า เพื่อบูชาพระเกตุแก้วจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และในประเด็นความเชื่อเรื่องประเพณีบุญบั้งไฟจะสอดคล้องกับแนวคิดของชูลีพร สุสุวรรณ (ชูลีพร สุสุวรรณ, 2542) ได้กล่าวไว้ว่าบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีประจำปีของชาวภาคอีสาน ที่สืบเนื่องมาจากพิธีการขอฝนของพญาแถนหรือเทวดา โดยจัดพิธีจุดบั้งไฟ เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลเพาะปลูก เมื่อหลังเทศกาลสงกรานต์ราว ๆ กลางเดือน 6 ของทุกปี และจากแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทแบบจุลศรัทธามองว่าความเชื่อในเรื่องประเพณีนั้นเป็นศรัทธาที่คลอนแคลนกล่าวคือไม่ประกอบด้วยเหตุผลเพราะบางประเพณีอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในด้านอื่นๆดังข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยอย่างล่อยกระทง ปล่อยโคมลอย บุญบั้งไฟ ส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเกิดมลพิษทั้งทางบก ทาง

น้ำ ทางอากาศ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นในบริเวณใกล้เคียง เช่น การที่มีบั้งไฟตกใส่หลังคาของชาวบ้าน การที่โคลมลอยตกใส่บริเวณที่ทำให้เกิดไฟไหม้ได้ หรือล่อยไปขัดขวางการบิน

3) **ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง** โดยผลจากการศึกษา พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทแบบจุลศรัทธา มีความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังอยู่ในระดับน้อย โดยเชื่อว่าตำแหน่งของฮวงจุ้ย ทำให้เกิดผลในทางบวกและทางลบด้านต่าง ๆ ในชีวิต เชื่อว่าไม้สัก ถ้าหากนำมาปลูกบ้านหรือผลิตเป็นเครื่องเรือนจะทำให้ผู้อยู่อาศัยในบ้านมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ไม้พยุงเป็นไม้มงคล หากปลูกไว้ในบ้านเรือนจะพยุงค่าฐานะให้มั่นคงดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของวราภรณ์ ยอดชะลูด (วราภรณ์ ยอดชะลูด, 2560) ที่เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้กล่าวว่าคนไทยมีความเชื่อว่าการปลูกต้นไม้ประจำบ้าน จะทำให้มีศักดิ์ศรี เพราะสักหรือสักดิ์ คือการมีศักดิ์ศรี มีเกียรติศักดิ์สถาปนาศักดิ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลของกลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช, 2558) เกี่ยวกับเรื่องต้นพะยุงว่าเป็นต้นไม้มงคลที่เหมาะสมกับผู้ที่ต้องการเสริมดวงชะตาในด้านการเงิน ให้มีสภาพคล่องทางการเงินดี หากในช่วงที่ดวงตกขาดเงินทอง ก็จะมีผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือทำให้ผ่านพ้นสถานการณ์นั้นไปได้ ในส่วนของตำแหน่งของฮวงจุ้ยสอดคล้องกับแนวคิดโจอี้ ยับ (โจอี้ ยับ, 2552) ที่กล่าวว่าศาสตร์แห่งฮวงจุ้ยนั้นเป็นภูมิปัญญาจีนโบราณ และยังคงได้รับความเชื่อถือในปัจจุบัน หากศึกษาเรื่องฮวงจุ้ย เราจะพบว่าหลายสิ่งที่เป็นข้อดีและข้อเสียในหลักฮวงจุ้ยนั้นสอดคล้องกับวิถีคิดโดยอาศัยหลักเหตุและผลในหลักแห่งสมดุลทางธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องอากาศ น้ำ ลม และความร้อน และสอดคล้องกับงานวิจัยในประเด็นการบูชาต้นไม้ของชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์ (ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์, 2557) ที่ศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยมีอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดูหรือพุทธศาสนาแน่น พบว่า การบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยนั้นเกิดขึ้นมาจากศาสนาเก่าแก่ดั้งเดิม วรรณคดีเกี่ยวกับเทวดาในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาจึงเป็นแรงผลักดันส่งเสริมให้การบูชาต้นไม้กลายมาเป็นการบูชารุกขเทวดาอย่างที่เห็นในปัจจุบัน การใช้พิธีกรรมในการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดูมาใช้จึงยังส่งเสริมให้การบูชาต้นไม้เป็นวัฒนธรรมของต่างชาติไป แต่แท้จริงแล้วนั้นเป็นวัฒนธรรมของไทยมาแต่ดั้งเดิม ดังนั้นคติความเชื่อเรื่องรุกขเทวดาในสังคมไทยจึงมีลักษณะเป็นการหลอมรวมหรือบูรณาการคติความเชื่อเรื่อง “พุทธ พราหมณ์ ผี” (Thai religious syncretism) โดยมีพุทธศาสนาเป็นแกนกลางและจากแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทแบบจุลศรัทธามองว่าความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง นั้นเป็นศรัทธาที่คลอนแคลนกล่าวคือไม่ประกอบด้วยเหตุผลเพราะความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในด้านอื่นๆดังข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง เช่น การนำไม้พะยุง ไม้สัก มาทำเป็นเครื่องใช้ในบ้านเพื่อเสริมบารมี การมีปลัดขิก ไว้ในครอบครอง หรือการวาง ตำแหน่งฮวงจุ้ยในบ้านเรือน ซึ่งความเชื่อต่างๆเหล่านี้หากมีความเชื่ออย่างมากจนเกินไปก็อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างมาก

4) **ความเชื่อเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าและการบริโภคเนื้อสัตว์ป่า** โดยผลจากการศึกษา พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทแบบจุลศรัทธา มีความเชื่อเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าและการบริโภคเนื้อสัตว์ป่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งเชื่อว่าอู้งินหมี่ เป็นตำรับสุดยอดอาหารสำหรับบำรุงร่างกาย มีคุณค่าทางอาหารสูง รับประทานแล้วจะทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง การรับประทานสุราต้องสัตว์ เป็นยาที่มีสรรพคุณช่วยแก้อาการปวดข้อต่างๆ และเชื่อว่าการล่าสัตว์ป่าเพื่อมีชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไว้ในครอบครอง พกพา ข้าง หนังสือ เขี้ยวเสือ จะส่งเสริมให้มีอำนาจบารมี นำเกรงขาม สอดคล้องกับแนวคิดของSuwachana (Suwachana, 2561) ที่ได้กล่าวไว้ว่าอู้งินหมี่ เป็นหนึ่งในสุดยอดอาหารสำหรับบำรุงร่างกาย คนจีนโบราณมีความเชื่อใช้อู้งินหมี่นั้นเป็นหนึ่งในสุดยอดอาหารสำหรับบำรุงร่างกาย ถ้ารับประทานแล้วจะทำให้ร่างกาย

แข็งแรง คงความเป็นหนุ่มสาว และช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ในส่วนของสุราต้องสัตว์สอดคล้องกับแนวคิดของAdmin (Admin, 2561) ที่กล่าวไว้ว่างูต้องเหล้าหรือสัตว์ต้องเหล้า เชื่อว่ามีต้นกำเนิดแท้จริงมาจากประเทศเวียดนามก่อนจะค่อยๆ แผ่ขยายไปยังพื้นที่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทางตอนใต้ของประเทศจีนที่ค่อนข้างนิยมพร้อมด้วยมีความเชื่อเกี่ยวกับการทานงูต้องเหล้านี้มาก ว่ากันว่ามันมีสรรพคุณช่วยเรื่องของแก้ปวดบริเวณไขข้อ ช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บ อีกทั้งยังสอดคล้องในประเด็นเชื่อว่าการล่าสัตว์ป่าเพื่อมีชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไว้ในครอบครองของปัญญาวัชร วัชรภาพ (ปัญญาวัชร วัชรภาพ, 2555) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง เป็นความเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เชื่อว่า สามารถป้องกันอันตราย ยิง แทะ ฟันไม่เข้า ตัวอย่างเช่น เหล็กไหล เขี้ยวเสือ และของ อุดม เขยกีวัก ได้อธิบายเกี่ยวกับงาช้าง และเขาสัตว์ เป็นวัสดุที่ชาวบ้านนำมาแกะ โดยเฉพาะงาช้างนับว่าเป็นวัสดุที่มีค่า เพราะมีเนื้อละเอียด สีสนสอาดสวยงาม ใช้แกะเป็นของมีค่าต่าง ๆ เช่น ดวงตราประทับ หนังสือต่าง ๆ พระพุทธรูป ด้ามพัดยศสมณศักดิ์ เครื่องดนตรี ฯลฯ ส่วนเขาสัตว์นำมาแกะเป็นง่ามหนังสือ หรือปลอกมีด เขาสัตว์ที่นิยมใช้ คือ เขาวัว เขาควาย เขากวาง ในบางครั้งงาช้างและเขาสัตว์ชาวบ้านนิยมใช้แกะเป็นเครื่องรางของขลังด้วย เช่น ปลัดขิก เป็นต้น ในส่วนของงานวิจัยจะสอดคล้องกับงานวิจัยของนิคม พุทธา และคณะ (นิคม พุทธา, 2551) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์สัตว์ป่าไทย: การค้าขายสัตว์ป่า สวนสัตว์ และเขตอนุรักษ์: ปัญหา ทางออก และโจทย์วิจัย ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นค้นพบสำคัญทั้งมุมมองและค่านิยมเกี่ยวกับสัตว์ป่าในสังคมไทยมีเปลี่ยนแปลงไป ในช่วงล่าอาณานิคม และการติดต่อซื้อขายกับต่างประเทศผ่านสนธิสัญญาต่างๆ และการเลียนแบบค่านิยมในการสะสมซากสัตว์ป่า เลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ป่าเป็นกีฬาไฮชนชั้นผู้มีบารมี และในปัจจุบันค่านิยมในการบริโภคเนื้อสัตว์ป่าของกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีความเชื่อ ซึ่งสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่า คือ ค่านิยมและความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศ และประเทศปลายทางที่เชื่อมโยงเนื่องจากยังมีความเชื่อเรื่องสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์สัตว์ป่านั้นมีสรรพคุณเป็นยา และเสริมสมรรถภาพทางเพศ การเปิดพิศดาร รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์เป็นเพื่อน และเสริมบารมีทำให้ยังมีความต้องการสัตว์ป่าจึงเป็นปัจจัยสาเหตุที่ทำให้มีการค้าขายสัตว์ป่า และจากแนวคิดพุทธปรัชญา เถรวาทแบบจลศรทฆามองว่าความเชื่อในเรื่องการล่าสัตว์ป่าและการบริโภคเนื้อสัตว์ป่านั้นเป็นศรัทธาที่คลอนแคลนกล่าวคือไม่ประกอบด้วยเหตุผลเพราะความเชื่อเรื่องการล่าสัตว์ป่าและการบริโภคเนื้อสัตว์ป่าอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในด้านอื่นๆดังข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การที่มีความเชื่อว่ามีประพทานของหายากเช่นอวัยวะส่วนต่างๆของสัตว์ป่า เป็นความคิดที่ไม่ดีเนื่องจากเป็นความเชื่อที่มีผลกระทบต่อการสูญพันธุ์ของสัตว์ต่างๆเหล่านั้นได้ เนื่องจากผู้คนที่มีเป้าหมายในการรับประทานสัตว์ต่างๆเหล่านี้เช่น เสือดำ อังตืนหมี หูฉลาม และอื่นๆ ซึ่งจริง ๆ แล้ว คนที่รับประทานสัตว์ต่างๆเหล่านี้ ก็ไม่ได้ทราบจริง ๆ ว่ามันสามารถช่วยส่งเสริมหรือมีสรรพคุณตามความเชื่อที่ได้กล่าวกันมาหรือไม่

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความเชื่อที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดลตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทผู้วิจัยได้กำหนด ข้อเสนอแนะไว้ 2 ส่วน 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรความเชื่อทุกตัวแปรจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมถึงแม้ว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลบางตัวแปรความเชื่อจะมีผลอยู่ในระดับน้อยที่สุดแต่ก็ถือว่าเป็นตัวแปรความเชื่อที่ส่งผล

กระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยอาจทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือ แม้แต่ลงพื้นที่สำรวจบริบทเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ตัวแปรความเชื่อที่นำไปสู่การสร้างเครื่องมือและวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลให้มีความหลากหลายเชิงข้อมูลมากยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม
- 2) ควรทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่อื่นหรือในมหาวิทยาลัยอื่นที่มีความโดดเด่นในด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีเลิศ
- 3) ความทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). **ประเพณีลอยโคม**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก https://www.m-culture.go.th/young/ewt_news.php?nid=371
- กระปุก. (2560). **เวทนา ... เจ้าเต่ากลืนเหรียญทองสะสมเป็นก้อนเนื้อ จากความเชื่อของคน**. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2560, สืบค้นจาก <https://highlight.kapook.com/view/149539>
- กระปุก. (มปป.). **ไม้พะยุง.. ไม้มงคลที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง**. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2560, สืบค้นจาก <https://highlight.kapook.com/view/83017>
- กลุ่มวิจัยอนุสัญญาไซเตสด้านพืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร. (2558). **คู่มือการตรวจพิสูจน์เนื้อไม้พะยุง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิแคนโซลูชัน.
- กองการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). **ข้อมูลสถิติ**. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561, สืบค้นจาก <https://mahidol.ac.th/th/fact-figures>
- โจอี ยับ (2552). **ฮวงจุ้ยคอนโดมิเนียมและอพาร์ทเมนต์**. คำนำ, แปลจาก Feng Shui for Condominium & Apartment Buyers – Home Owners. แปลโดย อำนวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เนชั่นบุ๊คส์.
- ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์. (2557). **คติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยมีอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดูหรือพุทธศาสนาแค่ไหน**. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11-18.
- ชูลีพร สุสุวรรณ และ สุชีราภรณ์ บริสุทธิ์. (2542). **ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย**. หน้า 29-32, 65-67, และ 94. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.
- ณณณ์ ผาณิตวงศ์. (2559). **ปล่อยสัตว์ให้รอดและไม่กระทบต่อระบบนิเวศ**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <http://www.siamensis.org/article/40292>
- นิคม พุทธา และคณะ. (2551). **โครงการสถานการณ์สัตว์ป่าไทย: การค้าขายสัตว์ป่า สวนสัตว์ และเขตอนุรักษ์: ปัญหา ทางออก และโจทย์วิจัย** (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บ้านจอมยุทธ. (2543). **ความเชื่อก่อนการนับถือพระพุทธรูปศาสนา**. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2562, สืบค้นจาก https://www.baanjomut.com/library_2/extension-2/thai_philosophy/08.html
- ปัญญาวัชร วัชรภาส. (2555). **อิทธิพลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับชีวิตคนไทย**. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2560, สืบค้นจาก <http://punyawat63.blogspot.com/2012/12/blog-post.html>

- มหาวิทยาลัยมหิดล. ม.มหิดล มหาวิทยาลัยสีเขียว อันดับ 1 ของประเทศไทยประจำปี 2018 UI Green Metric World University Ranking 2018. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2562, สืบค้นจาก <https://mahidol.ac.th/th/2018/ui-green2018/>
- ม.อึ้งอรุณ. (2543). **คู่มือการจัดวางสิ่งพิมพ์ตามหลักฮวงจุ้ย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้อยทอง.
- วราภรณ์ ยอดชะลุต. (2560). **มัทศจรรยบายชื่อจากไม้สักทอง**. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2562, สืบค้นจาก <https://krid17574.wordpress.com/ถิ่นกำเนิดของไม้สัก/ประโยชน์ของไม้สัก>
- วราภรณ์ สามโกเศศ. (2560). **ปล่อยนก บุญหรือบาป**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2017/02/varakorn-198/>
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2561). **การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์**. หน้า 142. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 26.
- สำนักข่าวไทย. (2560). **วันลอยกระทง**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <http://www.mnre.go.th/uttaradit/th/news/detail/6425>
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2547). **วิถีไทย**. หนังสือประกอบการเรียน หมวดวิชาศึกษาทั่วไป : รหัสวิชา สศ 0210001. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991.
- Admin. (2561). **เปปพิสตาร์เมนูอาหารสุดแปลก**. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <https://www.polskaludowa.com>
- Sam ponsan. (2560). **7 ความเชื่อผิด ๆ ที่ควรเลิกเชื่อได้แล้ว**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <https://www.mangozero.com/7-common-beliefs-you-probably-have-wrong>
- Suwachana. (2561). **เปปพิสตาร์สัตว์ป่า “คิดผิด คิดใหม่”**. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2561, สืบค้นจาก <https://goo.gl/1cYHqn>
- Yamane Taro, (1973). อ้างถึงใน สุรพล กาญจนะจินตรา. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 42. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัย สำหรับวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

จิรพรรณ ทองสกุล*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ แนวทาง และวิธีการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย สำหรับวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งผลการศึกษาจะส่งเสริมและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน บริหารงานวิจัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ ในด้านการให้ความสำคัญของผลกระทบงานวิจัย การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องมา วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่ 1) ข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าต่างๆ เพื่อศึกษาลักษณะ และวิธีการ ประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีผู้วิเคราะห์ วิจัย รวบรวม และค้นคว้าไว้แล้วในรูปแบบ ต่างๆ เพื่อทราบข้อมูลลักษณะของผลลัพธ์และผลกระทบ และเกณฑ์การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่มีอยู่ใน ปัจจุบันและนำมาคัดเลือกให้เหมาะสมสำหรับองค์กร 2) ข้อมูลของส่วนงาน ประกอบด้วยลักษณะงานวิจัยของ บุคลากร และยุทธศาสตร์วิทยาลัยฯ เพื่อใช้เป็นกรอบในการคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบของส่วนงาน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของวิทยาลัยฯ ไม่เหมาะสมกับ แนวทางการประเมินหรือวิธีการอย่างเต็มกระบวนการ แต่ควรจะเน้นในการประเมินช่วงปลายที่เป็นผลตั้งแต่เสร็จ สิ้นงานวิจัยจนถึงการนำไปใช้ประโยชน์ที่ไม่อิงวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย (Goal-free Evaluation) การ ตัดสินคุณค่าของงานควรเน้นที่การตีค่าของผลทั้งหมดที่เกิดขึ้น (Actual Outcomes) ซึ่งเป็นการประเมินผลที่ คาดหวัง และไม่ได้คาดหวังตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ และวิทยาลัยฯ ควรแบ่งประเภทของผลกระทบเป็น 6 ลักษณะ คือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิชาการ นโยบาย และนวัตกรรม โดย 3 ลักษณะแรกเป็นประเภท ผลกระทบมาตรฐานที่มีการประเมินอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน ส่วน 3 ลักษณะหลังเป็นการเพิ่มเติมตามความต้องการตาม ยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ นอกจากนั้น จากผลการศึกษาทำให้สามารถออกแบบตารางการประเมินแบบ Matrix สำหรับเป็นแนวทางในการนำเสนอวิธีการประเมินคุณภาพผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยสำหรับวิทยาลัยฯ ต่อไป ด้วย

คำสำคัญ: การประเมิน ผลลัพธ์และผลกระทบ งานวิจัย

* งานส่งเสริมและบริหารการวิจัย วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

How to Measure Research Outcome and Impact: The Case Study of Mahidol University International College

Jeerawan Thongsakol^{*}

Abstract

The study aims to analyze the characteristics, process, and measure method for research outcome and impact of Mahidol University International College. The results of the study would support and be beneficial to the research administration and management in order to align with the strategy of the college in term of importance of research impact. This study applies the qualitative research method by using secondary data from related sources to analyze content (content analysis) to find appropriate criteria of research outcome and impact measurement for the college. Sources of information related to content analysis are 1) Data from various research sources to study the criteria of research outcome and impact measurement that are currently available and selected to be suitable for the college 2) College information consisting of the current research characteristics of lecturers and the college's strategy to be used as a framework for selecting the appropriate criteria of research outcome and impact measurement. The study found that standard or full process of measurement is not suitable for the college's context. It would be better if the evaluation process would focus on the final stage of research, including the research utilization, which is a goal-free evaluation. The values assessment should emphasize on overall research results (actual outcomes), which is expected and unexpected research goals or objectives. The college should categorize the impact into 6 characteristics which are social, economic, environmental, academic, policy and innovation. The first 3 types are the standard impact types that are currently assessed and the last 3 characteristics are additional as required by strategy of the college. In addition, the findings of this study contribute to the creation and development of quality measurement matrix that will be adopted in the research outcome and impact measurement of the college.

Keywords: Measurement, Outcome and Impact, Research

^{*} Research Promotion and Management Section, Mahidol University International College

การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัย สำหรับวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

จิรวรรณ ทองสกล*

บทนำ

วิทยาลัยนานาชาติให้ความสำคัญในการกิจด้านผลกระทบงานวิจัย ดังปรากฏอยู่ในแผนกลยุทธ์ของวิทยาลัยปี 2559 - 2562 และ ปี 2563 - 2567 ดังนี้

แผนกลยุทธ์ปี 2559-2562:

กลยุทธ์ที่ 1 “ความเป็นเลิศด้านการวิจัยที่ส่งผลในระดับสังคมและระดับโลก (Excellence in Research with Global and Social Impact)” โดยมีตัวชี้วัดหลัก 1 ใน 3 ข้อ คือ จำนวนดัชนีการอ้างอิงบทความวิจัย และจำนวนผลงานวิจัยที่นำไปสู่การปรับนโยบายการบริหารระดับส่วนงาน กระทรวง หรือระดับประเทศ และที่มีผลกระทบต่อสังคม

แผนกลยุทธ์ ปี 2563-2567:

กลยุทธ์ที่ 3 “Strengthen Collaboration Strategic Operation Directions” ในด้าน Impactful Research and Innovation ที่ได้มีการระบุปัจจัยความสำเร็จหลัก คือ “Research that makes an impact on community/ community needs analysis” คืองานวิจัยที่มีผลกระทบต่อสังคม โดยมีทิศทางการดำเนินงานด้านวิจัยที่กล่าวถึง ผลกระทบของงานวิจัยและนวัตกรรม ที่สนับสนุนการสร้างความร่วมมือกับผู้ให้ทุนวิจัยและพันธมิตรที่เหมาะสม เพื่อสร้างงานวิจัยที่มีผลกระทบและหรืองานวิจัยสหวิทยาการที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม โดยมีผลลัพธ์ที่คาดหวังตามพันธกิจ คือ จำนวนงานวิจัยที่มีผลกระทบ ด้านวิชาการ (Academic) เศรษฐกิจ (Economics) และ สังคม (Social) และจำนวนงานวิจัยสหวิทยาการ (Multidisciplinary Research) (วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

ซึ่งจะเห็นว่าวิทยาลัยฯ ได้ให้ความสำคัญกับงานวิจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบและเป็นที่ต้องการของสังคม แต่ปัจจุบัน วิทยาลัยฯ มีเพียงการดำเนินการด้านการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ดังนี้ เท่านั้น

- 1) การจัดเก็บและรายงานข้อมูลผลลัพธ์ในด้านการอ้างอิงผลงานวิจัย (Citation)
- 2) การบันทึกข้อมูลลักษณะงานวิจัยสำหรับงานวิจัยตีพิมพ์ในปี 2561 - 2562 โดยแบ่งประเภทงานวิจัยออกเป็น งานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) งานวิจัยประยุกต์ใช้ (Applied Research) งานวิจัยเพื่อการศึกษา (Educational Research) และงานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

โดยการดำเนินการดังกล่าว เป็นเพียงการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลในเบื้องต้น ที่ไม่มีรายละเอียดที่สามารถนำมาวิเคราะห์ หรือวางแผนในการนำงานวิจัยไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง กล่าวคือยังไม่มีระบบการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนั้น เมื่อศึกษาถึงความสำคัญของผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัย ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDR) ได้มีการใช้เอกสารประกอบการบรรยายในงาน คิทยกกำลังสอง: จะวิจัย “ขึ้นหิ้ง” หรือ “ขึ้นห้าง” (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558) ซึ่งมีข้อความที่น่าสนใจว่า “ไม่มีประเทศกำลังพัฒนาไหนที่เน้นวิจัยขึ้นหิ้ง” ซึ่งประเทศไทยก็ได้ตระหนักในเรื่องนี้ ทำให้การประเมิน และการ

* งานส่งเสริมและบริหารการวิจัย วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

เก็บรวบรวมข้อมูลโครงการ งานวิจัยที่สามารถนำไปใช้พัฒนา และใช้ประโยชน์ได้จริง หรือมีผลกระทบนั้น มีความจำเป็นและความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากงานวิจัยประเภทดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาองค์กร และประเทศ ดังปรากฏในนโยบายระดับประเทศ เช่น ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2560 - 2564) ร่างยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) นโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเน้นเรื่องการสร้างงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเชิงพาณิชย์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา ลักษณะ วิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยสำหรับวิทยาลัยฯ เพื่อนำมาเป็นกลไกในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรม และเป็นการกระตุ้น ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยจะมีการศึกษาข้อมูลประเภทงานวิจัยของบุคลากรที่มีการบันทึกอยู่ในปัจจุบัน และใช้ความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ เป็นกรอบในการคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย
- 2) เพื่อวิเคราะห์ และคัดเลือกลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย สำหรับวิทยาลัยฯ โดยใช้ความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ เป็นกรอบในการคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสม
- 3) เพื่อให้วิทยาลัยฯ มีแนวทาง และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านงานวิจัยใช้ประโยชน์ เพื่อการบริหารจัดการผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัยของวิทยาลัยฯ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วิธีการดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จาก 2 แหล่งมาประกอบการศึกษา ได้แก่

- 1) ข้อมูลของส่วนงาน ประกอบด้วย
 - ลักษณะงานวิจัยของบุคลากรวิทยาลัยฯ โดยวิทยาลัยฯ มีการเก็บข้อมูลในปี 2561 และ 2562
 - ข้อมูลยุทธศาสตร์วิทยาลัยฯ ที่ใช้ข้อมูลจากเล่มแผนกลยุทธ์ ปี 2559-2562 และ ปี 2563-2567 เพื่อทราบความต้องการในปัจจุบันและแผนที่จะไปสู่เป้าหมายในอนาคตของวิทยาลัยฯ

2) ข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าต่างๆ เพื่อศึกษาลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีผู้วิเคราะห์ วิจัย รวบรวม และค้นคว้าไว้แล้วในรูปแบบต่างๆ ทั้งในคู่มือ หนังสือ วารสาร งานวิจัย เอกสาร ข่าวสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อในเว็บไซต์ เช่น นโยบาย Thailand 4.0 ข้อมูลการวิจัยและพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) แนวทางการประเมินของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และองค์กรต่างประเทศ เช่น The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), MEERA (My Environmental Education Evaluation Resource Assistant), Emerald Publishing, REF (The Research Excellence Framework, UK), Imperial College London,

UCD (University College Dublin) Research and Innovation และ The Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB) เป็นต้น

วิธีการศึกษาข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาลักษณะ และวิธีการประเมิน ผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย โดยการแยกแยะแจกแจงเนื้อหา และคัดเลือกข้อมูลทำให้สามารถพิจารณาลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เหมาะสมสำหรับองค์กรได้ โดยจะมีการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 4 เรื่อง ดังนี้

- 1) ลักษณะงานวิจัยของบุคลากร ระบบการประเมินในปัจจุบัน และความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ
- 2) ความหมาย และลักษณะของผลลัพธ์และผลกระทบ สำหรับวิทยาลัยฯ
- 3) วิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยสำหรับวิทยาลัยฯ
- 4) เกณฑ์การประเมินคุณภาพผลลัพธ์และผลกระทบสำหรับวิทยาลัยฯ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย

1.1 ลักษณะงานวิจัยของบุคลากร ระบบการประเมินในปัจจุบัน และความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยนานาชาติ

1) ลักษณะงานวิจัยของบุคลากร

ตามที่วิทยาลัยฯ ได้มีการบันทึกข้อมูลลักษณะงานวิจัยสำหรับงานวิจัยตีพิมพ์ในปี 2561-2562 โดย แบ่งลักษณะงานวิจัยออกเป็น 4 ประเภท คือ การวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ การวิจัยด้านการศึกษา และการวิจัยเชิงทดลอง วิทยาลัยฯ มีข้อมูลลักษณะงานวิจัยของบุคลากร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะงานวิจัยของบุคลากร วิทยาลัยนานาชาติ ปี 2561-2562

ลักษณะงานวิจัย	จำนวน	สัดส่วน (%)
Basic research	87	56
Applied research	44	28
Educational research	22	14
Experimental research	3	2
รวม	156	100

ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อมูลลักษณะงานวิจัยของบุคลากรส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ รองลงมาเป็นงานวิจัยประยุกต์ใช้ (Applied Research) งานวิจัยด้านการศึกษา (Educational Research) และ งานวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Development) ตามลำดับ ทั้งนี้ หากรวมงานวิจัยเพื่อการศึกษา และงานวิจัยเชิงทดลอง กับ

งานวิจัยเพื่อประยุกต์ใช้เป็นงานวิจัยประเภทที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ก็ยังมีจำนวนรวมน้อยกว่างานวิจัยประเภทงานวิจัยพื้นฐาน

2) ระบบการประเมินในปัจจุบันของวิทยาลัยฯ

จากข้อมูลในส่วนของบทนำ วิทยาลัยฯ ได้มีการจัดเก็บและประเมินผลในด้านของการอ้างอิงผลงานวิจัย (Citation) ตามดัชนีชี้วัดที่ได้ตกลงไว้กับมหาวิทยาลัย และการบันทึกข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะงานวิจัยตีพิมพ์ของบุคลากรตามรายละเอียดที่กล่าวไว้ในข้อ 1.1 ข้อย่อย 1) แต่วิทยาลัยฯ ยังไม่มีระบบ วิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัยที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบ รวมถึงเกณฑ์การประเมินคุณภาพ สำหรับวิทยาลัยฯ มีความจำเป็นและสำคัญมาก เพื่อสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3) ความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ

ตามข้อมูลแผนกลยุทธ์วิทยาลัยฯ ปีพ.ศ. 2559 – 2562 และ 2563-2567 ที่ได้กล่าวไว้ในบทนำ วิทยาลัยฯ ได้มีการให้ความสำคัญกับผลกระทบของงานวิจัย โดยสามารถสรุปความต้องการของวิทยาลัยฯ ได้ดังนี้

- สนับสนุนผลงานวิจัยที่นำไปสู่การปรับนโยบายการบริหารระดับส่วนงาน กระทรวง หรือระดับประเทศ
- สนับสนุนงานวิจัยประเภทที่เป็นความต้องการของสังคมและเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ โดยมีผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ จำนวนงานวิจัยที่มีผลกระทบด้านวิชาการ (Academic) เศรษฐกิจ (Economics) และ สังคม (Social)
- สนับสนุนการสร้างความร่วมมือกับผู้ให้ทุนวิจัยและพันธมิตรที่เหมาะสม เพื่อสร้างงานวิจัยที่มีผลกระทบและหรืองานวิจัยสหวิทยาการที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม

1.2 ความหมาย และลักษณะของผลลัพธ์และผลกระทบสำหรับวิทยาลัยฯ

1.2.1 ความหมายของผลลัพธ์และผลกระทบ

จากข้อมูลคำนิยามผลลัพธ์และผลกระทบซึ่งมีการให้คำนิยามไว้หลายแห่ง ซึ่งข้อมูลที่ศึกษา ได้แก่ บทความทางวิชาการ เรื่อง “การออกแบบและประเมินโครงการโดยใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง” (สุวิมล ว่องวานิช, 2552) บทความ เรื่อง “ความแตกต่าง ระหว่าง ผลผลิต (output) ผลกระทบ (impact) ผลลัพธ์ (outcome)” (ทองจุล ชื่นขาว, 2559) บทความเรื่อง “Indicators of Inputs, Activities, Outputs, Outcomes and Impacts in Security and Justice Programming” (Jim Parsons, Caitlin Gokey, and Monica Thornton, 2013) บทความเรื่อง “How to Talk about Nonprofit Impact from Inputs to Outcomes: Inputs, Outputs, Outcomes, Impact – What’s the Difference?” (Joanne Fritz, 2018) และบทความ เรื่อง “Outcomes and Impacts” โดย My Environmental Education Resource Assistant (MEERA) (MEERA, 2018) รวมถึงการให้คำนิยามคำว่า “การวิจัยและพัฒนา” จาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และ The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) สามารถนำมาปรับใช้กับวิทยาลัยฯ ในความหมาย ดังนี้

ผลลัพธ์ (Outcomes) คือ ประสิทธิภาพของงานวิจัย ที่เป็นผลระยะที่ 2 ต่อจากผลผลิต (Outputs) ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัย ซึ่งเป็นผลระยะกลางที่เกิดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้วระยะหนึ่ง

ผลกระทบ (Impacts) คือ ผลที่เกิดขึ้นระยะที่ 3 ต่อเนื่องจากผลลัพธ์ โดยเป็นผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับที่สูงหรือกว้างกว่า ได้แก่ ผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นผลระยะยาวที่เกิดขึ้น

1.2.2 ลักษณะผลลัพธ์และผลกระทบ

1.2.2.1 ลักษณะผลลัพธ์

ตามที่ได้ศึกษาข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้มีการกล่าวถึงลักษณะของผลลัพธ์ที่แน่นอน แต่เป็นผลที่เกิดขึ้นตามค่านิยมของผลลัพธ์ และมีที่มาจากวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ ซึ่งวิทยาลัยฯ สามารถใช้แนวทางนี้ในการกำหนดลักษณะของผลลัพธ์ที่จะประเมินได้ตามเนื้อหาโครงการ ส่วนการประเมินตามแนวทางของคณะกรรมการ AACSB ของวิทยาลัยฯ ก็ได้กำหนดลักษณะของผลลัพธ์ไว้ตามกรณีศึกษาและเนื้อหาของแต่ละโครงการเช่นกัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำแนวคิดผลลัพธ์ 5 ลักษณะจากบทความ เรื่อง “Outcomes and Impacts” ของ MEERA (MEERA, 2018) ที่ได้มีการอ้างอิงข้อมูลของ Rockwell & Bennett กับข้อมูลผลลัพธ์ของระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (National Research Management System: NRMS) (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) และตัวชี้วัดผลลัพธ์ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555) มาเชื่อมโยงกัน และอาจสามารถประยุกต์ใช้เป็นอีกแนวทางหนึ่งสำหรับวิทยาลัยฯ ได้ โดยมีรายละเอียดข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเชื่อมโยงลักษณะผลลัพธ์ของ Rockwell & Bennett กับระบบ NRMS และ TDRI

Rockwell & Bennett	NRMS/ TDRI
-	ผลลัพธ์เชิงเทคโนโลยี (Technological outcome)
	ผลลัพธ์เชิงสถาบัน (Institutional outcome)
Knowledge	ผลลัพธ์เชิงแนวคิด (Conceptual outcome)
Attitudes	
Skills	การเสริมสร้างความสามารถ (Capacity building)
Intention to act	ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม (Behavioral outcome)
Behavior change	

1.2.2.2 ลักษณะผลกระทบ

มีแหล่งข้อมูลจำนวนมากที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะผลกระทบ ทั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ใช้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ Emerald Publishing, RCUK (Research Councils UK), Imperial College London, University of York, UCD (University College Dublin) Research and Innovation, My Environmental Education Resource Assistant (MEERA), ระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) วช.

และ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่า ลักษณะของผลกระทบที่มีการกล่าวไว้ในทุกแหล่งข้อมูล คือ ผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น วิทยาลัยฯ จึงควรแบ่งประเภทของผลกระทบตาม 3 ลักษณะนี้ และเพิ่มเติมลักษณะตามความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ ด้วย คือ ด้านวิชาการ นโยบาย และนวัตกรรม

1.3 วิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยสำหรับวิทยาลัยฯ

จากการศึกษาแนวทางการประเมินของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555) ที่การประเมินผลกระทบจะเป็นการประเมินสำหรับโครงการขนาดใหญ่ที่มีการนำผลงานไปใช้มาก ประเมิน 5-10 ปี หลังจากโครงการเสร็จสิ้น ต้องประเมินโดยที่ปรึกษาภายนอก และมีจำนวนโครงการที่ถูกประเมินจริงจำนวนน้อย ซึ่งใช้ทุนและเวลาในการประเมินมาก จึงเป็นวิธีการที่อาจไม่เหมาะสมกับวิทยาลัยฯ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์และคัดเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับวิทยาลัยฯ โดยนำแนวทางการประเมินเบื้องต้น (Preliminary Review) และ การประเมินการนำผลงานวิจัยไปใช้ (Adoption Study) ของ TDRI มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยสำหรับวิทยาลัยนานาชาติ

การประเมิน ผลลัพธ์และ ผลกระทบ	ช่วงเวลาทำ การประเมิน	ประเมิน โดย	หลักเกณฑ์ ในการเลือก ประเมิน	เนื้อหาในการประเมิน	จำนวน โครงการที่ ถูกประเมิน จริง
วิทยาลัย นานาชาติ	ทันที หลังจาก โครงการเสร็จ สิ้น และ ต่อเนื่องไปจน มีผลลัพธ์ หรือ ผลกระทบ ของโครงการ	งาน ส่งเสริม และบริหาร การวิจัย วิทยาลัย นานาชาติ	ทุนโครงการ งานวิจัย และผลผลิต ทางวิชาการ	การสำรวจการนำผลงานวิจัยไปใช้ ประโยชน์ ผลลัพธ์ และผลกระทบ เบื้องต้น โดยประเมินตามหลักยึด ในการประเมินแบบไม่อิง วัตถุประสงค์/ เป้าหมายของ โครงการ (Goal-free Evaluation) คือ ประเมินผลที่ คาดหวังตามเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ และผลที่มีได้ คาดหวัง	โครงการที่มี ผลลัพธ์และ ผลกระทบ งานวิจัย

นอกจากนั้น ตามที่การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบตามหลักมาตรฐานต้องประเมินทั้งระบบตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่นักวิชาการด้านการประเมินหลายคนเห็นว่าเป็นเรื่องสิ้นเปลือง และข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินที่ได้รับอาจไม่คุ้มเท่ากับเวลาหรืองบประมาณที่สูญเสียไป ซึ่งการประเมินตามแนวคิดนี้ถึงจะมีประโยชน์ แต่ต้องเลือกใช้กับโครงการขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณเพียงพอ และมีระยะเวลาในการดำเนินงานเหมาะสม (สุวิมล ว่องวานิช, 2552) ดังนั้น สำหรับโครงการส่วนใหญ่ของวิทยาลัยฯ ที่ไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินที่มีเงินทุนสูง และไม่ได้

เป็นโครงการใหญ่ที่คาดหวังผลกระทบระดับประเทศที่ต้องมีผู้เชี่ยวชาญประเมิน จึงอาจไม่จำเป็นต้องมีการประเมินทั้งระบบตามแนวคิดหลักทั้งหมด

1.4 เกณฑ์การประเมินคุณภาพผลลัพธ์ และผลกระทบสำหรับวิทยาลัยฯ

นอกจากผลของการศึกษาที่ทำให้วิทยาลัยฯ ได้ลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบสำหรับวิทยาลัยฯ แล้ว ผู้ศึกษายังได้ใช้เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์ของ MEERA (MEERA, 2018) ระดับการประเมินของ REF (The Research Excellence Framework (REF), 2014) เกณฑ์ระดับคุณภาพผลงานทางวิชาการรับใช้สังคมของ ก.พ.อ. จากเอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2561 มาประยุกต์ใช้ร่วมกันกับลักษณะผลลัพธ์และผลกระทบเฉพาะของสถาบัน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์วิทยาลัยนานาชาติ ปี 2563 -2567 และเกณฑ์การประเมินผลกระทบงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดลตามข้อตกลงการปฏิบัติงานของส่วนงาน (PA) ปีงบประมาณ 2563 มาออกแบบตารางประเมินคุณภาพผลลัพธ์และผลกระทบแบบ Matrix เพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการบันทึกข้อมูลคุณภาพงานวิจัยใช้ประโยชน์ คุณภาพผลลัพธ์และผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับวิทยาลัยฯ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เกณฑ์ประเมินคุณภาพผลลัพธ์และผลกระทบ สำหรับวิทยาลัยนานาชาติ

ระดับ	คำอธิบาย	ลักษณะ	คุณภาพ*		
			ดีเด่น (3)	ดีมาก (2)	ดี (1)
4	ผลกระทบ (Impact) ผลที่เกิดขึ้นระยะที่ 3 ต่อเนื่องจากผลลัพธ์ โดยเป็นผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับที่สูงหรือกว้างกว่า ได้แก่ ผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นผลระยะยาวที่เกิดขึ้น	เกิดผลกระทบด้านต่างๆ (Behavior change) ผลกระทบด้าน: 1) สังคม 2) เศรษฐกิจ 3) สิ่งแวดล้อม 4) วิชาการ 5) นโยบาย 6) นวัตกรรม	12.0	8.0	4.0
3	ผลลัพธ์ (Outcome) (ประสิทธิผลของงานวิจัย)	ผู้เข้าร่วม/ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Intention to act) ผลลัพธ์ด้าน: 1) สังคม 2) เศรษฐกิจ	9.0	6.0	3.0

2	ที่เป็นผลระยะที่ 2 ต่อจากผลผลิต (Outputs) ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัย เป็นผลระยะกลางที่เกิดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นโครงการแล้วระยะหนึ่ง)	ผู้เข้าร่วม/ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ใช้ความรู้ ผลที่ได้รับมีผลต่อทัศนคติ ทักษะ/ ความสามารถที่เพิ่มขึ้น (Attitudes/ Skills)	3) สิ่งแวดล้อม 4) วิชาการ 5) นโยบาย 6) นวัตกรรม	6.0	4.0	2.0
1		ผู้เข้าร่วม/ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำไปใช้ (Knowledge)		3.0	2.0	1.0

- *คุณภาพ: ดี = มีส่วนร่วมของสังคมกลุ่มเป้าหมาย บุคลากรภาครัฐ หรือภาคเอกชน ผลงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเชิงประจักษ์ หรือก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน สังคม องค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน
- ดีมาก = ใช้เกณฑ์เดียวกับดี และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในระดับจังหวัด หรือประเทศอย่างเป็นรูปธรรม
- ดีเด่น = ใช้เกณฑ์เดียวกับดีมาก และต้องส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ หรือนานาชาติ หรือได้รับรางวัลจากองค์กรที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ เช่น UNESCO WHO UNICEF เป็นต้น

2. อภิปรายผล

การศึกษานี้พบว่า การประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบนั้นเป็นกระบวนการตอนท้ายของการประเมินงานวิจัยที่เข้ามามีความสำคัญอย่างมากต่อแหล่งให้ทุน นโยบายของสถาบัน และแผนพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็น การวัดคุณค่า ความสัมฤทธิ์ผลของงานวิจัย และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การประเมินตามแนวคิดหลัก เช่น แนวคิดทฤษฎี Change Model หรือ Logic Model และการประเมินเพื่อติดตามการให้ทุนระดับประเทศ เป็นการประเมินโดยเชื่อมความสัมพันธ์จากวัตถุประสงค์ แผนงาน และกิจกรรมของโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินทั้งระบบที่อาจต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงและใช้ความเชี่ยวชาญของนักประเมินอาชีพเพื่อประเมินเชิงลึก จึงเหมาะกับโครงการที่มีผลกระทบสำคัญของประเทศและได้รับทุนวิจัยสูง อย่างไรก็ตาม จากความสำคัญของการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบ สถาบันต่างๆ ก็ควรมีนโยบายเพื่อประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูลความสำเร็จ และคุณค่าของโครงการด้วยเช่นกัน แต่ควรมีเกณฑ์พื้นฐานในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เหมาะสมระดับสถาบัน ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง หรือต้องใช้นักประเมินผลที่มีความเชี่ยวชาญ

ตามข้อมูลของ AACSB (AACSB International, 2012) และบทความเรื่อง “Outputs, Outcomes and Impact” (Nigel Simister and INTRAC Associate, 2015) ได้กล่าวว่า แต่ละสถาบันมีสิทธิ์และความรับผิดชอบที่จะต้องนิยาม หรือตีความผลกระทบตามความเหมาะสม และการให้ความสำคัญของแต่ละสถาบันได้เอง โดย การศึกษานี้ได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้และแนวทางสำหรับวิทยาลัยฯ สำหรับลักษณะ และวิธีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยที่เหมาะสมกับวิทยาลัยฯ โดยใช้ความต้องการตามยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยฯ เป็นกรอบในการคัดเลือก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องของวิทยาลัยฯ จึงอาจต้องมีการกลั่นกรองและพิจารณารายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์จริงต่อไป โดยผู้วิเคราะห์มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) หากในอนาคต วิทยาลัยฯ ต้องการให้มีการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยอย่างจริงจัง และเป็นมาตรฐาน อาจต้องมีการศึกษารายละเอียดและตัวชี้วัดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้คำอธิบายลักษณะของผลลัพธ์ กระทั่งแต่ละด้าน เช่น ผลลัพธ์ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะคิด วิเคราะห์จากอะไร ให้คำนิยามว่าอย่างไร ผลกระทบด้าน เศรษฐกิจ วัดจากมูลค่าอะไร และเท่าไร เป็นต้น ทั้งนี้ อาจจะต้องมีการประเมินที่ซับซ้อนขึ้นและใช้ผู้เชี่ยวชาญ

2) วิทยาลัยฯ อาจมีการวิเคราะห์ผลผลิตทางวิชาการตามสาขาความเชี่ยวชาญของอาจารย์ในวิทยาลัยฯ โดยใช้การศึกษาและอ้างอิงข้อมูลจากสาขาในฐานข้อมูล หรือ Scival เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประเมินการนำไปใช้ประโยชน์ร่วมด้วย เพื่อทำให้เห็นทิศทางความเชี่ยวชาญของวิทยาลัย

3) หากวิทยาลัยฯ ได้มีการพิจารณาอนุมัติแนวคิดในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบงานวิจัยตามแนวคิดของการศึกษานี้แล้ว การดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปควรมีการจัดทำแบบฟอร์มสำหรับการกรอกข้อมูล เพื่อความสะดวกในการนำส่งข้อมูล และการบันทึกข้อมูลที่เป็นระบบ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้ต่อไป

4) หากวิทยาลัยฯ มีข้อมูลการประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบที่ดีจะทำให้วิทยาลัยฯ มีข้อมูลสำหรับใช้ประโยชน์หลายด้าน ทั้งในด้านการส่งเสริมการตอบสนองต่อสังคมของสถาบัน การรับรองมาตรฐานการศึกษาต่างๆ การขอตำแหน่งทางวิชาการ และการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ “ความเป็นเลิศด้านการวิจัยที่ส่งผลในระดับสังคมและระดับโลก”

บรรณานุกรม

ทองจุล ชันขาว. (2559). *ความแตกต่าง ระหว่าง ผลผลิต (output) ผลกระทบ (impact) ผลลัพธ์*. [ออนไลน์].

สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2561 จาก <http://share.psu.ac.th/blog/sodafai/36091>.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2555). *ภาพรวมของระบบการวิจัยและพัฒนา*. เอกสารประกอบกรอบการดำเนินงานเรื่องระบบการประเมินผลการวิจัย และพัฒนาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2558). *คิดยกกำลังสอง: จะวิจัย “ขึ้นหิ้ง” หรือ “ขึ้นห้าง”* [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2561 จาก <https://tdri.or.th/2015/11/thinkx2-118/>.

สุวิมล ว่องวานิช. (2552). *การออกแบบและประเมินโครงการโดยใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง*. วารสารวิจัยทางสังคมศาสตร์, 16, 7-25.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). (2561). *คู่มือการใช้งานระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (National Research Management System: NRMS) ทุนวิจัยมุ่งเป้า และทุน วช. สำหรับนักวิจัย*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.nrms.go.th/Manual.aspx>.

AACSB International. (2012). *Impact of Research: A Guide for Business Schools*. Florida: AACSB International.

Jim Parsons, Caitlin Gokey, and Monica Thornton. (2013). *Indicators of Inputs, Activities, Outputs, Outcomes and Impacts in Security and Justice Programming*. New York: Vera Institute of Justice.

Joanne Fritz. (2018). *How to Talk About Nonprofit Impact from Inputs to Outcomes: Inputs, Outputs, Outcomes, Impact – What’s the Difference?*. [Online]. Retrieved from <https://www.thebalancesmb.com/inputs-outputs-outcomes-impact-what-s-the-difference-2502227>.

Mahidol University International College. (2563). MUIC Strategic Plan 2020-2024. Nakhon Pathom: Mahidol University International College.

My Environmental Education Resource Assistant (MEERA). (2018). *Outcomes and Impacts*. [Online]. Retrieved from <http://meera.snre.umich.edu/outcomes-and-impacts>.

Nigel Simister and INTRAC Associate. (2015). *Outputs, Outcomes and Impact*. [Online]. Retrieved from <https://www.intrac.org/resources/monitoring-and-evaluation-planning-series-7/>.

The Research Excellence Framework (REF). (2014). *Assessment criteria and level definitions, Research Excellence Framework (REF)*. [Online]. Retrieved from <https://www.ref.ac.uk/2014/panels/assessmentcriteriaandleveldefinitions/>.

หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม : กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง

รณภูมิ สามัคคีคารมย์¹

กฤตพร บำรุงแจ่ม²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมในสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง และศึกษาความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในกลุ่มเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตมาจากการนำบุคคลในพระไตรปิฎกมาเป็นแบบอย่างโดยใช้หลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎก เช่น อุบาสกธรรม 5 อารยวัฑฒ 5 เป็นต้น 2) มีความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมในเชิงระบบตาม 3 องค์ประกอบ กล่าวคือ ปัจจัยนำเข้า เช่น การมีผู้นำ สถานที่ บทเรียนหลักพุทธธรรมเบื้องต้น เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับปัจจัยนำเข้าของโครงการด้านสุขภาพต่างๆ เช่น นโยบาย แนวทางปฏิบัติ กระบวนการ หมายถึง การปฏิบัติด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามกิจกรรมหรือแผนการดำเนินกิจกรรม เช่น การศึกษาหลักพุทธธรรมเบื้องต้น การเข้าร่วมกิจกรรมของสถานปฏิบัติธรรม เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับการรณรงค์โครงการด้านสุขภาพ การอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ และผลลัพธ์ ที่หมายถึงความสำเร็จของโครงการ เช่น ผลลัพธ์ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา ด้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลลัพธ์ความต้องการของโครงการด้านส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม การศึกษาแนวคิดและหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม ทำให้ทราบถึงความลุ่มลึกในการเชื่อมโยงกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมที่สามารถนำผลไปประยุกต์เป็นอีกทางเลือกโดยหน่วยงานบริการสุขภาพต่างๆ ได้

คำสำคัญ : ความสอดคล้อง, หลักพุทธธรรม, การดำเนินชีวิต, ผู้ปฏิบัติธรรม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² เจ้าพนักงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลป่าซาง จังหวัดลำพูน

CONCEPTS AND PRINCIPLES OF BUDDHISM IN ACCORDANCE WITH HOLISTIC HEALTH PROMOTION: A CASE STUDY OF A DHAMMA STUDY CENTER

Ronnapoom Samakkeekarom³

Krittaporn Bumrungjam⁴

Abstract

This research aims to study the concept and principles of Buddhism as applied by followers of a Dhamma study center and their consistency with the holistic health promotion practice. The study using qualitative techniques. The totals of 15 participants, selected by purposive sampling were sources of data collection through in-depth interviews and participatory observations. Data analysis was performed using content analysis and data triangulation. The study results found that: 1) the concept and principles of Buddhism as applied by the followers are following noble persons cited in the Tripitaka as living models and using concept and principles of Buddhism in the Tripitaka such as 5 Upasaka-dhamma and 5 Ariya vaddhi: 2) the application by the followers were consistent with the holistic health promotion in a systematic way as acquiring inputs, going through processes and producing results. The acquiring of inputs refer to various factors such as having a leader, place, basic Dhamma, etc. This is consistent with health projects inputs such as policy, guidelines for health practices. The processes refer to the practices by various methods, activities or plans of actions, such as studying of basic Dharma concept, and following Dhamma concept and its principles. This is consistent with conducting health initiatives, training for health campaign or training programs. The outputs refers to results of the project, such as the results concerning body, The mental, The wisdom, The social, which is consistent with the results of the holistic health promotion. This study suggests deep perspectives in the links of concept and principles of Buddhism with holistic Health Promotion that could be an alternative approach in health care services.

Keywords: Concept of Buddhism, Holistic Health Promotion, Dhamma study center

³ Assistant professor, Faculty of Public Health Thammasat University.

⁴ Pharmacy, Pasang Hospital, Lamphun Province.

หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม : กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง

บทนำ

ปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจทำให้ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาที่เน้นทางด้านวัตถุและการบริโภคนิยมที่มากขึ้น (พระมหาอุดร สุทธิญาณ, 2554, หน้า3) นอกจากนี้สภาวะโลกที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ทำให้เกิดความตึงเครียดทางจิตวิญญาณ กระแสไหลบ่าของลัทธิบริโภคนิยมและวัตถุนิยม โดยภาพรวมล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากโลภะ โทสะและโมหะนั่นเอง อันเป็นผลให้เกิดปัญหาทางจิตที่ส่งผลไปถึงปัญหาทางกายด้วย (สารศา สัสสินทร, 2559, หน้า62) ซึ่งก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บแก่มนุษย์ (ภินันท์ สิงห์กฤตยา, 2553, หน้า2) องค์การอนามัยโลกระบุว่า ในปี พ.ศ. 2548 ในจำนวนการตายของประชากรโลกทั้งหมดประมาณ 58 ล้านคน มีถึงร้อยละ 60 ที่ตายจากโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2556) ซึ่งจากผลการสำรวจการตรวจสุขภาพคนไทย พบว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีภาวะอ้วนและลงพุงร้อยละ 34.7 และ 32.1 ตามลำดับ (ชินุทัตย์ กาญจนจิตราและคณะ, 2554, หน้า11) นอกจากนี้ข้อมูลการสำรวจระหว่างปี 2544-2557 พบว่าคนไทยเริ่มสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ที่อายุเพียง 15-17 ปี เร็วกว่าคนไทยรุ่นก่อนอย่างชัดเจน เช่นเดียวกัน ผลการสำรวจคนไทยในเขตเมืองเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศก็พบว่าอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่จำนวนคู่นอนเฉลี่ยมีแนวโน้มสูงขึ้น(สุขภาพคนไทย, 2559, หน้า32) ซึ่งปัญหาทั้งหมดนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นกับวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะมีความสุขของมนุษย์เอง(ภินันท์ สิงห์กฤตยา, 2553, หน้า2) ภายใต้กรอบ

แนวคิดของการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่มีประเทศตะวันตกเป็นแม่แบบของวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมและการพัฒนาในทุกมิติ รวมถึงมิติทางการแพทย์ด้วย ปัจจุบันแม้ว่ามาตรฐานการรักษาจะสูงขึ้น แต่กลับพบว่าผู้ป่วยจำนวนมากไม่หายขาดสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการรักษาคนแบบแยกส่วน โดยให้ความสำคัญกับโรคและภาวะทางกายเท่านั้น (อุณเฑาะว์ สิงห์คำ, 2555, หน้า3) แนวทางการส่งเสริมสุขภาพองค์รวมเชื่อว่ากาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณเชื่อมโยงกันอย่างมีนัยยะสำคัญ(พระไพศาล วิสาโล, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสุขภาพปัจจุบันที่เน้นคำว่า สุขภาพ คือ คำว่า Health ซึ่งมาจากคำว่า hal หมายถึง whole แปลว่า ทั้งหมด ซึ่งก็คือ ความเป็นองค์รวมของชีวิตมนุษย์ทั้งหมด(Churchill's illustrated medical dictionary, 1989) เช่นเดียวกับองค์การอนามัยโลกที่ได้นิยามความหมายของ สุขภาพ หรือ สุขภาวะ (Well-being) ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2491 ว่า สุขภาพคือ “ภาวะแห่งความสมบูรณ์พร้อมของร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี มิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่การไม่เป็นโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น” ต่อมาภายหลังปีพ.ศ.2541 ได้เพิ่มสุขภาพอีกด้านขึ้นมา คือ Spiritual well-being ซึ่งได้มีการแปลกันว่า สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2541)ในปัจจุบันการสร้างเสริมสุขภาพองค์รวมเป็นทางเลือกของสังคมที่ได้รับความนิยม เช่น เช่น การใช้ยาสมุนไพร สมุนไพรบำบัด การแพทย์แผนจีน อายุรเวท และการใช้หลักของศาสนามาเยียวยา

รักษาโรค เป็นต้น(สุวิชัย ปรัชญาปารมิตา,2541) ซึ่งการนำหลักพุทธปรัชญามาสร้างเสริมสู่กระบวนการดูแลสุขภาพให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพปกติ คือการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอีกอย่างหนึ่ง(พระมหาอุดร สุทธิญาโณ, 2554, หน้า3)

สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ได้มีการสร้างกิจกรรมและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อนำไปสู่สมดุลของชีวิตและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเจ็บป่วย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม โดยปัจจุบันมีผู้นำแนวคิดนี้ไปใช้จำนวนกว่า 500 คนทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างเสริมสุขภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิม ส่งผลให้เกิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลทำให้ลดอาการเจ็บป่วยและความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกายและทางจิตใจได้อย่างชัดเจนตามคำบอกกล่าวของผู้ปฏิบัติธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงหลักพุทธธรรมสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้ปฏิบัติธรรมแห่งนี้ เพื่อสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนและการดำเนินชีวิตที่มีความสุขตามหลักพุทธธรรมในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมในสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้และเพื่อศึกษาความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นข้อปฏิบัติอันเป็นแนวทางที่จะทำให้มนุษย์มีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมตามฐานะและภาวะของแต่ละบุคคล เพื่อเข้าถึงสมดุลของชีวิตทั้งทางกาย จิต และปัญญา

ผู้ปฏิบัติธรรม หมายถึง ผู้ที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทมาประพฤติปฏิบัติ

วัสดุและวิธีการ (Materials and methods)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งออกแบบการวิจัยแบบ case study โดยทำการศึกษาใน 2 ระดับ คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาในภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposeful Sample) เนื่องจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้ศึกษาเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย(บุญธรรม กิจปริดาภิรุต, 2540) ผู้ศึกษาต้องการเลือกผู้ปฏิบัติธรรมที่มีระยะเวลาปฏิบัติธรรมมากกว่า 5 ปีขึ้นไปจำนวน 15 คน เพราะถือว่าเป็นผู้ผ่านการศึกษาและปฏิบัติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงประสบการณ์ในการแก้ไข

ปัญหาชีวิตและการสร้างเสริมสุขภาพ และสามารถสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลได้ในระดับลึกและสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการศึกษาครั้งนี้ 12 คน คือ บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ร่วมกันมากกว่าระยะเวลาในการนำแนวคิดและหลักการไปใช้ในการดำเนินชีวิต 1 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน

เครื่องมือวิจัย

ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมอบรมโครงการ “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในงานด้านสุขภาพ รุ่นที่ 3” โดยมีผู้เชี่ยวชาญในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้มาให้ความรู้เพิ่มเติม งานวิจัยนี้ได้ออกแบบการวิจัยแบบ case study โดยใช้ความน่าเชื่อถือผ่านความสามารถในการยืนยัน (Conformability) เนื่องจากมีคนหลายคนช่วยยืนยันข้อมูลโดยการนำผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้ข้อมูลมาเพื่อหาความจริงว่าศึกษาอะไร ไม่ได้เน้นด้านประสบการณ์อย่างเดียว และยังมีการใช้ความเชื่อถือ (Credibility) ซึ่งความน่าเชื่อถือได้ เกิดจากการที่มีพระภิกษุเป็นผู้ดูแลถูกต้องทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งคือ เจ้าคณะจังหวัดและพระภิกษุที่ศึกษาธรรมะและจบการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านพุทธศาสนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน กันยายน – พฤศจิกายน 2560 โดยผู้ศึกษาได้ขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัดในการเก็บข้อมูลได้แก่ การขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อนการลงเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ผู้ศึกษาจัดทำเอกสารชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัย (Information sheet) และหนังสือแสดงเจตนายินยอมด้วยความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) ให้แก่ผู้ที่ยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย โดยมีการขออนุญาตบันทึกเทปสัมภาษณ์พร้อมการจดบันทึกข้อมูลตลอด และได้สัมภาษณ์หลังจากมีการตกลงเข้าร่วมการวิจัย หลังจากนั้นจึงได้ขอให้ผู้ให้ข้อมูลลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย โดยผู้ศึกษาจะทำการสัมภาษณ์ จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลดิบที่บันทึกในแต่ละวัน นำมาจัดระบบโดยการแยกแยะองค์ประกอบของข้อมูลและจัดข้อมูลออกเป็นกลุ่มตามประเด็นต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในแต่ละประเด็นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพร้อมกับการแยกข้อมูลออกเป็นประเด็นต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้นำเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (สุรางค์ จันทวานิช, 2553, หน้า 128-130) ในครั้งนี้ มีดังนี้

ตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

โดยใช้วิธีรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี (Methodological Triangulation) เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุน

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการหาข้อมูลจากผู้มาปฏิบัติธรรมด้วยวิธีการสัมภาษณ์เทียบเคียงกับการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริง

ตรวจสอบด้านข้อมูล

โดยตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน (Data triangulation) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key informants) คือ บุคคลใกล้ชิดของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานผู้ก่อตั้งสถานปฏิบัติธรรม สามเณร ภรรยา บิดา มารดา บุตร ญาติ พี่ น้อง หรือเพื่อนที่อยู่ร่วมกันมากกว่าระยะเวลาในการนำแนวคิดและหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต 1 ปีขึ้นไป ผู้ให้ข้อมูล (informants) คือ ผู้ปฏิบัติธรรม โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลของทั้งสองกลุ่มนี้มาเปรียบเทียบกับว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะตรวจสอบข้อมูลที่เป็นความจริงให้ตรงกับการปฏิบัติมากที่สุด นอกจากนี้ยังตรวจสอบสามเส้าด้วยการใช้ผู้ให้ข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่ใช้วิธีการต่างกัน(Methodological Triangulation) คือการหาข้อมูลจากผู้มาปฏิบัติธรรม แต่จะทำการสัมภาษณ์เทียบเคียงกับการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริง

ผลการศึกษา (Results)

ผลการศึกษา พบว่าความสอดคล้องของหลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ มี 3 ประเด็นหลักดังนี้

ประเด็นที่ 1 :แนวคิดสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงแนวคิดสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมผ่านประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้

1.1 การนำแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการนำแบบอย่างการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมาใช้กับตัวเอง เช่น การนำแนวคิดในการดำเนินชีวิตของนางวิสาขาและท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีมาเป็นแบบอย่างพบว่าในพระไตรปิฎกกล่าวถึงท่านทั้ง 2 ว่า พระพุทธองค์ยกย่องให้เป็นเลิศในการให้ทาน เป็นผู้ที่มีศีลอันงดงาม มีศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างมั่นคง มีจาคะ เสียสละ เกื้อกูลพระพุทธศาสนา และเข้าสู่ความเป็นอริยบุคคลขั้นต้น คือสามารถละความโลภ ความโกรธ ความหลงให้เบาบางลงได้ ดังแสดงได้จาก

“ที่ดำเนินชีวิตตามหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ โดยเริ่มจากการเป็นอุบาสกาที่ดีให้ได้ก่อน แล้วจึงค่อยๆพัฒนาตัวเองไปเรื่อยๆ ตามหลักธรรมที่สูงขึ้น ซึ่งที่เริ่มจากการนำเอาบุคคลตัวอย่างในสมัยพุทธกาลมาเป็นแบบอย่างก่อน เช่น นางวิสาขา ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ซึ่งท่านทั้ง 2 เติบโตเรื่องการให้ทานซึ่งเราใช้หลักการให้ทานเดียวกันกับท่าน แต่เราไม่ได้ใช้ทรัพย์มากเท่าท่าน”

โอ เพศหญิง อายุ 43 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 10 ปี

1.2 วิธีการนำแนวคิดในการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาอริยบุคคลในสมัยพุทธกาลที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกมาใช้กับตนเอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการได้เห็นแบบอย่างการประยุกต์แนวคิดการดำเนินชีวิตมาจากผู้นำสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ซึ่งได้ประยุกต์เป็นกิจกรรมปฏิบัติธรรมต่างๆ ของสถานปฏิบัติธรรม เช่น การถวายทานเกื้อกูลพระสงฆ์ การรับศีล การฝึกสมาธิ ฟังธรรมจากพระไตรปิฎกร่วมกับกัลยาณมิตร ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหน้าที่อุบาสก อุบาสิกาที่ดี ดังแสดงได้จาก

“ผมนำแนวคิดในการดำเนินชีวิตมาจากผู้นำที่นี่เพราะผมเห็นท่านมาตั้งแต่ผมมาที่นี่แรกๆ ท่านเป็นคนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการนำบุคคลในพระไตรปิฎกมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของท่านเช่น ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา ผมเห็นท่านพัฒนาตัวเองไปเรื่อยๆเป็นตัวอย่างอุบาสกให้ผมได้ดีมาก”

พี เพศชาย อายุ 24 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 7 ปี

1.3 เหตุผลการนำแนวคิดในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ไปใช้

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงเหตุผลของการนำแนวคิดมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น มีเหตุผลมาจากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในชีวิต มีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของคนในครอบครัวหลังจากนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ และความกลัวตาย ซึ่งเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ผู้ให้ข้อมูลมองเห็นคุณค่าของแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่น่าอริยบุคคลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมาเป็นแบบอย่าง ดังแสดงได้จาก

“แม่เคยมีปัญหาในครอบครัว ปัญหาเรื่องงาน ประสบความล้มเหลวในชีวิตทุกอย่าง แม่รู้สึกตัวเองไม่มีคุณค่า หดหู่ใจ เครียดมากจนคิดจะฆ่าตัวตาย แต่พอมาที่นี่ได้รู้หลักพุทธธรรมได้เริ่มเข้าใจในชีวิตตามธรรมชาติแล้ว พอนำแนวคิดจากที่นี่ไปใช้ในชีวิตก็ทำให้แม่มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนขึ้นคือต้องการเข้าถึงพระนิพพาน ละความโลภ ความโกรธ ความหลงให้เบาบางที่สุด สุขภาพกายก็ดีขึ้น สุขภาพจิตแม่ก็ดีขึ้น แม่ไม่เครียด ไม่วิตกกังวลเพราะอยู่ในสังคมที่ดี แบ่งปันกัน ไม่เบียดเบียนกันเลยทำให้แม่เห็นคุณค่าในตัวเองและมีความสุขเพิ่มมากขึ้น”

เพชร เพศหญิง อายุ 60 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 8 ปี

“กลัวว่าตัวเองจะตายจากของที่รัก ตายจากญาติครอบครัว ก็เลยหันมาทำบุญมาขึ้น มีความรู้สึกกลัวตาย คนกลัวตายนี้มันไม่เอาอะไรสักอย่างละ คิดว่าจะทำอย่างไรให้เรามีชีวิตที่ยืนยาว เลยนำแนวคิดนี้ไปใช้เพื่อต้องการที่จะดับความทุกข์ให้หมดสิ้นไป”

กบ เพศชาย อายุ 39 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 10 ปี

ประเด็นที่ 2 :หลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวถึงการนำหลักธรรมอุบาสกธรรม 5 และ หลักอารยวัธ 5 มาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เพื่อที่จะพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่มีความลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตคือ พระนิพพาน ซึ่งเป็นการรักษาโรคทางใจคือ การละความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความโกรธ ความหลง ดังแสดงได้จาก

“นอกจากเราจะต้องเป็นอุบาสกที่ดีตามหลักอุบาสกธรรมแล้ว เราจะต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นอริยชนตามหลักอารยวัธ 5 และพัฒนาตัวเองให้สูงขึ้นไปอีกตามฐานะของตน ด้วยหลักอริยสัจ 4 และอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้เข้าถึงพระนิพพานคือการดับทุกข์ ดับกิเลส ดับโรคทางใจให้หมดสิ้นไป”

น้อง เพศชาย อายุ 48 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 11 ปี

ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้นำที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นำหลักพุทธธรรมต่างๆ เช่น อุบาสกธรรม 5 อารยวัธ 5 ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 อริยมรรคมีองค์ 8 และอริยสัจ 4 เป็นต้น มาใช้โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน อันนำไปสู่สมุคของสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญาและในมิติต่าง ๆ ตามหลักแห่งพุทธธรรม ดังแสดงได้จาก

“ผมได้นำหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตมาจากอริยบุคคลในพระไตรปิฎกโดยมีหลักธรรมพื้นฐาน เช่น อุบาสกธรรม 5 และ อารยวัธ 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาตัวเองไปสู่หลักธรรมที่ลึกซึ้งมากขึ้นที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 อริยมรรคมีองค์ 8 และอริยสัจ 4 เป็นต้น โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่น ๆ มาประยุกต์ให้เป็นกิจกรรมของสถานปฏิบัติธรรม เพื่อนำไปสู่ส่งเสริมและเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและสร้างเสริมสุขภาพของผู้ปฏิบัติธรรมในฐานะคฤหัสถ์ให้เกิดความสมดุล ตามหลักแห่งพุทธธรรมทั้งทางด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ”

เอก เพศชาย อายุ 48 ปี, ผู้นำสถานปฏิบัติธรรม

ประเด็นที่ 3 : ความสอดคล้องของแนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติ
ธรรม ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้กับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงการนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตซึ่งมีความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมในเชิงระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า (In put) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ และเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่การดำเนินงานของระบบ เช่น ผู้นำ เป็นผู้ที่ทำหน้าเป็นกัลยาณมิตรที่ดีให้กับผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น กระบวนการ (Process) หมายถึง วิธีการต่าง ๆ กิจกรรมหรือแผนการดำเนินกิจกรรม เช่น การศึกษาหลักพุทธธรรมเบื้องต้นและแนวคิดในการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาที่เป็นอริยบุคคลในสมัยพุทธกาลที่มีปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก เป็นต้น ผลลัพธ์ (Out come) หมายถึง ผลลัพธ์ , ความสำเร็จของโครงการ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาหลักพุทธธรรมเบื้องต้นและแนวคิดในการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาที่เป็นอริยบุคคลในสมัยพุทธกาลที่มีปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก และการร่วมกิจกรรมต่างๆ จะได้ผลลัพธ์การสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น โดยมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 การประยุกต์แนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตเป็นกิจกรรมของสถานปฏิบัติธรรม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวถึงการมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สถานปฏิบัติธรรมได้จัดขึ้น โดยการประยุกต์แนวคิดและหลักพุทธธรรมของผู้ปฏิบัติได้นำแบบอย่างมาจากบุคคลในพระไตรปิฎก ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ด้านกาย เน้นในส่วนของการปฏิบัติกรรม เช่น การรักษาศีลให้สมบูรณ์ ด้านจิตใจ เช่น การถวายทาน การปล่อยชีวิตสัตว์ การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ และการแผ่เมตตา เป็นต้น ด้านปัญญา เช่น การสนทนาธรรม การฟังธรรม การเจริญภาวนา การฝึกมองโลกตามความเป็นจริงตามหลักธรรม เป็นต้น ด้านสังคม เช่น การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันภายในครอบครัวและสังคม ดังนี้

“สำหรับพิธีกรรมวันเสาร์เป็นส่วนเติมเต็มให้ชีวิตเราสมดุลนะ เพราะบางครั้งเราไปวัดก็จะได้ทำกิจกรรมที่ครบแบบนี้ วันเสาร์ที่มาสมาทานศีล สวดมนต์ ถวายทาน นั่งสมาธิ ฟังธรรมจากพระไตรปิฎก อยู่ที่บ้านที่ก็ทำนะ แต่การมาร่วมกิจกรรมจะช่วยกระตุ้นให้ปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องทั้งกาย จิต ปัญญาเพราะมันทำร่วมกันเป็นหมู่คณะ แล้วพี่ก็ชวนพ่อกับแม่มาด้วย”

แอร์ เพศชาย อายุ 41ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 5ปี

ซึ่งสอดคล้องกับผู้นำที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึง การประยุกต์แนวคิดและหลักพุทธธรรมมาเป็นกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นส่งเสริมให้ทุกคนมีการให้ทาน ศีล ภาวนา เพื่อให้เกิดความสมดุลด้านกาย จิต ปัญญา นอกจากนี้ยังเอื้อต่อการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของผู้ให้ข้อมูล ดังแสดงได้จาก

“ผมนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมปฏิบัติธรรมประจำวันเสาร์ เช่น อุบาสกธรรม 5 อุบาสกธรรม 7 อารยวัฑฒิ 5 บุญกิริยาวัฑฒุ 3 เป็นต้น ซึ่งนำแบบอย่างมาจากอุบาสก อุบาสิกาในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยเน้นให้ทุกคนได้มีฐานของทาน ศีล ภาวนา ซึ่งทุกคนสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของตัวเองได้ เพื่อให้เกิดความสมดุลด้านกาย จิต ปัญญาของชีวิต”

เอก เพศชาย อายุ 48ปี, ผู้นำสถานปฏิบัติธรรม

3.2 การนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มจากการปฎิญาณตนเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ดีตลอดชีวิตด้วยการมีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย มีศีลอันดีงามตามฐานะแห่งตน เชื้อกฏแห่งกรรม ถวายทานสม่ำเสมอ เกื้อกูลพระพุทธศาสนา สวดมนต์ การเจริญภาวนา ศึกษาธรรมอยู่เสมอ ชักชวนผู้อื่นฟังธรรมและลงมือปฏิบัติตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับวัตรปฏิบัติ (การปฏิบัติตามหน้าที่) ของอุบาสก อุบาสิกาอริยบุคคลในสมัยพุทธกาลที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เพื่อมุ่งสู่กระแสพระนิพพานคือ การละความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความโกรธ ความหลงให้เบาบางตามฐานะแห่งตน โดยการนำ

แนวคิดและหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านกาย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการรักษาศีลให้ตั้งตามฐานะตน โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและค่อยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามธรรมชาติ ดังแสดงได้จาก

“แต่ก่อนพ่อชอบกินเลี้ยงสังสรรค์ กินเหล้าทุกวันเพราะชอบความสนุกสนาน ไม่ชอบเข้าวัด ไม่มีพรอกที่จะมาไหว้พระสวดมนต์ พอลูกชวนมาทำบุญ ศึกษาศรัทธาที่นี้ แรกๆก็ปฏิเสธบ้าง ตอนมาก็ไม่ค่อยตั้งใจมาเท่าไร แต่พอทำต่อเนื่องนานๆไปมันเริ่มซึมซับไปเอง แล้วพ่อก็ปฏิบัติตน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ค่อยๆรักษาศีล 5 ไปเรื่อยๆจนสมบูรณ์ เมื่อก่อนแค่เห็นเหล้าก็อยากจะกิน ตอนนี้พอเห็นเหล้าแล้วรู้สึกเฉยๆ ความอยากมันไม่มีของมันเอง (ทำหน้าแปลกใจ) ทุกวันนี้ก็ทำบุญ สวดมนต์ นั่งสมาธิ แม่เมตตาที่บ้านตลอด มันรู้สึกสุขใจ สบายใจ ”

ไพน เพศชาย อายุ 75 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 8 ปี

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับญาติผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึงผู้ให้ข้อมูลว่ามีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมที่ดีขึ้นจริง และนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันจริง เช่น การรักษาศีล การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ ศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างมั่นคง เป็นต้น ดังแสดงได้จาก

“เมื่อก่อนเค้า (พิมพ์) จะชอบเที่ยวกลางคืน กินเหล้า สูบบุหรี่ ติดเพื่อน มีช่วงหนึ่งที่เค้าออกหัก โอ้ย! ไม่เป็นอันกิน อันนอน ซึมเศร้าไปเลย แม่ก็กลัวเค้าฆ่าตัวตายมาก ตอนแรกนึกว่าเค้าจะเป็นบ้าละนะเนี่ย โชคดีนะที่เค้าเจอที่ยึดเหนี่ยวจิตใจก่อน แต่ตอนนี้เค้าดีกว่าเดิมเยอะเลย เหล้า บุหรี่ ไม่แตะเลย เค้ายังชวนแม่สวดมนต์ นั่งสมาธิ กรวดน้ำ แม่เมตตาทุกวัน เค้ามองโลกในแง่ดีขึ้น”

เพ็ญ เพศหญิง อายุ 60 ปี, ญาติผู้ให้ข้อมูล

3.2.2 ด้านจิต ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการเป็นผู้ที่มีความเสียสละในการสร้างคุณความดีในทุกๆ ด้านและยังเป็นผู้ที่ทำความดีให้สงบและตั้งมั่น ด้วยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ และแม่เมตตาอยู่เป็นประจำ เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตใจของผู้ให้ข้อมูล ดังแสดงได้จาก

“พี่ทำกุศลคุณความดีทุกวัน โดยการถวายทาน สวดมนต์ทำวัตรเช้า เย็น นั่งสมาธิ แม่เมตตา ปลอ่ยปลา มันทำให้จิตเราไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ลดความเห็นแก่ตัว ละทำให้มีสติมากขึ้นด้วยนะ”

กบ เพศชาย อายุ 39 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 10 ปี

ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้นำที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กล่าวถึงผู้ให้ข้อมูลว่าได้เป็นผู้เสียสละสร้างคุณความดี สร้างกุศล และเป็นผู้ที่ทำความดีให้สงบและตั้งมั่นด้วยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ แม่เมตตาอยู่เป็นประจำ ดังแสดงได้จาก

“เมื่อก่อนเราต้องบอกเค้า (กบ) ว่าต้องทำอะไรบ้าง เดี่ยวนี้อาจารย์เห็นเค้าคิดในการสร้างกุศลเอง ซึ่งการสร้างกุศลทุกอย่างถือว่าเป็นการเสียสละ เพื่อลดความเห็นแก่ตัวของตัวเองและทุกวันนี้อาจารย์ก็เห็นเค้าสวดมนต์ ทำวัตรเช้า เย็น นั่งสมาธิ กรวดน้ำแม่เมตตาทุกวัน ซึ่งเป็นการทำความดีให้กว้างไม่ตระหนี่ถี่เหนียว”

เอก เพศชาย อายุ 48 ปี, ผู้นำสถานปฏิบัติธรรม

3.2.3 ด้านปัญญา ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการเป็นผู้มีความเห็นชอบในระดับโลกียธรรม เช่น การมีศรัทธาในพระรัตนตรัย เชื่อกฎแห่งกรรม การภาวนา การสันทนาธรรม การฟังธรรม เป็นต้น และความเห็นชอบในระดับโลกุตระธรรม เช่น พิจารณาโลกตามความเป็นจริง (อริยสัจ 4) การมีเป้าหมายมุ่งสู่พระนิพพาน ซึ่งเป็นการส่งเสริมสุขภาพด้านปัญญาของผู้ให้ข้อมูล ดังแสดงได้จาก

“อาจารย์เชื่อในกฎแห่งกรรม ทำอย่างไรก็ต้องได้รับผลเช่นนั้นแล้วมีเป้าหมายมุ่งสู่พระนิพพานแต่ถึงไม่ถึงไม่เป็นไร ตั้งเอาไว่ก่อน อาจารย์เลยสร้างกุศลตลอด เกื้อกูลพระสงฆ์สามเณร อยู่บ้านก็จะสวดมนต์ นั่ง

สมาธิเจริญภาวนา พิจารณาโลกตามความเป็นจริงตามหลักธรรม สันทนาธรรม ฟังธรรมบ่อยๆ มันจะทำให้เราเรียนรู้หลักธรรมได้มากขึ้นแล้วเราจะนำไปใช้กับชีวิตเราได้มากขึ้นด้วย”

อิจ เพศหญิง อายุ 63 ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 9 ปี

ซึ่งมีความสอดคล้องกับญาติผู้ให้ข้อมูลที่ได้อ้างถึงผู้ให้ข้อมูลว่าได้เป็นผู้ที่มีศรัทธาในพระรัตนตรัย เจริญภาวนา สันทนาธรรม ฟังธรรมสม่ำเสมอ และมีเป้าหมายมุ่งสู่พระนิพพาน เป็นต้นดังแสดงได้จาก

“ยายเห็นเค้า (อิจ) อยู่ในศีลในธรรมตลอด ไม่เคยนอกกรอบนะ เค้าชอบทำบุญ สร้างกุศลก็เลยได้เป็นประธานผู้บำเพ็ญประโยชน์ภาคเหนือ เค้าจะชอบฟังธรรม สันทนาธรรมเสมอ อยู่บ้านก็จะสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญภาวนา เค้าจะนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย แล้วเค้าก็ปฏิบัติตนเป็นอุบาสิกตลอดชีวิต เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลศาสนา”

ศรี เพศหญิง อายุ 81ปี, ญาติผู้ให้ข้อมูล

3.2.4 ด้านสังคม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้อ้างถึงการเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และความสัมพันธ์ที่ดีภายนอกครอบครัว โดยการทำกิจกรรมร่วมกันและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการสร้างเสริมสุขภาพด้านสังคมของผู้ให้ข้อมูล ดังแสดงได้จาก

“การที่พี่ไปร่วมกิจกรรมทำให้พี่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวมากยิ่งขึ้น เพราะว่าพี่นำหลักธรรมมาใช้กับตัวเองแล้ว พี่ก็ชวนครอบครัวมาทำความดีร่วมกัน เช่น รักษาศีล เข้าวัดทำบุญ ปล่อยปลา ฟังธรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิร่วมกันที่บ้าน ซึ่งเมื่อก่อนอยู่คนละทิศละทาง”

ส้ม เพศหญิง อายุ 48ปี ระยะเวลาปฏิบัติ 7ปี

ซึ่งมีความสอดคล้องกับญาติผู้ให้ข้อมูลที่ได้อ้างถึงผู้ให้ข้อมูลที่ได้เป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ให้เกิดขึ้น โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังแสดงได้จาก

“ผมเห็นเค้าใจเย็นขึ้นเยอะมากเลย บางทีเค้าก็ชวนผมกับแม่ไปทำบุญ ปล่อยปลา ไปทำกิจกรรมที่สถานปฏิบัติธรรมด้วยกัน ถ้าเป็นเมื่อก่อนไม่มีนะ อยู่คนละที่คนละทางไม่ค่อยสนใจกันสักเท่าไร กลับบ้านมาก็ทำงาน พักผ่อนของใครของมัน”

พร เพศชาย อายุ 52ปี, ญาติผู้ให้ข้อมูล

อภิปรายผล

จากการศึกษาและการสังเกตของผู้ศึกษา พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามแนวคิดสำหรับการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาอริยบุคคลในสมัยพุทธกาลที่มีปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก เช่น ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา เป็นต้น ในฐานะแบบอย่างการเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารี(2551)ที่พบว่านางวิสาขาเป็นอุบาสิกาที่ดี นางจะได้ทำทาน รักษาศีลและเจริญภาวนา นอกจากจะมีศรัทธามั่นคงต่อพระรัตนตรัยแล้วยังได้ชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา นางได้ประพฤติปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นคุณสมบัติที่ดีของอุบาสก อุบาสิกาที่ดี เสถียร พันธรังษี (2533, หน้า109) ได้กล่าวไว้ใน “หนังสือพุทธสถานในชมพูทวีป” ว่าในสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ในบรรดา อุบาสก อุบาสิกานั้น ฝ่ายอุบาสกไม่มีใครบำเพ็ญบุญเกินอนาถปิณฑิกเศรษฐี ฝ่ายอุบาสิกาไม่มีใครใญ่บุญเกินนางวิสาขามหาอุบาสิกา นอกจากนี้การนำแบบอย่างอริยบุคคลในพระไตรปิฎกมาเป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิตยังมีสอดคล้องกับหลักพุทธานุมัติ คือ ศึกษาแนวทาง มองดูแบบอย่าง เข้าถึงความคิดของพุทธชนเหล่านั้นผู้เป็นบัณฑิต ซึ่งอยู่ในหลักพุทธธรรม วัฒนธรรม 6 หมายถึง ธรรมที่เป็นปากทางแห่งความเจริญ, ธรรมที่เป็นดุจประตูชัยอันจะเปิดออกไปให้ ก้าวหน้าสู่ ความเจริญงอกงามของชีวิต, ต้นทางสู่จุดหมาย(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559, หน้า152-153)

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะใช้หลักอุบาสกธรรม 5 และ อารยวัฑฒิ 5 เนื่องจากเป็นหลักพุทธธรรมพื้นฐานที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้านของผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งด้านกายจะหมายถึงพฤติกรรมเป็นหลัก คือ การมีศีลที่ดำรงตามฐานะของตนซึ่งจะช่วยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ด้านจิตใจหมายถึงการมีจาคะ คือการเสียสละ การเกื้อกูล ด้านปัญญาหมายถึงการมีเป้าหมายมุ่งสู่กระแสพระนิพพานและการฟังธรรม ด้านสังคมหมายถึง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวและชุมชน โดยเน้นการรักษาโรคทางใจซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกอันเป็นทางดับทุกข์ คืออริยมรรคมีองค์ 8 ได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้น เป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย 15 โดยอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถแยกออกเป็น ทาน ศีล ภาวนาได้ จึงมีความสอดคล้องกับหลักอุบาสกธรรม 5 และ อารยวัฑฒิ 5

นอกจากนี้ยังพบว่า แนวคิดและหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้มีความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมในเชิงระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า (In put) เช่น ผู้นำ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีให้กับผู้ปฏิบัติธรรม กระบวนการ (Process) เช่น การศึกษาหลักพุทธธรรมเบื้องต้นและแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่มีปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก การร่วมกิจกรรมต่างๆ ผลลัพธ์ (Out come) เช่น ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมทั้ง 4 ด้าน นอกจากนี้การนำกิจกรรมต่างๆ ของสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ไปประยุกต์ใช้กับตนเอง ครอบครัวหรือคนรอบข้างก็มีความสอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาอุดร สุทธิญาณ พบว่ารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมในพระไตรปิฎกเป็นการเสริมสร้างสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิต เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรง และมีจิตใจที่ผ่องใส บริสุทธิ์ โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ คือ การสวดมนต์ การปฏิบัติธรรม และการสนทนาธรรมรูปแบบด้านกายภาพ โดยวิธีการบริโภคอาหาร การใช้ยาสมุนไพร การออกกำลังกาย รูปแบบสังคมหรือสิ่งแวดล้อม เช่น การเยี่ยมไข้ให้กำลังใจ การพยาบาลภิกษุใช้รูปแบบ ด้านจิตเน้นการทำจิตให้ผ่องใส บริสุทธิ์ รูปแบบด้านปัญญา โดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยผ่านกระบวนการ คือ อริยสัจ 4 เพื่อให้ได้บรรลุผล ซึ่งเป็นหลักหรือเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ส่วนพุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ได้แก่ เช่น บริโภคอาหารที่มีประโยชน์พอประมาณ การออกกำลังกาย การพักผ่อน พุทธวิธีบำบัดด้วยพระธรรมโอสธซึ่งเป็นวิธีแห่งปัญญาเป็นสังฆธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เช่น การฟังธรรม การพิจารณาธรรมและปฏิบัติธรรม เป็นเหตุให้จิตผ่องใสผ่อนคลายเป็นผลดีต่อสุขภาพ¹

ข้อจำกัดในการทำวิจัย

1. งานวิจัยนี้ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีการนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องเท่านั้น
2. การเก็บข้อมูลสามารถเก็บข้อมูลได้เฉพาะผู้ปฏิบัติธรรมที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานปฏิบัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติธรรมที่อาศัยอยู่ในสถานปฏิบัติธรรมเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลของการนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีระยะเวลาในการนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติต่ำกว่า 5 ปี เพื่อศึกษาว่าจะได้ผลที่มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
2. ศึกษาการนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อื่น เพื่อศึกษาว่าจะได้ผลที่มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

สรุป (Conclusion)

การวิจัยนี้พบว่า การนำแนวคิดและหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของบุคคลในพระไตรปิฎก เช่น นางวิสาขาและอนาถปิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น โดยได้ใช้หลักพุทธธรรม เช่น อุบาสกธรรม 5, อารยวัฑฒ 5 เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานช่วยสร้างเสริมองค์รวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกายจะหมายถึง พฤติกรรมเป็นหลัก คือ การมีศีลที่ติดตามฐานะของตนซึ่งจะช่วยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ด้านจิตใจหมายถึงการมีจาคะ คือ การเสียสละ การเกื้อกูล ด้านปัญญา หมายถึง การมีเป้าหมายพระนิพพาน และการฟังธรรม ด้านสังคม หมายถึง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวและชุมชน โดยเน้นการรักษาโรคทางใจซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกอันเป็นทางดับทุกข์ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อเข้าสู่พระนิพพาน มุ่งเน้นการรักษาโรคทางใจคือ ละความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความโกรธ ความหลงให้เบาบาง นอกจากนี้ แนวคิดและหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตยังสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมในเชิงระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัยนำเข้า (In put) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Out come) โดยมีผลลัพธ์ความสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมทั้ง 4 มิติ เช่น ด้านกายคือ การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ด้านจิตใจ คือ ผ่อนคลายความเครียด ด้านปัญญา คือ การมองโลกตามความเป็นจริง ด้านสังคม คือ สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกๆ ท่านที่เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกๆ ท่านที่ให้ความกรุณาสละเวลาในที่คอยแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และชี้แนะให้คำปรึกษา และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- พระมหาอุดร สุทธิญาณ. (2554). *ศึกษาสุขภาพแบบองค์รวมวิถีพุทธในพระไตรปิฎก*. สารนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาริตา สัสสินทร. (2559, มกราคม-เมษายน). ภาวะตื่นรู้เชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสวนปรุง*, 32(1), 54-65.
- ภินันท์ สิงห์กฤตยา. (2553). *ศึกษาการประยุกต์ใช้กระบวนการทัศน์และกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพตาม แนวพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ประจำสัปดาห์(โรคเรื้อรัง)*. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2559. จาก <http://www.hfocus.org/node/4655>.
- ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา และคณะ. (2554). *สุขภาพคนไทย 2554: พฤติกรรมสุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). *สุขภาพคนไทย 2559: พฤติกรรมสุขภาพ* (พิมพ์ ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- อุ้นเอื้อ สิงห์คำ. (2555). *กระบวนการและผลกระทบของการสร้างเสริมสุขภาพขององค์กรรวมวิถีพุทธ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนบูรณาการศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี.

- พระไพศาล วิสาโล. (2550). สุขภาพองค์รวมกับสุขภาพสังคม. ใน ศูนย์การประชุม IMPACT เมืองทองธานี: การประชุมวิชาการประจำปีการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ครั้งที่ 8. นนทบุรี: เอ็นเอ็นเคที จำกัด.
- Churchill's illustrated medical dictionary. (1989). Churchill's Medical's dictionary. New York: Churchill Livingstone.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2541). *นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2541*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ ปรัชญาปารมิตา. (2541). *การแพทย์นอกระบบ : 177 ทางเลือกไปสู่สุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สาระ.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และปกเจริญผล.
- พระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารี (สิงห์โงน). (2541). *การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของนางวิสาขามหาอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (2541)*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสฐียร พันธรังสี. (2553). *พุทธสถานในชมพูทวีป*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตำบลดำเนิน สะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ภคมน ปาลสุวรรณ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำและศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยกระตุ้น รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของหัวหน้าครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยบุคคลนั้น จะต้องมียุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่บริเวณตลาดน้ำจำนวน 352 ครัวเรือน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติการวิเคราะห์ผันแปรทางเดียว(One-Way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมการอนุรักษ์แหล่งน้ำอยู่ในระดับต่ำ (85.20) มีส่วนร่วมการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการกำหนดแผนอยู่ในระดับต่ำ (83.00) ในขั้นตอนการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ (81.00) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับต่ำ (71.60) ในขั้นตอนการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ (77.80) ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยกระตุ้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ ครัวเรือนต่อปี สถานภาพหรือการมีตำแหน่งในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ความรู้การอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการให้คุณค่าการอนุรักษ์แหล่งน้ำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ ปัญหาอุปสรรค ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก คือ 1) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำยังไม่ทั่วถึง 2) วิธีประชาสัมพันธ์รวมถึงช่องทางแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกอาจไม่เหมาะสมกับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย หน่วยงานผู้รับผิดชอบควรจัดการรณรงค์ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วย กันรักษาความสะอาดและจัดหาช่องทางแจ้งข้อมูลข่าวสารสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม / อนุรักษ์แหล่งน้ำ / ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

¹ สาขาวิชาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

The participation of people in conservation of water resource: A case study of the community of Damnoen Saduak floating market, Damnoen Saduak sub-district, Damnoen Saduak district, Ratchaburi province

Phakhamon Palasuwan²

Abstract

This research aims to study the participation levels of people in the conservation of water resources and to study differences among individual factors, economic factors, social factors, and trigger factors which affect the participation of people. This research also studies the problems, difficulties and suggestions of people about the conservation of water resources at the Damnoen Saduak floating market community, Damnoen Saduak sub-district, Damnoen Saduak district, Ratchaburi province. The research was conducted with the quantitative method using questioners to collect data from 352 samples who are the heads of their households or they are representatives who can provide information, are aged 20 years or over and live in the area of the Damnoen Saduak floating market. The data is analyzed using the Statistical Package for the Social Science for Windows (SPSS). The Arithmetic Mean, Percentage, Standard Deviation, and One-way ANOVA

The study shows that 85.20% of the sample participate in the conservation of water resource at a low level. The study on participation in each process found that 83% of the sample participate in the planning stage at a low level. 81% of the sample participate in the executing stage at a low level. 71.60% of the sample participate in the benefit accepting stage at a low level. 77.80% of the sample participate in the evaluation stage at a low level. Differences in individual factors, economic and social factors and trigger factors causes the different participation levels of people in the conservation of water resources. The factors are gender, education background, marital status, number of members in household, career, annual household income, social status or social position in their community, information perception of conservation of water resources, knowledge of conservation of water resources and value of conservation of water resources show a statistical significance of 0.05. Problems, difficulties of infectious waste sort out behaviors are as follows: 1) Uneven information sharing 2) Inappropriate communication tools and channels to share information with people in the community.

² Environmental Social Sciences Program, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

The suggestions are as follows: In order to conserve rivers or canal, the department or person in charge of the conservation of water resources should campaign for all community members to take part in keeping the water resources. Finally, appropriating communication tools and channels to share information with people in the community.

KEYWORD: PARTICIPATION / WATER RESOURCE CONSERVATION /
DAMNOEN SADUAK FLOATING MARKET

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการเพิ่มขึ้นของประชากร การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทำให้เกิดปัญหามลพิษ ตามมา เช่น ปัญหาขยะล้นเมือง ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาน้ำเสีย คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูลและสารเคมีที่ถูกปล่อยทิ้งจากโรงงาน อุตสาหกรรม หรือน้ำทิ้งจากบ้านเรือน ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิต และมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมไทย น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของทุกๆ สิ่งในสังคม ทั้งคน สัตว์ และพืช น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคประจำวัน และการใช้เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ น้ำจัดว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ จึงต้องมีกระบวนการบริหารจัดการน้ำทั้งปริมาณและคุณภาพ อย่างสอดคล้องและบูรณาการเพื่อรักษาคุณภาพทางธรรมชาติในทุกแหล่งน้ำไว้ โดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและที่สำคัญคือประชาชนในการดูแลอนุรักษ์แหล่งน้ำ (ปราโมทย์ ไม่กล้าต, 2557)

คลองเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่มีบทบาทและความมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตอย่างมาก ทั้งในด้านการคมนาคมขนส่งทางน้ำ การนำน้ำไปหล่อเลี้ยงพื้นที่ทางการเกษตร การระบายน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังบริเวณที่ราบลุ่ม การนำน้ำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคของบ้านเรือนที่อาศัยอยู่ริมสองฝั่งคลอง การขุดคลองในประเทศไทยมีทำกันตั้งแต่สมัยสุโขทัย เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอที่มีคลองธรรมชาติหลายคลอง ตามประวัติคลองดำเนินสะดวกเป็นคลองที่ถูกขุดขึ้นด้วยฝีมือและแรงงานของคนไทย ในอดีตคลองดำเนินสะดวก คือวิถีชีวิตของเกษตรกรโดยแท้ ก่อนที่เมื่อประมาณช่วงปีพ.ศ. 2510 ได้มีบริษัทน้ำเขียวบางรายทำการบุกเบิก ประกอบกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ได้ส่งเสริมสนับสนุน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ส่งผลให้ต่อมาชื่อของคลองดำเนินสะดวกเป็นตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีชื่อเสียงไปทั่วโลก (ราตรี โตเพ่งพัฒน์, 2543) วิถีชีวิตริมคลองที่เรียบง่าย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย อาหาร บ้านเรือนยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมท่ามกลางธรรมชาติ เป็นตลาดน้ำที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ปัจจุบันตลาดน้ำดำเนินสะดวก เริ่มเปลี่ยนแปลงจากในอดีตโดยสิ้นเชิง

สืบเนื่องจากจังหวัดราชบุรีได้รับข้อร้องเรียนจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของตลาดน้ำดำเนินสะดวกในหลายประการ เช่น ปัญหาความไม่สะอาดของสภาพแวดล้อม ปัญหาการจราจรทางน้ำและการรुक้าลำน้ำ ทั้งที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทย มีประวัติชื่อเสียงมานาน ปัญหาสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำดำเนินสะดวก คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม, การทิ้งขยะมูลฝอยลงในลำคลอง ซึ่งขยะมูลฝอยที่พบมาจากผู้ถึง 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการ และชาวบ้านในพื้นที่ โดยชาวบ้านในพื้นที่จะทิ้งมากกว่านักท่องเที่ยว, วัชพืชในลำคลอง ซึ่งวัชพืชส่วนใหญ่เป็นผักตบชวาและสาหร่ายวัชพืชในน้ำ, ลำคลองสกปรก/น้ำเน่าเสีย ซึ่งเกิดขึ้นจากระบบการระบายน้ำในลำคลองไม่มีประสิทธิภาพ, ลำคลองตันตัน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทางน้ำและมลพิษจากเครื่องยนต์เรือ (จังหวัดราชบุรี, 2557) เมื่อพิจารณาจากการใช้เกณฑ์ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป หรือ Water Quality Index (WQI) ของกรมควบคุมมลพิษ เปรียบเทียบกับคุณภาพน้ำในปี พ.ศ. 2557 – 2561 แยกรายสถานี พบว่า คุณภาพน้ำลำคลองดำเนินสะดวกและคลองสาขา คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม (เกณฑ์คุณภาพน้ำได้ดังนี้ คะแนน 0-30 คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก, 31-60 คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม, 61-70 คุณภาพน้ำพอใช้, 71-90 คุณภาพน้ำดี, 91-100 คุณภาพน้ำดีมาก) ในปี 2560-2561 มีการตรวจคุณภาพของน้ำจำนวน 4 ครั้ง ได้แก่ เดือนพฤศจิกายน 2560 เดือนมกราคม, มิถุนายนและกรกฎาคม 2561 ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำพบว่า โดยภาพรวมจัดอยู่ในประเภทที่ 4 (คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม) ซึ่งดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหา ได้แก่ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำ (DO) ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม-ทั้งหมด (TCB) และปริมาณแบคทีเรียกลุ่มฟีคัลโคลิฟอร์ม (FCB) มีค่าเฉลี่ยผลการตรวจวัดต่ำกว่าเกณฑ์ทุกสถานี ส่วนปริมาณความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) และแอมโมเนีย-ไนโตรเจน (NH₃-N) มีปัญหาเป็นบางจุดตรวจวัด หรือตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากน้ำทิ้งชุมชน รวมทั้งสถานประกอบอื่นๆ ที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดหรือผ่านการบำบัดแต่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน (ส่วนเฝ้าระวังและเตือนภัย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 8 จังหวัดราชบุรี, 2561)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ บริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร, ความรู้และการให้คุณค่า รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยกระตุ้นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยแบบเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 หมู่บ้าน ในตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสำรวจได้จากหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของหัวหน้าครัวเรือนที่

สามารถให้ข้อมูลได้ โดยบุคคลนั้น จะต้องมียุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่บริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก
จำนวนทั้งหมด 352 ครวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และ
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วนำมาสร้างเป็นข้อคำถาม แบบสอบถาม
ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับ
การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ รายได้ครัวเรือน
ต่อปี สถานภาพหรือการมีตำแหน่งในชุมชน ระยะทางจากที่พักอาศัยถึงแหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์จากแหล่ง
น้ำ

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

ส่วนที่ 3 ความรู้การอนุรักษ์แหล่งน้ำ

ส่วนที่ 4 การให้คุณค่าต่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วม

ทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์
และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
ในคน จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ
แล้วนำไปทดสอบกับประชาชนบริเวณตลาดน้ำอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 30 ราย
หลังจากนั้นจึงได้นำมาวิเคราะห์ หาค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถามวัดความรู้ การอนุรักษ์
แหล่งน้ำ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน Kuder Richardson KR-20 (ได้เท่ากับ 0.56 อยู่ในระดับปาน
กลาง) และหาค่าความเที่ยงของการมีส่วนร่วมและการให้คุณค่าการอนุรักษ์ด้วยวิธีการหาความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ของครอนบาช(Cronbach) (ได้เท่ากับ
0.66อยู่ในระดับปานกลาง)

ข้อค้นพบจากการวิจัย

ปัจจัยกระตุ้นด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ จำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสาร สรุปได้ว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากที่สุดคือ โทรทัศน์ ในช่วงความถี่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 12 ครั้งขึ้นไปต่อปี ร้อยละ 41.50 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับต่ำ ร้อยละ 78.40

ปัจจัยด้านความรู้การอนุรักษ์แหล่งน้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรู้ความหมายของการอนุรักษ์แหล่งน้ำ มีผู้ตอบถูกร้อยละ 100 รองลงมาคือ วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทิ้งลงในแหล่งน้ำจะเป็นสาเหตุให้แหล่งน้ำสกปรกและตื้นเขิน มีผู้ตอบถูกร้อยละ 99.10 และมีความรู้ว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่หายากควรจะต้องวางแผนการใช้เพื่ออนาคตข้างหน้า มีผู้ตอบถูกร้อยละ 97.70 โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้การอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับสูง ร้อยละ 73.90

ปัจจัยด้านการให้คุณค่าการอนุรักษ์แหล่งน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้คุณค่าว่าแหล่งน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนและ การอนุรักษ์แหล่งน้ำช่วยให้แหล่งน้ำดำรงอยู่เพื่อการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนต่อไป ร้อยละ 99.40 โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการให้คุณค่าการอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับสูง ร้อยละ 89.20

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการกำหนดแผนในระดับต่ำ ร้อยละ 83.00 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการปฏิบัติในระดับต่ำ ร้อยละ 81.00 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอน

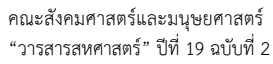

การรับผลประโยชน์ในระดับต่ำ ร้อยละ 71.60 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการประเมินผลในระดับต่ำ ร้อยละ 77.80 และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในภาพรวมในระดับต่ำ ร้อยละ 85.20

การทดสอบความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ครัวเรือน สถานภาพหรือมีตำแหน่งในชุมชน ระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงแหล่งน้ำแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยด้านเพศและอายุ แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำไม่ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยกระตุ้นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ มีความรู้ การอนุรักษ์แหล่งน้ำและ มีการให้คุณค่าการอนุรักษ์แหล่งน้ำแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วนร่วมของประชาชนแยกรายด้านในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการกำหนดแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมินผล แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มี การศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการกำหนดแผน แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มี การศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมินผลแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าและมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มี สถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการกำหนดแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการประเมินผล แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ โสด และสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 12 คนขึ้นไป มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการรับผลประโยชน์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7-9 คนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 10-12 คน กลุ่มตัวอย่างที่มี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 10-12 คน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการรับผลประโยชน์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน กลุ่มตัวอย่างที่มี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 10-12 คน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการประเมินผล แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 12 คนขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทาง

[illegible]

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยกระตุ้น กับการมีส่วนร่วมของประชาชนแยกรายด้านในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการกำหนดแผน แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับต่ำและระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับต่ำมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการปฏิบัติ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับสูงและระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูล

ข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับต่ำมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการรับผลประโยชน์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับสูงและระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับต่ำมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ด้านการประเมินผลแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับสูงและระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้การอนุรักษ์แหล่งน้ำ และ การให้คุณค่าการอนุรักษ์แหล่งน้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมี 2 ระดับ คือ ปานกลาง และ สูง ไม่มีกลุ่มตัวอย่างในระดับต่ำ

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกประชาชนยังให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แหล่งน้ำค่อนข้างน้อยประชาชนยังขาดความเข้าใจความรับผิดชอบในการคัดแยกขยะรวมถึงยังมีการทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ประชาชนไม่มีเวลาในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำยังไม่ทั่วถึง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 78.40 พบว่าประชาชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำจากสื่อที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน เช่น ประชาชนไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากช่องทาง เฟซบุ๊ก Facebook ร้อยละ 69.00 ไลน์ Line ร้อยละ 65.60 เว็บไซต์ Website ร้อยละ 65.60 และหนังสือพิมพ์/วารสาร/สิ่งพิมพ์ ร้อยละ 54.80 อาจเพราะช่วงอายุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 43.70 และ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 31.30 จึงอาจทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสาร ของ โรเจอร์ (Roger 1973: 45) ได้ระบุถึงความสำคัญของการรับสิ่งใหม่ ๆ กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ไว้ว่า การที่บุคคลจะมีการรับสิ่งใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร คือช่องทางการสื่อสารและปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบุคคลได้แก่ อายุ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ รายได้ การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะทาง รวมไปถึงการศึกษาและช่องทางการสื่อสาร ความรู้ หรือกระบวนการการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร หรือแหล่งกำเนิดสาร ตัวสาร ช่องทาง และผู้รับ

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในแต่ละขั้นตอนพบว่า การมีส่วนร่วมการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการกำหนดแผนอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 83.00 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 81.00 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 71.60 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 77.80 จากทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff , 1977) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(Decision Making) ซึ่งต้องควบคู่ไปกับการดำเนินงาน (Implementation) และนอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมการพัฒนาด้วยซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการดำเนินงานและยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเช่นเดียวกัน คือผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังสะท้อนกลับจากการประเมินและการดำเนินงานกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.50 มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 43.80 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 37.50 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 73.60 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4-6 คน ร้อยละ 57.40 มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 26.40 มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 35.20 มีรายได้ครัวเรือนต่อปีต่ำกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 53.10 ไม่มีสถานภาพหรือมีตำแหน่งในชุมชน ร้อยละ 75.90 มีระยะห่างจากที่พักอาศัยถึงแหล่งน้ำระหว่าง 1-100 เมตร ร้อยละ 72.20 และไม่เคยใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ ร้อยละ 54.30 สอดคล้องกับงานวิจัยวิภากรณ์ มัตถาปะตัง (2554 : 16) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ สถานภาพในชุมชน ระยะเวลาใน การดำรงตำแหน่ง

จากการศึกษาปัจจัยส่วนกระตุ้นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับต่ำ ร้อยละ 78.40 มีความรู้การอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับสูง ร้อยละ 73.90 และมีการให้คุณค่าการอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับสูง ร้อยละ 89.20

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากผลการวิจัย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในขั้นตอนการกำหนดแผนในระดับต่ำ ร้อยละ 83.00 ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรหาวิธีให้ประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน เช่น จัดเวทีประชาคมในการแก้ไขปัญหาในชุมชน รณรงค์ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์แหล่งน้ำ

2) จากผลการวิจัย พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งน้ำของประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 78.40 ซึ่งส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำควรหาวิธีประชาสัมพันธ์รวมถึงช่องทางแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนิน ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ โทรทัศน์ หอกระจายข่าวและจากผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการชุมชน แต่ไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากช่องทาง อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 65.60 ไลน์ Line ร้อยละ 65.60 และเฟสบุ๊ค Facebook ร้อยละ

69.00 ซึ่งเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่นิยมในปัจจุบัน ผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งน้ำควรหาช่องทางสื่อสารให้เหมาะสมกับประชาชน

3) ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในกลุ่มเป้าหมายอื่น เช่น ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบข้อมูลที่แตกต่าง ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งน้ำต่อไป

บรรณานุกรม

จังหวัดราชบุรี. (2557). แผนพัฒนาตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. เข้าถึงเมื่อ 9 มิถุนายน 2561,

เข้าถึงได้จาก <http://www.ratchaburi.go.th/dattass/2557/floatingmarket57-59.pdf>

เทศบาลตำบลดำเนินสะดวก. (2547). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลดำเนินสะดวก พ.ศ.

2557-2559. ราชบุรี: สำนักงานเทศบาลตำบลดำเนินสะดวก.

ปราโมทย์ ไม้กลัด.(2557). ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย. กรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา: สถาบันวิจัย

เพื่อการพัฒนาประเทศไทย. เข้าถึงเมื่อ 9 กรกฎาคม 2562, เข้าถึงได้จาก

<https://tdri.or.th/water/thaipublica20140309/>

ราตรี โตเฟ่งพัฒน์. (2543). ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 8 (2561). ส่วนเฝ้าระวังและเตือนภัย. จังหวัดราชบุรี.

Cohen John M & Norman T. Uphoff. (1977). Rural Development Participation: Concepts and Measure for Project Design Implementation and Evaluation. New York: The Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University.

Rogers E.M. (1973). Communication Strategies for Relation Planning. New York : The Free.

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

กัญธณิมาศ วัฒนพานิชกุล¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนของครัวเรือนๆ ละ 1 คน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 392 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนมาจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ และพิจารณาสุ่มจากการใช้แผนผังชุมชน การศึกษาวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด สถิติการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 กลุ่ม (t-test) และสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในภาพรวม พฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอย พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อยู่ในระดับต่ำ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง และมีความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง และมีการรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับสูง การศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในภาพรวม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ภาวะสุขภาพ นอกจากนี้ ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ 1) ประชาชนยังขาดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยและมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนยังไม่ถูกต้อง 2) ประชาชนขาดความร่วมมือในการคัดแยกขยะมูลฝอย เนื่องจากประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญและไม่เล็งเห็นถึงประโยชน์จากการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนตั้งแต่ต้นทาง 3) จำนวนของถังขยะที่รองรับขยะมูลฝอยภายในชุมชนมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและไม่มีถังขยะสำหรับแยกประเภทขยะมูลฝอย และ 4) รถเก็บขนขยะของเทศบาลมาเก็บขยะมูลฝอยไม่ตรงเวลา

¹ สาขาวิชาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ เทศบาลควรเพิ่มการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้ครัวเรือน ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้ครัวเรือนได้รับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการแนะนำข้อมูลหรือจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และควรมีการเพิ่มจำนวนถังขยะรองรับขยะมูลฝอย และถังขยะแยกประเภทภายในชุมชนสำหรับให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอยในเบื้องต้น

คำสำคัญ : พฤติกรรม/การจัดการขยะมูลฝอย/เทศบาลนครสมุทรสาคร

HOUSEHOLD SOLID WASTE MANAGEMENT BEHAVIORS IN SAMUT SAKHON MUNICIPALITY, SAMUT SAKHON PROVINCE

Kantanicha Watpanichakul²

Abstract

This research aims to study behaviors and factors which affect household waste management behaviors, including problems and difficulties, and provides suggestions on household waste management in the area of Samut Sakhon Municipality in Samut Sakhon Province. Data were collected using a questionnaire from 392 residences (as represented by one person from each household) who were over 18 year old and lived, at least one year, in the area of Samut Sakhon Municipality. The sampling of household in this study is systematic and considerably sampled from the residential community map. The data were analyzed by Statistical Package for the Social Science for Windows (SPSS) using Frequency, Percentage, Standard Deviation, T-Test, One-way ANOVA and Multi-Comparison, Scheffe test.

The study shows that the waste management behaviors of household samples including behaviors in reducing amounts of waste, waste collecting and recycling are at a low level. Their information perception on waste management is also at a low level. Their knowledge on waste management is at a fair level. Their awareness in the value of the environment is at a high level. In addition, their awareness of health is also at a high level. This study finds that the factors affecting on waste management are age, educational background, average monthly wage, information perception on waste management, awareness on the value of the environment and awareness of health. Moreover, problems and difficulties of household waste management behaviors in the area of Samut Sakhon Municipality in Samut Sakhon Province founded in this study include 1) Lacking off knowledge and misunderstanding on household waste management; 2) Lacking of citizen cooperation in waste management because they less likely pay attention on waste management and see the benefits of household waste sorting ; 3) Having insufficient

² Environmental Social Sciences Program, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

trashcans and none for waste sorting in the community; and 4) Having not-on-time waste track service operated by Samut Sakhon Municipality.

The suggestions for Samut Sakhon Municipality are to provide the training on household waste management to people in the community, to bombard the information on household waste management thoroughly and continuously, to cooperate with community leaders in advising useful information and good household waste management to get citizen participation in the community waste management, and to provide sufficient trashcans and ones for all household waste sorting in the municipality.

KEYWORD : BEHAVIOR/ HOUSEHOLD WASTE MANAGEMENT / SAMUT SAKHON MUNICIPALITY

พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

หลักการและเหตุผล

ปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประเทศไทยทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการจัดการแก้ไขซึ่งทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นประเทศไทยประสบปัญหาขยะมูลฝอยเป็นระยะเวลายาวนานและทวีความรุนแรงขึ้นทุกปีสาเหตุสำคัญของการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยนั้นส่วนใหญ่มีสาเหตุเนื่องมาจากอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคซึ่งมีแนวโน้มที่สูงขึ้นจากการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน โดยในปี พ.ศ. 2557 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 26.19 ล้านตัน ต่อปีในปี พ.ศ. 2558 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 26.85 ล้านตันต่อปี และในปี พ.ศ. 2559 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.06 ล้านตันต่อปี ซึ่งคนไทย 1 คน สร้างขยะโดยเฉลี่ย 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน(สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

จังหวัดสมุทรสาครเป็นหนึ่งในจังหวัดที่กำลังประสบกับปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเมืองเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมากและหนาแน่นทำให้การอุปโภคและบริโภคนั้นมีจำนวนมากตามไปด้วยโดยส่งผลให้เกิดปัญหาขยะตกค้างอยู่มากมายจากการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ในปีพ .ศ. 2559 มีปริมาณขยะมูลฝอย 930.81 ตันต่อวัน มีการเก็บรวบรวมและนำไปกำจัดได้ประมาณ 823.31 ตันต่อวัน มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างจำนวน 107.5 ตันต่อวัน โดยอำเภอเมืองสมุทรสาครมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นจำนวน 537 ตันต่อวัน มีการเก็บรวบรวมและนำไปกำจัดได้จำนวน 497.5 ตันต่อวัน คงเหลือขยะมูลฝอยตกค้างจำนวน 39.5 ตันต่อวัน เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน และปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมากที่สุด 3 อันดับ ของอำเภอเมืองสมุทรสาครในปี พ.ศ. 2559 พบว่า อันดับแรก คือ ตำบลนาดี มีปริมาณขยะมูลฝอย 100 ตัน/วัน มีจำนวนโรงงาน 556 แห่ง มีจำนวนประชากร 26,094 คน และมีจำนวนครัวเรือน 15,172 ครัวเรือน อันดับสอง คือ เทศบาลนครสมุทรสาคร มีปริมาณขยะมูลฝอย 86 ตัน/วัน มีจำนวนโรงงาน 147 แห่ง มีจำนวน ประชากร 65,781 คน และมีจำนวนครัวเรือน 18,465 ครัวเรือน และอันดับสาม คือ ตำบลท่าทราย มีปริมาณขยะมูลฝอย 80 ตัน/วัน มีจำนวนโรงงาน 287 แห่ง มีจำนวนประชากร 29,137 คน และมีจำนวนครัวเรือน 17,644 ครัวเรือน (สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2560; สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า จังหวัดสมุทรสาครมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์ปัญหาการตกค้างของขยะมูลฝอยในปัจจุบันในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร การจัดการขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้นมีระบบการดำเนินงานทั้งด้านนโยบายและการใช้กฎหมายบังคับ แต่สำหรับขยะมูลฝอยจากครัวเรือนนั้นยังเป็นปัญหาซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากอัตราการทิ้งขยะมูลฝอยที่สูงขึ้น

จากประชาชนและครัวเรือนซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป (วรชัยทองไทย และสุริย์พร พันพื้ง, 2550) ประกอบกับการขาดแคลนพื้นที่รวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย จึงทำให้ประชาชนดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล(สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร,2561) ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธีนั้น อาจจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงพาหะนำโรคต่างๆ ได้อาทิเช่น หนูเป็นพาหะของโรคฉี่หนู แมลงวันเป็นพาหะของโรกระบบทางเดินอาหาร และยังก่อให้เกิดปัญหา กลิ่นเหม็นรบกวนและเหตุรำคาญต่อประชาชนได้ (กิตติ ขยางคกุล, 2553) มลพิษสามารถทำให้เกิดโรคในระบบทางเดินหายใจ (Schrapp& Al-Mutairi, 2010) โรกระบบทางเดินอาหาร (Avinash et al., 2008) โรคผิวหนังจากการสัมผัสน้ำที่มีการปนเปื้อนจากน้ำขยะมูลฝอย (Klinck& Stuart, 1999) และกลิ่นรบกวนยังส่งผลต่อสุขภาพจิตของชุมชนใกล้เคียงด้วย (Sarkar et al., 2003)ซึ่งแนวทางในการดำเนินงานแก้ไขปัญหามลพิษมูลฝอยในระยะยาวนั้นสิ่งสำคัญเป็นอันดับแรกก็คือการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางอย่างมีประสิทธิภาพ และการสนับสนุนให้เก็บรวบรวมและนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในจังหวัดสมุทรสาครโดยเลือกขอบเขตพื้นที่ศึกษาคือเทศบาลนครสมุทรสาครเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนโรงงานน้อยที่สุดแต่พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยมากเป็นอันดับสองและเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรและครัวเรือนอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุดโดยใช้กระบวนการทางวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัย

สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2559) ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอยไว้ว่า ขยะมูลฝอยหมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว บางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย มีผลเสียต่อสุขภาพ ทางกายและจิตใจเนื่องจากความสกปรกเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคทำให้เกิดมลพิษและทัศนยะจากการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะรูปแบบต่างกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ท้องถิ่นไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียม และขาดผู้ควบคุมดูแลระบบที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพและให้เกิดการ บูรณาการในการจัดการ

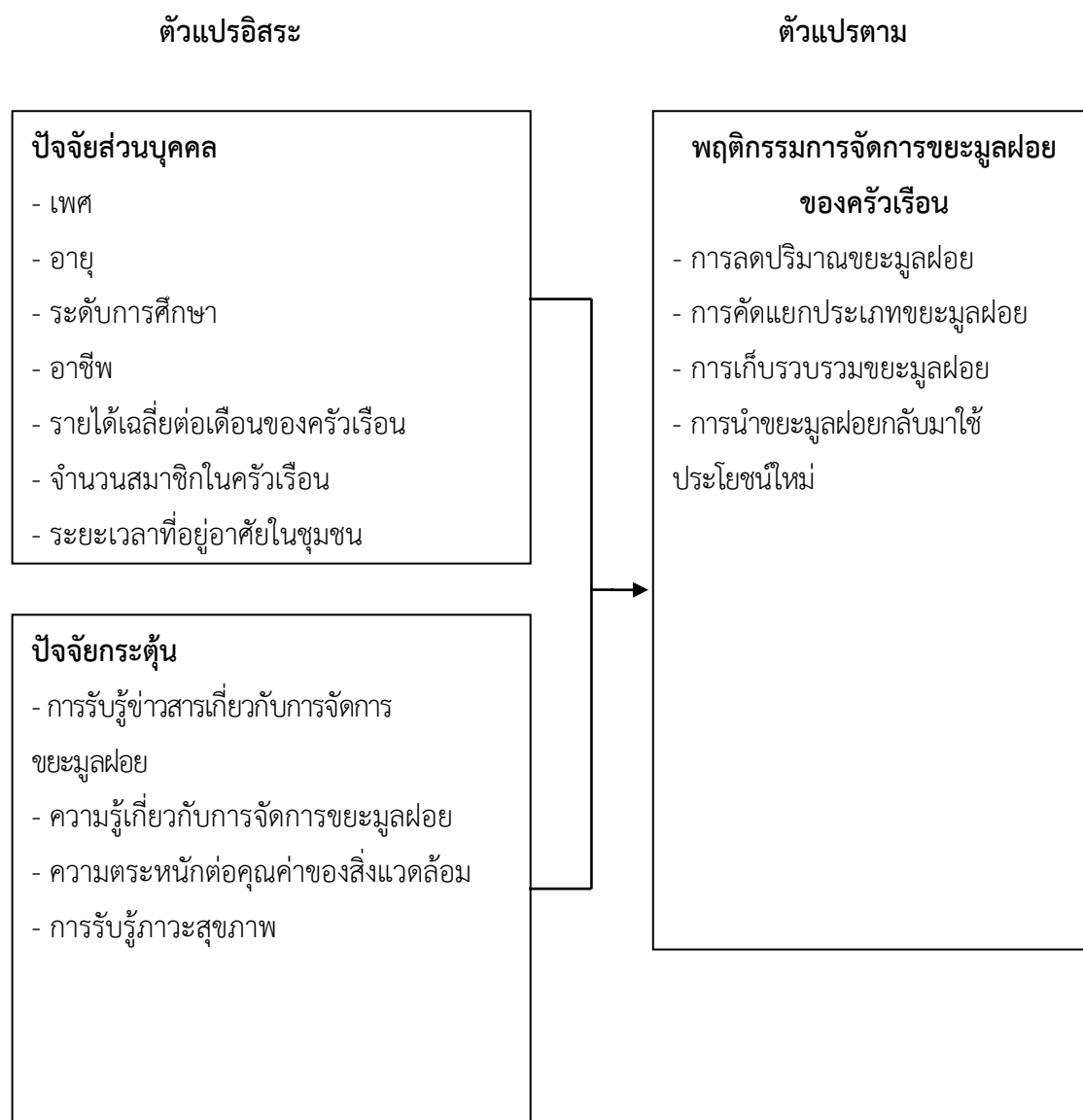
ขยะมูลฝอย รวมถึงของเสียอันตรายจากชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อ โดยมุ่งเน้นการรวมกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือเทคโนโลยี ที่เป็นทางเลือกมาตรฐานในการสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เน้นการแปรรูปขยะมูลฝอยให้เป็นพลังงานโดยคำนึงถึงปริมาณขยะมูลฝอยและขนาดของกลุ่มพื้นที่ส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลหรือการแปรรูปใช้ใหม่ และการสร้างจิตสำนึกการคัดแยกขยะมูลฝอย ดังนั้นการเน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คือการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ซึ่งสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่างๆให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ รวมทั้งผลพลอยได้จากการจัดการขยะมูลฝอย เช่น ปุ๋ยหมัก หรือพลังงาน(กรมควบคุมมลพิษ,2560)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ลักษณะวรรณ โกมาสถิตย์ (2556) ได้ศึกษาพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 70.00 โดยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 คือ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอย การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน วันวิสาข คงพิรุณ และคณะ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโป่งปะ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ด้วยการทดสอบ Chi-square ผลการศึกษาพบว่าความรู้และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ วัฒนณรงค์ มากพันธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่องความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ประชาชนเทศบาลนครตรัง จำนวน 400 ครัวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและการพรรณนาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่าความรู้ ความเข้าใจในเรื่องขยะโดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 90.54 แต่ประชาชนมีพฤติกรรมกำจัดขยะไม่ถูกวิธี ขาดความรู้ เกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงควรให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ เพื่อช่วยให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีจำนวนครัวเรือนเท่ากับ 18,693 ครัวเรือน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561)

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 18,693 ครั้วเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ Yamane (1973: 725) ซึ่งมีผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 392 ครั้วเรือน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 ครั้วเรือน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับครั้วเรือน ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณสัดส่วนของ ตัวอย่าง (Probability Proportional to Size) จากจำนวนครั้วเรือนที่ได้รับการคัดเลือกกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการ โดยใช้สูตรในการคำนวณดังนี้

$$\text{สัดส่วนของตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนครั้วเรือนที่ได้รับการคัดเลือก}}{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ}}$$

ขั้นตอนที่ 2 การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Approach) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลกับ หัวหน้าครั้วเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครั้วเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยของครั้วเรือนในพื้นที่ทำการวิจัยเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยมีลักษณะการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบเก็บครั้วเรือน 1 หลัง เว้น 48 หลัง โดยใช้แผนผังชุมชน สำหรับครั้วเรือนที่ไม่มีผู้อยู่ในบ้านจะทำการเข้าไปเก็บข้อมูลในบ้านหลังถัดไปจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งเอกสารวิชาการจากหน่วยงานต่างๆและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำคณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์สาขาวิชาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยมหิดล แบบสอบถาม ประกอบด้วย 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครั้วเรือน จำนวนสมาชิกในครั้วเรือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ($\alpha = .86$)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.66 (KR-20 = .66) และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.20 ถึง 0.53 ถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.76 ($\alpha = .76$)

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.77 ($\alpha = .77$)

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนเก็บข้อมูล 4 ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอยการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87 ($\alpha = .87$)

ส่วนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าอัตราส่วนร้อยละ t-test ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัย

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (N = 392)	ร้อยละ (100.0)
เพศหญิง	225	57.4
อายุ 30-39 ปี	121	30.9
ระดับการศึกษาปริญญาตรี	146	37.2
อาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท	145	37.0
รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-30,000 บาท	193	49.2
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน	211	53.8
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 1-10 ปี	225	57.4

จากตารางที่ 1 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.4 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 30.9 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 37.2 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้างหรือพนักงานบริษัท ร้อยละ 37.0 มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-30,000 บาท ร้อยละ 49.2 มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4-6 คน ร้อยละ 53.8 และมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน 1-10 ปี ร้อยละ 57.4

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคะแนนพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

ระดับคะแนน	จำนวน (N = 392)	ร้อยละ (100.0)
ระดับคะแนนพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน (ภาพรวม)ระดับต่ำ	171	43.6
ระดับคะแนนพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอยระดับต่ำ	160	40.8
ระดับคะแนนพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยระดับต่ำ	191	48.7
ระดับคะแนนพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยระดับต่ำ	147	37.5
ระดับคะแนนพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ระดับต่ำ	188	48.0

จากตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 43.6 มีพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 40.8 มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 48.7 มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 37.5 และมีพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 48.0

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยกระตุ้น

ระดับคะแนน	จำนวน (N = 392)	ร้อยละ (100.0)
ระดับคะแนนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยระดับต่ำ	231	58.9
ระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ระดับปานกลาง	222	56.6
ระดับคะแนนความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมระดับสูง	300	76.5
ระดับคะแนนการรับรู้ภาวะสุขภาพระดับสูง	170	43.4

จากตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 58.9 กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.6 กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 76.5 และกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 43.4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร
(n = 392)

ตัวแปร/ปัจจัยที่ศึกษา	การลด ปริมาณ ขยะมูล ฝอย	การคัด แยกขยะ มูลฝอย	การเก็บ รวบรวม ขยะมูล ฝอย	การนำขยะ มูลฝอย กลับมาใช้ ประโยชน์ ใหม่	การจัดการ ขยะมูล ฝอย (ภาพรวม)
ปัจจัยส่วนบุคคล					
เพศ	-	-	-	-	-
อายุ	-	*	-	-	*
ระดับการศึกษา	***	**	**	***	***
อาชีพ	-	-	-	-	-
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน	*	**	-	**	**
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-	-	-	-	-
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	-	-	-	-	-
ปัจจัยกระตุ้น					
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูล ฝอย	**	***	-	***	***
ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย	-	*	**	-	-
ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม	***	**	***	***	***
การรับรู้ภาวะสุขภาพ	***	***	***	***	***

หมายเหตุ: * p-value ≤ 0.05 , ** p-value ≤ 0.01 , *** p-value ≤ 0.001 , - ไม่แตกต่าง

จากตารางที่ 4 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ภาวะสุขภาพ

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ภาวะสุขภาพ

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ภาวะสุขภาพ

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ภาวะสุขภาพ

การทดสอบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร (ภาพรวม) ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ภาวะสุขภาพ

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร คือ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ขาดความใส่ใจ และขาดความร่วมมือในการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง การจำกัดของพื้นที่ในการคัดแยกขยะมูลฝอยและเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ถึงขยะส่วนกลางมีจำนวนไม่เพียงพอ มีขนาดไม่เหมาะสมต่อปริมาณขยะมูลฝอย ไม่มีถังขยะแยกประเภท และรถเก็บขนขยะมาเก็บขยะไม่ตรงเวลา ข้อเสนอแนะ คือควรจัดอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนให้กับประชาชนในชุมชนอย่างถูกวิธีและต่อเนื่องเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไปยังช่องทางต่างๆให้เหมาะสมต่อความต้องการของประชาชนควรสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีจำนวนถังขยะให้เพียงพอและมีขนาดที่เหมาะสมต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน และควรเพิ่มถังขยะแยกประเภท นอกจากนี้ควรจัดให้มีรถเก็บขนขยะให้พร้อมใช้งานและกำหนดเวลาในการจัดเก็บขยะให้ตรงเวลาและสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาครจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครัวเรือน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและการรับรู้ภาวะสุขภาพและพบว่าพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาครครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในระดับต่ำ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหญิงนุชปาน (2553) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางทราย อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในระดับค่อนข้างไม่เหมาะสม แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของไชยา สะสมทรัพย์ (2551) ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครนครปฐม พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมีความเหมาะสมในระดับมากการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในระดับต่ำ ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล หากบุคคลเปิดรับสื่อหรือข้อมูลข่าวสารที่ขาดการไตร่ตรอง ก็อาจจะส่งผลให้บุคคลมีทัศนคติและแสดงพฤติกรรมในทางลบได้ (ชุตินันท์ จีระวงษ์ และธนพล หุ่นโสภณ, 2558) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของลักษวรรณ โกมาสสิต (2556) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ ศิริพงศ์วัฒนา (2552) ศึกษาเรื่องความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง ร้อยละ 55.53 ความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของปรเมษฐ์ วงศ์ศรีชา (2560) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยสู่ความยั่งยืนของชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับสูง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของลักษวรรณ โกมาสสิต (2556) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอยและการให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และการรับรู้ภาวะสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ภาวะสุขภาพในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 43.4 สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์วรรณสุทิเพชร์ (2555) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของแม่บ้านในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในอาคารที่พักอาศัยของกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 1 (ปตอ.1) เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับสูง

จากการวิจัยนี้พบว่า ครั้วเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่มีพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยของครั้วเรือนในภาพรวม พฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอย พฤติกรรมการคัดแยก ขยะมูลฝอย พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และพฤติกรรมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ อยู่ในระดับต่ำ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการ ขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง และมีความตระหนักต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง และมีการรับรู้ ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากครั้วเรือนให้ความสำคัญหรือเล็งเห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและ ภาวะสุขภาพ ซึ่งความตระหนักด้านคุณค่าของสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการรับรู้ถึงผลกระทบในด้านลบที่เกิดมาจาก พฤติกรรมของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาด้านมลพิษต่างๆ ได้แก่ มลพิษทางดิน น้ำ และอากาศ ที่เกิด จากการกระทำของมนุษย์ จึงส่งผลให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมจนเกิดเป็น ค่านิยมในการอนุรักษ์ รักษา และดูแลสิ่งแวดล้อม (ปรียาพร พรหมพิทักษ์, 2558) ดังนั้นบุคคลที่มีความตระหนัก ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับสูงก็จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าบุคคลที่มีความตระหนักต่อ สิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ แต่จากการวิจัยพบว่า ครั้วเรือนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ และ พฤติกรรมด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และการนำ ขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อยู่ในระดับต่ำด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครั้วเรือนขาดการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องอย่างเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล หาก บุคคลเปิดรับสื่อหรือข้อมูลข่าวสารที่ขาดการไตร่ตรอง ก็อาจจะส่งผลให้บุคคลมีทัศนคติและแสดงพฤติกรรม ในทางลบได้ (ชุตินันท์ จีระวงษ์ และดนุพล หุ่นโสภณ, 2558) และอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยของครั้วเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครมีคะแนนอยู่ในในระดับต่ำคือการ ขาดแคลนถังขยะที่รองรับขยะมูลฝอยภายในชุมชนมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและไม่มีถังขยะ แยกประเภท ทำให้ประชาชนไม่สามารถแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งได้ถึงแม้ว่าในครั้วเรือนจะมีการแยกประเภท ขยะก่อนนำมาทิ้ง ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ ขยะมูลฝอยของครั้วเรือนในหัวข้อที่ตรงกับความต้องการของประชาชนก็จะสามารถช่วยให้ประชาชนมี พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี ถูกต้องและมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในระดับที่สูงขึ้นได้ (ลักขวรร ณ์ โกมาสถิตย์, 2556) เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยที่ ถูกต้องจะช่วยให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องเหมาะสมเพิ่มมากขึ้น และยังเป็น การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้กับครั้วเรือน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติหรือจัดการกับขยะมูล ฝอยได้อย่างถูกวิธี ซึ่งความรู้นั้นเป็นผลให้บุคคลเกิดการปฏิบัติหรือเกิดพฤติกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม และ ความรู้ยังสามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดความตระหนัก ความใส่ใจ จนเกิดเป็นพฤติกรรมได้ในที่สุด ผู้ที่มีความรู้ ด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องก็จะมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง (Schwartz, 1975; ปรียาพร พรหมพิทักษ์, 2559)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

- 1) เทศบาลควรเพิ่มการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้กับครัวเรือนโดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-29 ปี กลุ่มคนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการศึกษาซึ่งจากการวิจัยพบว่ากลุ่มคนดังกล่าวมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าคนในช่วงอายุและการศึกษาระดับอื่นๆ
- 2) เทศบาลควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้ครัวเรือนได้รับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องโดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนผู้สูงอายุเนื่องจากอาจจะเข้าถึงข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ได้ไม่สะดวก เช่น ไลน์ เฟสบุค อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
- 3) เทศบาลควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการแนะนำข้อมูลหรือจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยและสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในชุมชน
- 4) เทศบาลควรมีการเพิ่มจำนวนถังขยะรองรับขยะมูลฝอยและถังขยะแยกประเภทภายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสะดวกในการคัดแยกขยะมูลฝอยในเบื้องต้นและควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพื้นที่ส่วนกลางให้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมขยะมูลฝอยหรือจัดทำเป็นโครงการธนาคารขยะในชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดจากขยะมูลฝอย

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้นการลดและการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กิตติ ชยางคกุล. (2553). ผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะมูลฝอย: ศึกษากรณีการจัดการขยะ มูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 153-164.
- ชุตินันท์ จีระวงษ์และดนุพล หุ่นโสภณ. (2558). ทศนคติ บรรทัดฐานเชิงอัตวิสัย และระดับความเกี่ยวข้องของผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค. วารสารวิทยาการจัดการ, 32(1), 65-90.
- ไชยา สะสมทรัพย์. (2551). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ทิพย์วรรณสุพิเพชร. (2555). พฤติกรรมของแม่บ้านในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในอาคารที่พักอาศัยของกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 1 (ปตอ.1) เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ปรเมษฐ์ วงศ์ศรีชา. (2560). “แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยสู่ความยั่งยืนของชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร.”วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.
- ปรียาพร พรหมพิทักษ์. (2559). การมีส่วนร่วมเพื่อการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อม.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- ลักษวรรณ โกมาสถิตย์. (2556). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- วรชัย ทองไทย และสุรีย์พร พันพื้ง. (2550). ประชากรและสังคม 2550.พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัฒนณรงค์ มากพันธ์,ปิยวรรณ เนื่องมัจฉา,พิมพ์พร มากพันธ์, และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2561). ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 21(1): 79-87.
- วันวิสาข์ คงพิรุณ, สรัญญา ถีป้อม และวิโรจน์ จันทร. (2560).ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโป่งปะ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก.วารสารการสาธารณสุข, 26(2): 310-321.
- สมหญิง นุชปาน. (2553). “พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.” ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.สมาคมพัฒนาคุณภาพ
- สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2559). ความหมาย/ประเภท/องค์ประกอบและสาเหตุของขยะมูลฝอย. เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก www.adeq.or.th > ขยะมูลฝอยคืออะไร
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2561). แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2561- 2565) (ฉบับทบทวน) จังหวัดสมุทรสาคร.[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2561, จาก <http://www.samutsakhon.go.th/2014-01-05-08-40-35/2014-01-11-04-07-22>
- สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ. (2560). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยปี พ.ศ. 2559. [เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2562, จาก http://infofile.pcd.go.th/waste/wsthaz_annual59.pdf
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2561). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน.[เว็บไซต์].สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2561,จาก <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/>
- อนันต์ศิริพงศ์วัฒนา.(2552).ความรู้และพฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้วอำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.

- Avinash, P., Manoj, K., & Eonkar, J. (2008). Solid-waste management in Jalandhar city and its impact on community health. *Indian Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 12(2), 76–81.
- Klinck, B.A. & Stuart, M.E. (1999). Human health risk in relation to landfill leachate quality (British Geological Survey : Technical report, WC/99/17). Keyworth UK: British Geological Survey.
- Sarkar, U., Hobbs, S.E., & Longhurst, P. (2003). Dispersion of odour: a case study with a municipal solid waste landfill site in North London, United Kingdom. *Journal of Environmental Management*, 68(2) 153–160.
- Schrapp, K., & Al-Mutairi, N. (2010). Associated Health Effects among Residences Near Jeleeb Al-Shuyoukh Landfill. *American Journal of Environmental Sciences*, 6 (2), 184-190.
- Yamane, Taro. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. Third edition. New York : Harper and Row Publication.

“การศึกษาตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้าน สุขภาพระดับพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี”

นายกา ใจดี¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ของจังหวัดปทุมธานี โดยแบ่งการวิจัยเป็นสามระยะ โดยระยะที่ 1 ศึกษาความท้าทายในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในยุคปัจจุบันจุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อหรืออุปสรรคในการทำงาน และแนวทางการส่งเสริม/พัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ระยะที่ 2 สร้างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และระยะที่ 3 ทดสอบตัวแบบในพื้นที่บริบทเขตเมืองที่ตำบลลำผักกูด อำเภอธัญบุรี และเขตชนบทที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อนำตัวแบบดังกล่าวไปใช้ อาสาสมัครสาธารณสุข ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพตำบล จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการป้องกันโรคไข้เลือดออกและโครงการคัดกรองโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ทั้งสองตำบล ได้จัดสรรเป้าหมายการดำเนินงานให้สอดคล้องกับจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานทั้งสองโครงการอย่างเต็มที่ ทำให้ผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ตรวจคัดกรองโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และป้องกันโรคไข้เลือดออก ทั้งสองพื้นที่อยู่ในระดับสูง โดยตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีผลการตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โรคเบาหวาน ร้อยละ 95.2 และผลการตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมายโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 96.7 รวมทั้ง ไม่พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในตำบล ส่วนตำบลลำผักกูด อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีผลการตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมายโรคเบาหวาน ร้อยละ 82.4 และผลการตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 79.9 รวมทั้งไม่พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในตำบลเช่นกัน ทั้งนี้ เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ภาพรวมร้อยละ 82.5 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง

¹ * วท.ม.รอนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นชัดเจนว่า เครื่องมือ จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และการเพิ่มพูนทักษะ ยังเป็นส่วนขาดที่ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ยังคงเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอนาคต

คำสำคัญ : อาสาสมัครสาธารณสุข

“A Study on the Development Model of Village Health Volunteers (VHV) that Increases Efficiency in Health Care Operations at the Local Level in Pathum Thani Province”

Nayiga Jaidee²

Abstract

The purpose of this research was to study the development model of village health volunteers (VHV) that increases efficiency in health care operations at the local level in Pathum Thani province. The research was divided into three phases. The first phase was qualitative research and involved a study of the modern-day challenges facing village health volunteers, strengths and weaknesses, work-related enabling factors and obstacles, and guidelines for promoting and developing village health volunteers that help increase efficiency in health care operations at the local level. The second phase was quantitative research, in which the development model of village health volunteers that increases efficiency in health care operations at the local level was created. The third phase aimed to test the development model in the urban context of Lam Pak Kood subdistrict in Thanyaburi district and the rural area of Bueng Ka Sam subdistrict in Nong Suea district.

The results revealed that after the development model was deployed, village health volunteers have been involved in subdistrict health development planning for two projects, including dengue fever prevention project and diabetes and hypertension screening project. Subdistrict health-promoting hospitals of the two abovementioned subdistricts have allocated tasks to perfectly match the number of village health volunteers and provided them with necessary equipment to perform their tasks on the two projects. The results of campaigns promoting diabetes and hypertension screening and dengue fever prevention in the two subdistricts were quite high. The diabetes screening reached 95.2% of the target population in Bueng Ka Sam subdistrict, while the hypertension screening reached 96.7% of the target population and there was no one with dengue fever in the subdistrict. For Lam Pak Kood subdistrict, the diabetes screening reached 82.4% of the target population, while the

hypertension screening reached 79.9% of the target population and there was no one with dengue fever. In addition, 82.5% of community stakeholders involved in the development of health care operations at the local level showed a high level of satisfaction.

Recommendation : the research show clearly that tools , the number of village health volunteers and skills acquisition is still a lack that must be supported seriously. As for economic factors, social changing conditions and technology skill still a challenge to improving the work efficiency of village health volunteers in the future.

Keyword: village health volunteers

การศึกษาตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้าน สุขภาพระดับพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี

บทนำ

งานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความเชื่อมโยงกับงานสาธารณสุขมูลฐานซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมีคำประกาศปฏิญญาสากล ว่าประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะให้ความร่วมมือทั้งรายบุคคลและเป็นคณะ เพื่อให้บรรลุสภาวะสุขภาพดีถ้วนหน้า ภายในปี 2543 องค์การอนามัยโลกได้จัดสรร ทรัพยากร เพื่อสนับสนุนงานสาธารณสุขซึ่งดำเนินโดยชุมชน หรือที่เรียกว่าสาธารณสุขมูลฐาน สมัชชาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นั้นมาดัดแปลงมาจากความคิดนี้มีโครงการทดลองที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งนายแพทย์สมบุรณ์ วัชรโรทัย ได้ทำไว้ โดยคัดเลือกชาวบ้านบางคนมาทำการฝึกอบรม ให้ทำการรักษาพยาบาลอย่างง่ายๆ ในระยะแรกๆพบอุปสรรค ซึ่งทางสถาบันการศึกษาถือว่าเป็นการสร้างหมอเถื่อนจึงรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่คล้ายๆ กัน นำเสนอความคิดเรื่องอาสาสมัครเข้าสู่การวางแผนระดับชาติ โดยมีการประชุมปรึกษากันหลายครั้ง ในที่สุดก็ได้รับความเข้าใจทุกฝ่าย

ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้เริ่มโครงการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในปี พ.ศ.2520 ในระยะแรกเป็นไปในลักษณะโครงการทดลองใน 20 จังหวัด โดยดำเนินการทดลองในทุกอำเภอ อำเภอละ 1 ตำบล และเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2522 คณะรัฐมนตรี ลงมติอนุมัติในหลักการตามที่กระทรวงสาธารณสุข เสนอให้เปลี่ยนคำ ว่า การสาธารณสุขเบื้องต้น เป็นสาธารณสุขมูลฐาน ดังนั้นอาสาสมัคร (อสม.) จึงถือว่า วันที่ 20 มีนาคม 2522 เป็นวันอาสาสมัครสาธารณสุขด้วย

จากการศึกษาของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (โกลาตร, 2560.) ผ่านโครงการประเมินศักยภาพที่ดำรงอยู่ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและ สถานการณ์สุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยกระบวนการสังเคราะห์ความรู้จากการทบทวนสถานการณ์ที่ เกี่ยวข้องทั้งจากเอกสารและการประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพ รวมทั้ง การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อประเมินศักยภาพ ระบบสวัสดิการ และปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของ อสม. พบว่า สถานการณ์การเมืองและสุขภาพได้เปลี่ยนแปลงไปในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จึงมีความจำเป็นที่ จะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและตัวแบบของปฏิบัติการเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขใหม่ให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าว และอาสาสมัครสาธารณสุข ที่มีอยู่จำนวน 800,000 คน นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง แม้ว่า อสม.บางส่วนอาจได้เข้ามาเป็นอาสาสมัครเพราะระบบพวกพ้องหรือต้องการสิทธิประโยชน์เล็กๆ น้อยๆ แต่อาสาสมัครส่วนใหญ่ที่ได้รับเลือกมักเป็นผู้ที่ชุมชนเชื่อถือและไว้วางใจว่าจะอุทิศตนให้กับการทำงานเพื่อ ชุมชน ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่ยังคงมีชีวิตอยู่ และมีผู้หญิงเข้ามาเป็นอาสาสมัครมากขึ้นถึงร้อยละ 70 ในขณะที่มากกว่าร้อยละ 35 ของอาสาสมัครเป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดเป็นอาสาสมัครได้ไม่เกิน 5 ปี โดย อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีอยู่มีความสามารถในการทำงานซึ่งเสร็จสิ้นได้ในระยะเวลาสั้นๆ เช่น การสำรวจ

รวบรวมข้อมูล การรณรงค์ป้องกันโรค แต่มีข้อจำกัดในการทำงานที่ต้องใช้เวลาต่อเนื่องยาวนาน เช่น การดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง

ทั้งนี้ อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีอยู่ส่วนใหญ่ มาจากผู้ที่มีการศึกษาและมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สูงนัก ซึ่งทำให้มีคำถามว่า เราจะทำอย่างไรเพื่อให้สามารถระดมกลุ่มบุคคลที่มีคุณภาพและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงกว่านี้ เข้าสู่กระบวนการอาสาสมัครสาธารณสุขได้มากขึ้น ในขณะที่ระบบการสนับสนุนที่เปลี่ยนแปลงไปจากนโยบายการกระจายอำนาจส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุข ผู้บริหารท้องถิ่น และบทบาทของกระทรวงสาธารณสุข และแม้ว่าจะมีพัฒนาการของกลไกการประสานงานในระดับต่างๆ เกิดขึ้น แต่อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนมีส่วนร่วมในกลไกการประสานงานในระดับที่สูงกว่าจังหวัดค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ กรณีศึกษาต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นถึงนวัตกรรมและรูปแบบของอาสาสมัครในการพัฒนาสุขภาพที่หลากหลาย นับตั้งแต่ การเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาล จนถึงการเป็นอาสาสมัครบรรเทาพิบัติภัย

รูปธรรมเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครในสังคมไทย ได้ก้าวหน้าจนเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขในอนาคต ประกอบด้วย การที่ กระทรวงสาธารณสุข จำเป็นต้องปรับบทบาทจากการเป็นเจ้าของอาสาสมัครสาธารณสุข ไปเป็นผู้ส่งเสริมแนวคิดอาสาสมัครเพื่อสุขภาพในลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น สนับสนุนให้เกิดอาสาสมัครสาธารณสุขในทุกๆ ด้านของงานสาธารณสุข โดยทุกหน่วยงานของสาธารณสุขควรสร้างเครือข่ายอาสาสมัครของตนเองแทนที่จะหวังพึ่งเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเท่านั้น เปิดพื้นที่ในหน่วยงานสาธารณสุขเพื่อรองรับงานอาสาสมัครให้กว้างขวางที่สุด ส่งเสริมรูปแบบอาสาสมัครในชุมชนให้มีความหลากหลาย เพื่อเสริมส่วนที่เป็นข้อจำกัดซึ่ง อสม. ไม่สามารถทำได้มากนัก ส่งเสริมให้บุคลากรสาธารณสุขทำตัวเป็นแบบอย่างของการเป็นอาสาสมัครด้วยตนเอง และพัฒนากลไกการควบคุมดูแลกันเองเพื่อให้เกิดองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขที่ไม่ฝักใฝ่พรรคการเมือง

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการสร้างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ สอดคล้องกับบริบทการทำงานของจังหวัดปทุมธานี จึงดำเนินการศึกษา/วิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงบริบทการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ภายในจังหวัดปทุมธานี รวมทั้ง ความท้าทายต่อการทำงานในปัจจุบัน ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ หรืออุปสรรค ในการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และพัฒนาตัวแบบที่ใช้ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ภายในจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งความท้าทายต่อการทำงานในปัจจุบัน

2.เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ หรืออุปสรรค ในการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

3.เพื่อสร้างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ของจังหวัดปทุมธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ของจังหวัดปทุมธานีครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสร้างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ของจังหวัดปทุมธานี ระยะเวลาในการวิจัย จำนวน 6 เดือน โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา (1) ความท้าทายในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่อการดำเนินงานด้านสาธารณสุขระดับพื้นที่ ในยุคปัจจุบัน (2) จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ หรืออุปสรรค ในการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ (3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 2 เดือน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเชิงวิชาการและประสบการณ์เกี่ยวกับงานอาสาสมัครสาธารณสุข จากสถาบันการศึกษาหรือองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทหรือภารกิจในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่มีบทบาทหรือผลงานในการทำงานในฐานะอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นที่ยอมรับของสังคม จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน/อำเภอ โดยครั้งแรกผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) หาผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จากนั้นใช้วิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1 ของทั้ง 2 กลุ่ม แนะนำผู้ให้ข้อมูลหลักคนต่อไปจนครบตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดทั้ง 2 กลุ่ม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ข้อคำถามประกอบด้วย แนวคิด, หลักการ, เป้าหมาย, กระบวนการ, องค์ประกอบ, และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) และวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิจัยที่ได้ในระยะที่ 1 มาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 2

ระยะที่ 2 สร้างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 1 เดือน โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1) การสร้างร่างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ (ร่างที่ 1) โดยการนำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย โดยสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยข้อคำถามประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิด, หลักการ, เป้าหมาย, กระบวนการ, องค์ประกอบ, ผลลัพธ์, และแนวทางการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย Steak holder จำนวน 384 คน ที่เกี่ยวข้องกับงานอาสาสมัครสาธารณสุข โดยเลือกแบบสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) จากทุกอำเภอในจังหวัดปทุมธานี และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และนำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามองค์ประกอบของรูปแบบเชิงโครงสร้างทางความคิด (Semantic Model) เป็นร่างรูปแบบฯ (ร่างที่ 2)

ตอนที่ 2) การตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหาของรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยขั้นตอนนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (ประกอบด้วยด้านสาธารณสุข 3 คน ด้านการวิจัย 1 คน และด้านการศึกษา 1 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ โดยสร้างจากร่างรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item Objective Congruence) (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556) ตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหาของรูปแบบฯ และปรับปรุงข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และสรุปเป็นตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ (ร่างที่ 3) และนำรูปแบบไปใช้ในการศึกษาระยะที่ 3

ระยะที่ 3 ทดสอบใช้ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 2 เดือน การวิจัยระยะนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1) ทดสอบใช้ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษา (Unit Study) โดยใช้เงื่อนไขชุมชนที่มีความพร้อมและยินดีเข้าร่วมการวิจัยโดยเลือกชุมชนเมือง 1 ชุมชน และชุมชนชนบท 1 ชุมชน เป็นพื้นที่ในการทดลองใช้ตัวแบบฯ โดยผู้วิจัยนำเสนอตัวแบบฯ ให้กับผู้นำชุมชนโดยอธิบายให้กลุ่มผู้นำชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการพัฒนางานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ของตัวแบบฯ จนเข้าใจอย่างชัดเจนและร่วม

วางแผนในการนำตัวแบบการฯ ไปใช้ในชุมชน เป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนทั้ง 2 ชุมชน อย่างต่อเนื่องจนครบระยะเวลา 1 เดือน

ตอนที่ 2) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำตัวแบบฯ มาใช้จริงในชุมชน และด้านประโยชน์ของตัวแบบฯ ต่อการพัฒนางานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นต่อตัวแบบฯ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ฯ จำนวน 50 คน/หมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ที่ดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพในพื้นที่ ทั้งในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ปรากฏชุมชน, อสม., ผู้นำชุมชน, ผู้นำท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษา (1) ความท้าทายในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่อการดำเนินงานด้านสาธารณสุขระดับพื้นที่ ในยุคปัจจุบัน (2) จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ หรืออุปสรรคในการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ (3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระยะที่ 2 สร้างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ระยะที่ 3 ทดสอบใช้ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมฯ 2) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ 3) แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวแบบในด้านความเป็นไปได้ในการนำตัวแบบมาใช้จริงในชุมชน และด้านประโยชน์ของตัวแบบต่อการพัฒนางานด้านสุขภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และปรับปรุงรูปแบบฯ ให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะและสรุปเป็นร่างรูปแบบ (ร่างที่ 4)

ตอนที่ 2) ตรวจสอบความเหมาะสมและความสมบูรณ์ถูกต้องของรูปแบบฯ ในขั้นตอนนี้เป็นการนำร่างตัวแบบฯ (ร่างที่ 4) มาตรวจสอบเพื่อสรุปเป็นตัวแบบฯ (ฉบับสมบูรณ์) การวิจัยขั้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (อาภา ยังประดิษฐ์, 2552) ในการ

ตรวจสอบความเหมาะสมและความสมบูรณ์ถูกต้องของรูปแบบฯ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ร่างคำถามประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความเหมาะสมในประเด็นต่างๆของรูปแบบฯ และ 2) ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ (ร่างที่ 4) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้ทรงวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนทดลองใช้รูปแบบฯ จำนวน 5 คน/ชุมชน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะสรุปเป็น (ฉบับสมบูรณ์) ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ของจังหวัดปทุมธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์แบบหลายเทคนิค (multiple technic) ประกอบกันดังนี้

- 1) การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เพื่อจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบในเบื้องต้น
- 2) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
- 3) การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น
- 4) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ออกให้เห็นเป็นส่วนๆ
- 5) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) เพื่อนำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ มาวิเคราะห์ให้เห็นว่า มุ่งพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
- 6) การวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าจากผลมาจากเหตุ คือ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับมาให้เห็นว่าเกิดมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์จากเหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์ให้เห็นว่าเมื่อเหตุนี้เกิดขึ้น ได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง
- 7) การสร้างจินตนาการเชิงสังคมวิทยา (Sociology Imaginary) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่นๆ เพื่อดูผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใด

ทั้งนี้ ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิค “การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation)” (Denzin 1970) ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) (2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) และ (3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation)

(1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

(2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่า ได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มา มีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

(3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี โดยเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มา เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา มีความถูกต้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1

ศึกษาความท้าทายในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่อการดำเนินงานด้านสาธารณสุขระดับพื้นที่ ในยุคปัจจุบัน รวมทั้ง จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ หรืออุปสรรค ในการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ โดยรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมให้ข้อมูลเป็นรายอำเภอ ทุกอำเภอ รวม 7 ครั้ง 189 คน ผลการวิจัยพบว่า

(1) ความท้าทายในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่อการดำเนินงานด้านสาธารณสุขระดับพื้นที่ ในยุคปัจจุบันที่สำคัญ ประกอบด้วย

- การยอมรับของชุมชน/ความน่าเชื่อถือด้านองค์ความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุข
- การเรียนรู้การทำงานในสถานการณ์โรคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งโรคอุบัติใหม่/อุบัติซ้ำ ที่จำเป็นต้องเพิ่มเติมความรู้ให้กับอาสาสมัครสาธารณสุข ในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่
- การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมทำให้บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข ลดลง
- เทคโนโลยีการสื่อสาร และคอมพิวเตอร์เป็นอุปสรรคต่ออาสาสมัครสาธารณสุขรุ่นเดิมที่ไม่สามารถปรับตัวเท่าทันเทคโนโลยี
- มุมมองบุคคลภายนอกที่เห็นว่าเข้ามาทำงานเมื่อหวังค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการ มากกว่าคุณค่าการเป็นจิตอาสาด้านการสาธารณสุข

(2) จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยเอื้อ หรืออุปสรรค ในการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
กลยุทธ์ (Strategy)	กระทรวงสาธารณสุข และผู้บริหารการสาธารณสุขระดับจังหวัด อำเภอ รวมทั้งผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการกำหนดแนวทางการทำงานที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการชี้แจงกลยุทธ์การทำงานเป็นระยะ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีการระบุกิจกรรมสำคัญ ที่สอดคล้องกับโรคหรือภัยสุขภาพในแต่ละช่วงระยะเวลาของปีได้อย่างชัดเจน	การบริหารจัดการในพื้นที่ อาจมีเวลาที่คลาดเคลื่อนได้ในบางครั้ง
โครงสร้างองค์กร (Structure)	กลไกการบริหารงานอาสาสมัครสาธารณสุขเชิงโครงสร้าง พบว่า มีการโครงสร้างการทำงานที่ดี มีระบบการคัดเลือกผู้นำอาสาสมัครสาธารณสุข ระดับชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัด มีการถ่ายทอดข้อมูลจากทางราชการที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนในระดับดี	-ไม่พบ-
สไตล์ (Style)	ผู้นำอาสาสมัครสาธารณสุข สามารถทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกระดับได้เป็นอย่างดี	-ไม่พบ-
ระบบ (System)	ระบบการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเอื้ออำนวยพอสมควรพร้อมสำหรับการลงพื้นที่ทำงาน	ส่วนขาดที่พบเสมอ เป็นเรื่องของเครื่องมือที่จำเป็นในการดำเนินงาน ที่ยังขาดแคลนเป็นบางพื้นที่ เช่น เครื่องวัดความดันแบบพกพา สำหรับเข้าพื้นที่ทำงาน หรือแผ่นตรวจน้ำตาลจากปลายนิ้ว จะพบว่าขาดแคลน เนื่องจากส่งของไม่ทันเป็นบางครั้ง
บุคลากร (Staff)	จุดแข็งที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความเอื้ออาทรต่ออาสาสมัครสาธารณสุขอาวุโส พบว่า เมื่อ	- จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข ไม่เพียงพอในการทำงาน บางครั้งใน 1

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
	อาสาสมัครสาธารณสุขรุ่นพี่มีอายุมากขึ้น อาสาสมัครสาธารณสุขรุ่นน้องท่านอื่นจะให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ	โครงการหมู่บ้านจัดสรร (200 หลังคาเรือน) มีอาสาสมัครสาธารณสุข ดูแลเพียงท่านเดียว - เมื่ออาสาสมัครสาธารณสุข มีอายุมากขึ้น ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก - อาสาสมัครสาธารณสุขบางท่าน ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย แต่ไม่มีมาตรการบังคับหรือให้ขาดจากความเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขได้ เนื่องจากเป็นงานจิตอาสา ทำได้เพียงไม่จ่ายค่าปวดยานเท่านั้น
ทักษะ (Skill)	- อาสาสมัครสาธารณสุข มีทักษะที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านและผู้รับบริการ อาจมีปัญหาเล็กน้อยในพื้นที่กิ่งเมือง และเขตเมือง ที่ชาวบ้านจากต่างถิ่นย้ายมาอยู่ในบ้านจัดสรร และมักไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แม้แต่เพื่อนบ้านที่รู้จักกันก็ตาม	- ขาดการทบทวน/เพิ่มพูน ความรู้/ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข อย่างต่อเนื่องจากหลายสาเหตุ อาทิ ความใส่ใจของอาสาสมัครสาธารณสุขเอง หรือความลำเอียงในการส่งกลุ่มอาสาสมัครบางกลุ่ม เข้ารับการอบรมเสมอๆ แต่บางกลุ่มกลับเข้าไม่ถึงโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมเลย
ค่านิยม (Shared Value)	องค์การอาสาสมัครสาธารณสุข มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและค่านิยมร่วมกันเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและได้กำหนดบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุข ไว้ทั้งสิ้น 6 ประการ ได้แก่ แก้วข้าวร้อย กระจายข่าวดี ขี้บริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ ประชาชน ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี	-ไม่พบ-

ตารางที่ 2 ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีผลต่อการทำงานด้านสาธารณสุข ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยภายนอก	โอกาส	ภัยคุกคาม
Politic	ปัจจัยทางการเมืองบางยุคของรัฐบาล มีการสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัครอย่างเต็มที่	การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายการทำงานและการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข ไม่ต่อเนื่อง
Economic	-ไม่พบ-	- เศรษฐกิจไม่ดี ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขทำงานยากลำบากขึ้น เช่น ประชาชนต้องทำงานนอกเวลามากขึ้น เวลาที่เหลือก็ต้องการพักผ่อน ไม่ต้องการรับฟังหรือดำเนินงานด้านสุขภาพร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่
		- หน่วยงานสาธารณสุข หาอาสาสมัครมาร่วมงานได้น้อยลง เนื่องจากค่าตอบแทนน้อย ส่วนหนึ่งจึงเลือกไปประกอบอาชีพที่ได้รับเงินเดือนประจำแทน
Social	-ไม่พบ-	- ประชากรสูงวัยที่เพิ่มขึ้น ประชากรแฝง (แฝงกลางวัน แฝงกลางคืน แฝงนักศึกษา และแฝงต่างดาว) เพิ่มมากขึ้น ทำให้สัดส่วนความรับผิดชอบของอาสาสมัครต่อประชากรคลาดเคลื่อนและเป็นภาระแบกรับทางการแพทย์และสาธารณสุข ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามความเป็นจริง - สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเป็นสังคมเมือง สังคมกึ่งเมือง ทำให้ การทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขยากลำบากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในหมู่บ้านจัดสรรที่เป็นคนจากต่างพื้นที่เข้ามาพักอาศัย

ปัจจัยภายนอก	โอกาส	ภัยคุกคาม
		- การสื่อสารกับประชากรแฝงกลุ่มต่างด้าว ในการดำเนินงาน ด้านการแพทย์ สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นไปด้วยความยากลำบาก อันเนื่องมาจากอุปสรรคด้านภาษา แรงงานต่างด้าวไม่มีวินัย ไม่รักษาความสะอาดของตัวบุคคล ที่พักและสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ทำให้ เป็นแหล่งรังโรคและแพร่กระจายโรคให้แก่ชาวต่างชาติด้วยกันและคนไทยในพื้นที่ - ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา อาทิ อาชญากรรม การแพร่เชื้อเอดส์ทางเข็มฉีดยา ปัญหาการมั่วสุมของวัยรุ่นตามมาด้วย ปัญหาการตั้งครุฑไม่พร้อม ฯลฯ
Technology	- เทคโนโลยีช่วยให้ระบบการทำงานอาสาสมัครสะดวกสบายมากขึ้น ทั้งระบบการสื่อสารข้อมูลการทำงาน การติดตามผลการทำงานในพื้นที่ และการรายงานผลการปฏิบัติงานผ่านสื่อดิจิทัลต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น	- การพัฒนาเทคโนโลยีที่รวดเร็ว กลับกลายเป็นอุปสรรคในการทำงานกับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขบางกลุ่ม ที่ไม่สามารถก้าวทันเทคโนโลยี อาสาสมัครสาธารณสุขบางท่านสูงอายุ ใช้สื่อสังคมออนไลน์/สมาร์ทโฟน ไม่เป็นหรือไม่คล่อง บางท่านขาดแคลนทุนทรัพย์ในการซื้อเครื่องมือสื่อสารที่มีราคาแพง ทำให้เกิดช่องว่างการทำงานในแต่ละวัยของอาสาสมัครสาธารณสุข - สื่อยังทันสมัย สิ่งเร้ายังมาก เยาวชนเข้าถึงสื่อลามกอนาจารเกิดปัญหาการข่มขืน ท้องก่อนวัยอันควร การสั่งซื้อสารเสพติดต่างช่องทางอินเทอร์เน็ต

(3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

ด้านการวางแผน

1. ควรให้เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่

2. หน่วยงานวิชาการที่ทำงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุข ได้แก่ รพ.สต. สสอ. และ สสจ. ควรแจ้งแผนและเป้าหมายการดำเนินงานแจ้งให้อาสาสมัครสาธารณสุขทราบอย่างชัดเจน

3. เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข ควรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนอย่างครบวงจร

ด้านการจัดองค์กร

1. เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ควรมีการจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กร ที่เหมาะสมสอดคล้องทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

2. เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ควรมีส่วนร่วมในวางระบบบริการและระบบดำเนินงานที่ภาคส่วนประชาชนจะสามารถดำเนินการพึ่งตนเองได้

ด้านบุคลากร

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดสรรบุคลากรเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ในจำนวนที่สอดคล้องกับปริมาณงานและความรับผิดชอบ

2. ระบบค่าตอบแทนอาสาสมัครสาธารณสุข ที่มีความเหมาะสม และสามารถทำให้การดำเนินงานในฐานะจิตอาสาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. หน่วยงานวิชาการ ควรมีการพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อการทำงาน

4. หน่วยงานที่ดูแลงานอาสาสมัครสาธารณสุข ควรมีกระบวนการยกย่องเชิดชู อาสาสมัครสาธารณสุข ที่มีความรับผิดชอบ มีผลการดำเนินงานโดดเด่น เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านการอำนวยความสะดวก

1. กระบวนการทำงานของเครือข่ายอสม.มีระบบที่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการทำงานของ อสม. เช่น เครื่องวัดความดัน เครื่องตรวจระดับน้ำตาลแบบเจาะปลายนิ้ว ที่มีคุณภาพมาตรฐานและจำนวนพอเพียงต่อการใช้งาน

2. หน่วยบริการมีการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทุกประเภทที่เป็นปัญหาของชุมชน เพื่อนำไปเข้ากระบวนการวางแผนแก้ไขปัญหา

ด้านการประสานงาน

1.เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข ควรมีการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพในพื้นที่ เช่น รพ.สต. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน

2.เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ต้องรับรู้บทบาท และหน้าที่ของตนเองในฐานะทีมสุขภาพระดับพื้นที่

ด้านระบบรายงาน

1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กสร. , สสจ. , สสอ. , รพ.สต.) ควรจัดระบบการรายงานสถานะสุขภาพของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ และการทำงานตามที่ อสม.ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบ

2.ควรมีช่องทางการรายงานผลการดำเนินงานหลากหลายรูปแบบ หลายสื่อ ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และไม่เป็นอุปสรรคต่ออาสาสมัครสาธารณสุข ทุกกลุ่มอายุ

ด้านงบประมาณ

1.เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและพอเพียงตามบริบทการทำงานและปัญหาสาธารณสุขของพื้นที่

2.นอกจากการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว อาสาสมัครสาธารณสุข ต้องสามารถเข้าถึงงบประมาณ ในการทำงานจากแห่งอื่นๆ อาทิ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กองทุนอื่นๆ หรืองบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.ภาคเอกชน ในฐานะภาคีร่วม ควรมีบทบาทหนุนเสริมการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.) ผ่านกระบวนการที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

ผลการวิจัยระยะที่ 2

ผู้ศึกษาได้นำผลการวิจัยระยะที่ 1 มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย (ร่างที่ 1) โดยสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีข้อความประกอบด้วยแนวคิด, หลักการ, เป้าหมาย, กระบวนการ, องค์ประกอบ, ผลลัพธ์ และแนวทางการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย Steak holder จำนวน 384 คน ที่เกี่ยวข้องกับงานอาสาสมัครสาธารณสุข โดยส่งแบบสอบถามออกไปทั้งสิ้น 400 ชุด ได้รับการตอบกลับ 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.96 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเพศ อายุ อายุงาน ระดับการศึกษา และ อาชีพหลัก (n = 380 คน)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	141	37.11
หญิง	239	62.89
อายุ		
อายุน้อย (อายุ 31-40 ปี)	89	23.42
วัยกลางคน (อายุ 41-50 ปี)	195	51.31
อายุมาก (อายุ 51 ปีขึ้นไป)	96	25.26
$\bar{x} \pm S.D. = 48.15 \pm 6.26$ Min-Max = 31-72		
อายุงาน		
อายุงานน้อย (อายุราชการ <1-10 ปี)	65	17.11
อายุงานปานกลาง (อายุราชการ 11-20 ปี)	199	52.37
อายุงานมาก (อายุราชการ 21 ปีขึ้นไป)	116	30.52
$\bar{x} \pm S.D. = 15.89 \pm 7.20$ Min-Max = <1-41		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	233	61.32
ปริญญาตรี	124	32.63
ปริญญาโท	23	6.05
อาชีพหลัก		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	181	47.63
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจที่เกษียณจากงานประจำแล้ว	84	22.11
พนักงานบริษัทเอกชน	115	30.26

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเหมาะสมเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมเชิงบริบทการทำงาน โดย
เลือกเฉพาะผู้ตอบที่ระดับคะแนน 3-4 จากแบบประเมินมาตรฐาน 4 ระดับ (ยอมรับค่า CVI ที่ร้อยละ
80) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของความเหมาะสมเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมเชิงบริบทการทำงาน

ข้อคำถาม	ความเหมาะสมเชิงเนื้อหา		ความเหมาะสมเชิงบริบทการทำงาน	
	จำนวนผู้ให้คะแนน ระดับ 3-4 (คน)	ร้อยละ	จำนวนผู้ให้คะแนน ระดับ 3-4 (คน)	ร้อยละ
1.ด้านการวางแผน				
เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีส่วนร่วม ในกระบวนการวางแผนการดำเนินงานด้านสุขภาพ ระดับพื้นที่	330	86.84	344	90.52
หน่วยงานวิชาการที่ทำงานร่วมกับ อสม. ได้แก่ รพ.สต. สสอ. และ สสจ. มีแผนและเป้าหมายการ ดำเนินงานแจ้งให้ อสม.ทราบอย่างชัดเจน	79	20.79	159	41.84
เครือข่าย อสม.มีส่วนร่วมในการวางแผนดูแล สุขภาพประชาชนในชุมชนอย่างครบวงจร	316	83.16	328	86.32
2.ด้านการจัดองค์กร				
เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีการ จัดรูปแบบโครงสร้างองค์กร ที่เหมาะสมสอดคล้อง ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด	310	81.57	304	80.00
เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มีส่วนร่วม ในวางระบบบริการและระบบดำเนินงานที่ภาคส่วน ประชาชนจะสามารถดำเนินการพึ่งตนเองได้	200	52.63	349	91.84
3.ด้านการบริหารงานบุคคล				
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรบุคลากรเข้ามาเป็น อาสาสมัครสาธารณสุข ในจำนวนที่สอดคล้องกับ ปริมาณงานและความรับผิดชอบ	360	94.73	345	90.79
ระบบค่าตอบแทน อสม.มีความเหมาะสม และ สามารถทำให้การดำเนินงานในฐานะจิตอาสาด้าน การแพทย์และสาธารณสุข ดำเนินไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	315	82.89	346	91.05
หน่วยงานวิชาการ มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มพูน	139	36.58	89	23.42

ข้อคำถาม	ความเหมาะสมเชิงเนื้อหา		ความเหมาะสมเชิงบริบทการทำงาน	
	จำนวนผู้ให้คะแนน ระดับ 3-4 (คน)	ร้อยละ	จำนวนผู้ให้คะแนน ระดับ 3-4 (คน)	ร้อยละ
ความรู้ให้แก่เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข ตาม ความจำเป็นและเหมาะสมต่อการทำงาน หน่วยงานที่ดูแลงานอาสาสมัครสาธารณสุข มีกระบวนการยกย่องเชิดชู อาสาสมัครสาธารณสุข ที่มีความรับผิดชอบ มีผลการดำเนินงานโดดเด่น เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน อย่าง ต่อเนื่อง	146	38.42	88	23.16
4.ด้านการอำนวยความสะดวก				
กระบวนการทำงานของเครือข่าย อสม. มีระบบที่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการทำงาน ของ อสม. เช่น เครื่องวัดความดัน เครื่องตรวจระดับน้ำตาล แบบเจาะปลายนิ้วที่มีคุณภาพมาตรฐานและจำนวน พอเพียงต่อการใช้งาน	376	98.95	305	80.26
หน่วยบริการมีการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทุก ประเภทที่เป็นปัญหาของชุมชน เพื่อนำไปเข้า กระบวนการวางแผนแก้ไข้ปัญหา	370	97.37	219	56.63
5.ด้านการประสานงาน				
เครือข่าย อสม.มีการประสานการดำเนินงานกับ หน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพในพื้นที่ เช่น รพ.สต. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ได้เป็นอย่างดี	133	35.00	172	45.26
เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) รับรู้ บทบาท และหน้าที่ของตนเองในฐานะทีมสุขภาพ	201	52.89	142	37.37

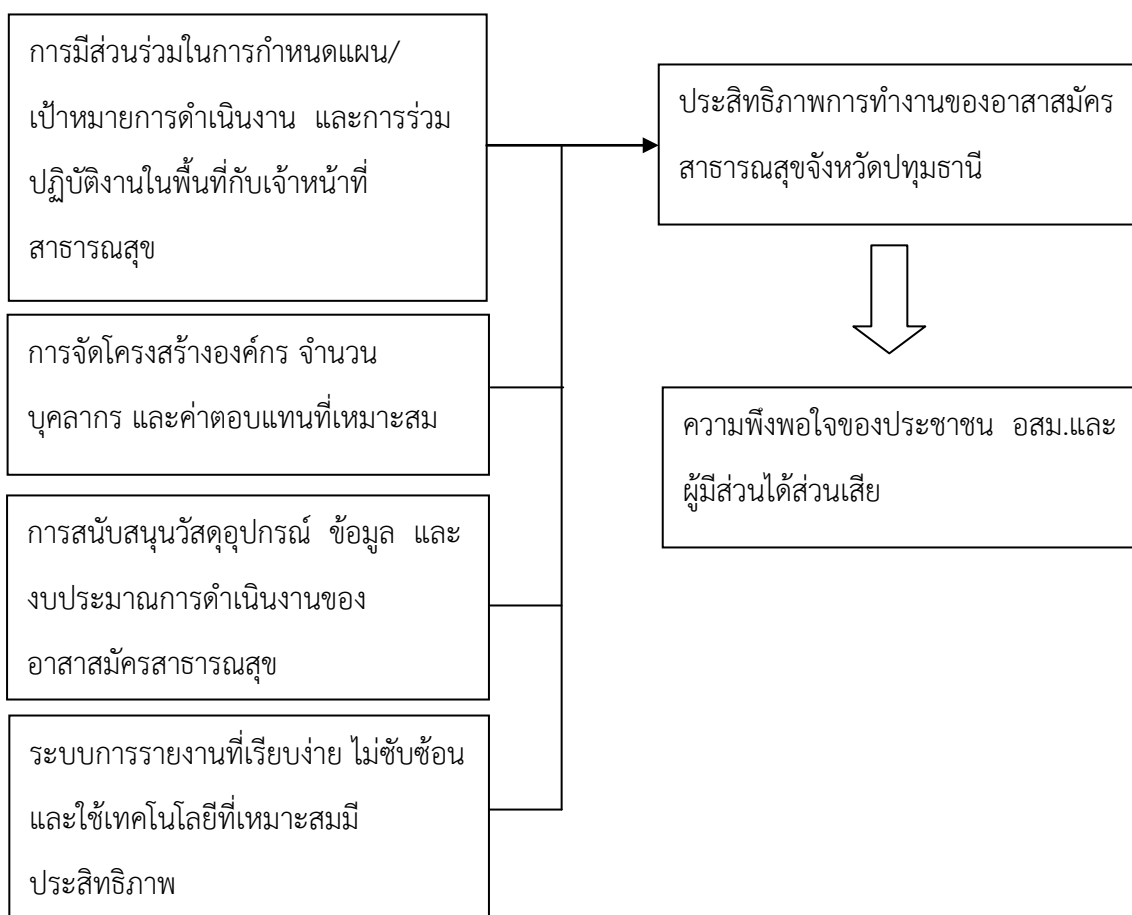

ข้อคำถาม	ความเหมาะสมเชิงเนื้อหา		ความเหมาะสมเชิงบริบท	
			การทำงาน	
	จำนวนผู้ให้คะแนน ระดับ 3-4 (คน)	ร้อยละ	จำนวนผู้ให้คะแนน ระดับ 3-4 (คน)	ร้อยละ
ระดับพื้นที่				
๖.ด้านการรายงาน				
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กสธ. , สสจ. , สสอ. , รพ.สต.) จัดระบบการรายงานสถานะสุขภาพของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ และการทำงานตามที่อสม.ได้รับมอบหมาย อย่างเป็นระบบ	189	49.74	28	7.37
มีช่องทางการรายงานผลการดำเนินงานหลากหลายรูปแบบ หลายสื่อ ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและไม่เป็นอุปสรรคต่ออาสาสมัครสาธารณสุข ทุกกลุ่มอายุ	359	94.47	312	82.11
๗.ด้านงบประมาณ				
เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและพอเพียงตามบริบทการทำงานและปัญหาสาธารณสุขของพื้นที่	342	90.00	311	81.82
นอกจากการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว อาสาสมัครสาธารณสุข ยังสามารถเข้าถึงงบประมาณในการทำงานจากแหล่งอื่นๆ อาทิ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กองทุนอื่นๆ หรืองบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	145	38.16	130	34.21
ภาคเอกชน ในฐานะภาคีร่วมมีบทบาทหนุนเสริมการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ผ่านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)	234	61.58	66	17.37

นำข้อมูลดังกล่าวมาจัดเป็นหมวดหมู่ ตามองค์ประกอบของรูปแบบเชิงโครงสร้างทางความคิด (Semantic Model) เป็นร่างรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) เสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (ประกอบด้วยด้านสาธารณสุข 3 คน ด้านการวิจัย 1 คน และด้านการศึกษา 1 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive

Selection) ตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสมเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหาของรูปแบบฯ และปรับปรุงข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และสรุปเป็นตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพพระดบพื้นที่ (ร่างที่ 3) และนำรูปแบบไปใช้ในการศึกษาระยะที่ 3 ดังรายละเอียดภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพพระดบพื้นที่ จังหวัด

ผลการวิจัยระยะที่ 3

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยนำร่างตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพพระดบพื้นที่ มาทดสอบในชุมชนที่มีความพร้อมและยินดีเข้าร่วมการวิจัย โดยเลือกชุมชนเมือง 1 ชุมชน ที่ตำบลลำผักกูด อำเภอดงหลวงและชุมชนชนบท 1 ชุมชน ที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ผลการทดสอบ

ตัวแบบ พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุข ในทั้งสองพื้นที่ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพ ตำบล จำนวน 2 โครงการ ได้แก่

- 1) โครงการป้องกันโรคไข้เลือดออก
- 2) โครงการคัดกรองโรคเบาหวานและ โรคความดันโลหิต

ทั้งนี้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ทั้งสองตำบล ได้จัดสรรเป้าหมายการดำเนินงานให้ สอดคล้องกับจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานทั้งสอง โครงการอย่างเต็มที่ และมีผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ตรวจคัดกรอง โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ป้องกัน โรคไข้เลือดออก ดังนี้

- 1) ตำบลบึงกาสาม อำเภอนongเสือ จังหวัดปทุมธานี

ตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โรคเบาหวาน ร้อยละ 95.2

ตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 96.7

ไม่พบผู้ป่วย โรคไข้เลือดออกในตำบล

- 2) ตำบลลำผักกูด อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โรคเบาหวาน ร้อยละ 82.4

ตรวจคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 79.9

ไม่พบผู้ป่วย โรคไข้เลือดออกในตำบล

และเมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานด้านสุขภาพ ระดับพื้นที่ ภาพรวมร้อยละ 82.5 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง

สรุปผล

1.อาสาสมัครสาธารณสุข ในฐานะผู้นำด้านสุขภาพระดับชุมชนที่เป็นภาคประชาสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนางานด้านสุขภาพในพื้นที่ จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา จะมีผู้นำที่ หลากหลายทั้งที่หน่วยราชการจัดตั้ง เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำชุมชน และกลุ่มที่ประชาชนจัดตั้งเอง เช่น เครือข่ายสุขภาพ ที่มีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น สอดคล้องกับ ไพวัลย์เตชะโกศล(2546:97) และกาญจนา แก้วเทพ (2540 : 61) ที่พบว่า ผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำธรรมชาติ มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำที่มีศักยภาพจะเป็นตัวช่วยเสริมให้การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนทำได้เร็วขึ้น

2. ผลการวิจัยนี้ช่วยสนับสนุน แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข ในการพัฒนาสุขภาพ เพราะอาสาสมัครสาธารณสุข ช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความสำนึกร่วม เพื่อประโยชน์ของชุมชนของตนเอง มีความเสียสละและ เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา รู้จักให้และเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและ สิ่งแวดล้อมรอบข้าง มีส่วนช่วยในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านสาธารณสุข กับหน่วยงานภายใน และภายนอกชุมชน สร้างการยอมรับ ส่งผลให้ชุมชน ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรจาก ภายในและภายนอกชุมชน ดังนั้น ตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ จึงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพระดับพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นชัดเจนว่า เครื่องมือ จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และการเพิ่มพูนทักษะ ยังเป็นส่วนขาดที่ที่ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง ส่วนปัจจัยทางเศรษฐกิจ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ยังคงเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแบบการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ จังหวัดปทุมธานี เก็บข้อมูลผลการดำเนินงานตามตัวแบบ โดยการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานด้านสุขภาพระดับพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการพัฒนาทั้งหมด ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงลึกเปรียบเทียบบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข ที่ได้รับการพัฒนาตามตัวแบบดังกล่าวว่ามีผลต่อการดูแลสุขภาพตนเองในรายบุคคลและครัวเรือนของชุมชนอย่างไร เพื่อนำไปประกอบการวางแผนในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงสาธารณสุข. (2553). 20 มีนาคม วันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำปี พ.ศ. 2553.นนทบุรี :

กระทรวงสาธารณสุข.

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2550). มาตรฐานสาธารณสุขมูลฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. [ออนไลน์]. (2550, 11 กุมภาพันธ์). กฎหมายหลัก

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540”. เข้าถึงได้จาก

<http://www.local.moi.go.th/law1.htm>[2550.

กาญจนา แก้วเทพ. (2540). องค์การชุมชน กลไกเพื่อแก้ ปัญหาและพัฒนาสังคม.ขอนแก่น.

บริษัท แพลน พรินติ้ง จำกัด.

เจตน์ อินสองใจ. (2550). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขในการควบคุมป้องกันโรค ไข้เลือดออก

ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุข
ศาสตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เทศบาลตำบลแหลมฉบัง. (2548). คู่มืออาสาสมัครสาธารณสุข. ชลบุรี: กองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม.

นภาพรณ จันทรศัพท์ และคณะ. (2549). วิธีการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

นาถิอ มะโนพันธ์. (2548). การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ในเขตชนบท จังหวัดมุกดาหาร ปี 2548. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน
มหาวิทยาลัยมหิดล.

เนรมิต จันทรทอง. (2550). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขในการควบคุมโรคไข้เลือดออก: ศึกษา

กรณีตำบลหนองหิน อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ สาธารณสุขศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพรวลัย เตชะโกศล. (2546).การจัดการสุขภาพของชุมชน ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปริศนา โชคพิพัฒน์. (2551). การศึกษาการได้รับการสนับสนุนทางสังคมและการปฏิบัติงาน

ตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบลทับกวาง อำเภอ
แก่งคอยจังหวัดสระบุรี. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

สุจินดา สุขกำเนิด. รายงานการประเมินผล “ศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและการดำเนินงาน

หมู่บ้านจัดการสุขภาพ” โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.2549

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม. สรุปผลการดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชน , 2549.สำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัดนครพนม. สรุปผลการดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชน , 2550.

สุวรรณี แสนสุข. รายงานการศึกษาการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพจังหวัดยโสธร ปี 2551 .

วารสารสุขภาพภาคประชาชน กองสนับสนุนบริการสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุน
บริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.ปีที่3,ฉบับที่2(ธันวาคม 2550-มกราคม 2551),
หน้า 14-21

อุไรรัตน์ ศรีสม. การประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพจังหวัดหนองคาย ปี 2550 .

วารสารสุขภาพภาคประชาชน ภาคอีสาน. ปีที่ 22 ฉบับที่ 11 (กรกฎาคม-มิถุนายน 2551),
หน้า 37-46

Website

โกมาตร จีงเสถียรทรัพย์; Komatra Chuengsatiansup; สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ; Society and
Health Institute; (1 สิงหาคม 2562)

<http://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/1471?locale-attribute=th>

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ชมาพร รักจรรยาบรรณ¹

ศิริณา จิตต์จรัส²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน 2) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่ทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน และ 3) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ 1) ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน จำนวน 219 คน โดยใช้แบบสอบถาม และ 2) สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรต้นแบบด้านผู้สูงอายุ คือ บริษัทเบญจมิตรบรรจุกัมภ์ จำกัด ส่วนกลุ่มทดลอง คือ ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน จำนวน 14 คน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการรู้เท่าทันสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.33) ส่วนความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะวัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ 2) ด้านทักษะการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค 3) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และองค์กร ที่สนับสนุนดูแลสุขภาพ และ 5) ด้านทักษะการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ ชุดกิจกรรม Good fine สบายดี : 5 วิธีสุขภาพดี สมวัย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมพฤติกรรมดี ชีวิตมีสุข 2) กิจกรรมดูแลดี ป้องกันโรค 3) กิจกรรมเข้าถึง รู้ได้ ใช้เป็น 4) กิจกรรมแข็งแรงไปด้วยกัน และ 5) กิจกรรมแนวทางดี ทำตลอด ผลการทดลอง พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มทดลองมีคะแนนทดสอบสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีระดับความพึงพอใจต่อการร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.37)

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, การรู้เท่าทันสุขภาพ, ผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

¹ นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE HEALTH LITERACY OF ELDERLY OF PRIVATE BUSINESS ORGANIZATIONS

SAMAPORN RAGCHANYABAN³

SIRINA JITCHARAT⁴

Abstract

The purposes of this research aim to; 1) study the conditions, needs and problems of learning about Health Literacy among elderly of private business organizations 2) develop learning activities to promote knowledge of Health Literacy amongst the elderly within private business organizations and 3) study the results of these Health Literacy learning activities amongst the elderly within private business organizations. The sample groups in this study is 1) the elderly within private business organizations consisted of 219 persons by questionnaire and 2) interviewing Executives and elderly who work in organizations for the elderly such as Benjamit Packaging Company Limited. From the experimental group, there were 14 elderly people from private business organizations.

Research findings were as follows: The overall of Health Literacy was at a high level. ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.33) With regard to the need for learning activities, knowledge about Health Literacy amongst the elderly of private business organizations consists of 5 areas: 1) Culture skills, lifestyle patterns, and health risk behavior. 2) Health care and prophylactic. 3) Technology and media skills 4) Disease relations between families that support health care and 5) decision-making regarding correct health practices. Good activity: 5 ways to be healthy, consisting of 1) Good Behavior activities 2) Good care activities 3) Good technology activities 4) Good relationship activities and 5) Good self-reliance activities. The results showed that the participants in the activity group had higher test scores after participation. Statistically significant activities with levels of 0.05 and with a satisfactory level of participation in activities high level ($\bar{X} = 3.92$, S.D.0.37)

Keywords: learning activities, Health Literacy, elderly of private business organizations

³ Doctor of Education, Lifelong Education and Human Development, Faculty of Education, Silpakorn University

⁴ Associate Professor Dr. Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Silpakorn University

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ชมาพร รักจรรยาบรรณ⁵ศิริณา จิตต์จรัส⁶

บทนำ

สถานการณ์สังคมสูงวัยเป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเรียบร้อยแล้ว โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556) ได้คาดประมาณประชากรประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (super-aged society) คือมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมดโดยพบว่าในปี พ.ศ. 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนสูงถึง 20.5 ล้านคนหรือเป็นสัดส่วนร้อยละ 32.1 ของประชากรไทยทั้งหมด

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในมุมมองเศรษฐกิจด้านกำลังแรงงาน จะมีผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น ผลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่า มีผู้สูงอายุที่ทำงานจำนวน 4.06 ล้านคน จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 11.35 ล้านคน โดยภาพรวมจากรายงานผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน จำนวน 495,144 คน เนื่องจากการจ้างงานในภาคเอกชนของไทยไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับอายุเกษียณที่เป็นทางการไว้โดยกฎหมาย มีเพียงการกำหนดเกณฑ์อายุที่เกิดสิทธิของสิทธิประโยชน์ประกันสังคม กรณีชราภาพ ไว้ที่อายุ 55 ปีบริบูรณ์ไว้เท่านั้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการจ้างงานของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน แต่เท่าที่ผ่านมาพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาเกี่ยวกับการทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนอยู่หลายด้าน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) เช่น ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงาน โดยผู้สูงอายุที่ทำงานทั้งเพศชาย และเพศหญิง ส่วนใหญ่มีปัญหาการได้รับสารเคมีเป็นพิษ รองลงมาเป็นเครื่องจักรเครื่องมือที่เป็นอันตราย และประสบกับปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยพบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาในเรื่องอิริยาบถในการทำงาน (ไม่ค่อยเปลี่ยนลักษณะท่าทางในการทำงาน) และจากการศึกษาของบรรลุ ศิริพานิช (2553) เรื่องสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาในด้านการดูแลสุขภาพตนเอง มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองไม่เหมาะสม เช่น การรับประทานอาหาร ผู้สูงอายุมักพบปัญหาจากการขาดวิตามิน เช่น วิตามินบีหนึ่งทำให้เกิดโรคเหน็บชา ขาดวิตามินบีสิบเอ็ดซึ่งเป็นเพราะผู้สูงอายุรับประทานอาหารไม่เพียงพอหรือรับประทานอาหารซ้ำๆ เป็นเวลานาน

⁵ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูแลชีวิตและการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

⁶ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษาดูแลชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีอายุยืนยาวขึ้น และมีโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้นด้วย เพราะเกิดจากการมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมในการดำรงชีวิตประจำวัน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดโรค ความเจ็บป่วย และมีสุขภาพที่ดีขึ้น จึงจำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องดูแลสุขภาพตนเองได้ หรือที่เรียกว่ามีการรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) คือ การพัฒนาทักษะทางสุขภาพที่ถูกต้องเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) (1998) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) ว่าเป็นทักษะทางปัญญา และทักษะทางสังคมของบุคคล ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและสมรรถนะที่จะเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลข่าวสาร และบริการสุขภาพเพื่อส่งเสริมและดำรงรักษาสุขภาพตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งจากความหมายของการรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์สุขภาพ ครอบคลุมถึงการกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคลด้วยการใช้ทักษะ และความสามารถทางปัญญา และทักษะการปฏิสัมพันธ์ในการเข้าถึง ทำความเข้าใจ และประเมินข้อมูลข่าวสาร และบริการสุขภาพที่ได้รับจากสื่อสุขภาพในรูปแบบต่างๆ ในสภาพแวดล้อมรอบด้าน ซึ่งทำให้บุคคลนั้นเกิดการจูงใจตนเองให้มีการตัดสินใจเลือกวิถีทางในการดูแลสุขภาพตนเอง พร้อมจัดการสุขภาพตนเอง และเงื่อนไขสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันโรค และคงรักษาสุขภาพที่ดีของตนเองจากข้อมูลต่างๆ จะเห็นได้ว่าการให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุในเรื่อง การรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษาของวรรณศิริ นิลเนตร (2557) ศึกษาเรื่องความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุไทยในชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร และ Gazmararian et al. (1999) ศึกษาการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุที่อยู่ในโครงการสวัสดิการสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างวัยสูงอายุมีการรู้เท่าทันสุขภาพต่ำ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพ จากนั้นควรมีการวัดระดับความฉลาดทางสุขภาพซ้ำเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ เนื่องจากการรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) จะมีผลโดยตรงทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมด้านสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีขึ้น มีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากปัญหา สถานการณ์ และเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้สูงอายุ ในการใช้ทักษะพื้นฐานเพื่อค้นหา ทำความเข้าใจ ประเมินข้อมูล และการตัดสินใจในการนำข้อมูลทางสุขภาพไปใช้ รวมทั้งการเกิดทักษะในการปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ ข้อมูลทางสุขภาพ จนเกิดการปฏิบัติตนและประยุกต์ใช้ข้อมูลในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมในการส่งเสริมและคงไว้ซึ่งการมีสุขภาพดี เนื่องจากการส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพเป็นวิถีทางหนึ่งในการเพิ่มพลังให้กับประชาชนในการตัดสินใจเลือกและปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้นหากประชากรกลุ่มผู้สูงอายุสามารถแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ที่ถูกต้อง และนำความรู้ที่ได้ออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดพลังภายในกลุ่มสามารถ ต้านทานหรือจัดการควบคุมอิทธิพลจากสิ่งเร้าต่างๆ อันเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพในบริบทที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ ผู้สูงอายุก็จะมีภูมิคุ้มกัน

ด้านสุขภาพที่สร้างขึ้นมาจากความรอบรู้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของตนเอง และพึงพาระบบบริการสุขภาพน้อยลง และเนื่องจากการเรียนรู้ของผู้สูงอายุนั้นแตกต่างจากวัยอื่นๆ โดยผู้สูงอายุนั้นสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และคาดหวังว่าการตัดสินใจเรียนจะได้รับการตอบสนองที่ดี ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจึงต้องสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของผู้สูงอายุแต่ละคน (Knowles, 1984) จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยจึงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน โดยใช้วิธีการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยมุ่งหมายในการเสริมสร้างและนำความรู้ประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ให้สอดคล้องกับความจำเป็น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต ซึ่งผลการวิจัยจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ อีกทั้งยังช่วยให้คงไว้ซึ่งบทบาทของผู้สูงอายุในการเป็นพลัดทดแทนประชากรวัยแรงงานของประเทศที่มีแนวโน้มลดจำนวนลง และเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่ทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะวัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ 2) ด้านทักษะการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค 3) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และองค์กร ที่สนับสนุนดูแลสุขภาพ และ 5) ด้านทักษะการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มีดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงแรงงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ ว่าเป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ จำนวน 484 คน จาก 14 องค์กร

2. ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ฝ่ายบุคคล และผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงแรงงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ ว่าเป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงแรงงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ ว่าเป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จาก ผู้สูงอายุที่ทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน จำนวน 484 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุที่ทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน จำนวน 219 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ฝ่ายบุคคล และผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงแรงงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ ว่าเป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นลักษณะ บุคลากรหลายระดับชั้น ทั้งในระดับผู้บริหาร ฝ่ายบุคคล และผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ที่มีความสนใจในการให้สัมภาษณ์ข้อมูล และมีคุณสมบัติ หรือมีความสามารถสะท้อนถึงประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพได้โดยไม่มีการปิดบัง ซ่อนเร้น ตามข้อมูลที่เป็นความจริง จำนวน 5 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ทำงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนทั้งที่ได้รับการยอมรับ ว่าเป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ บริษัทสามมิตรมอเตอร์ส์แมนูแฟคเจอร์ จำกัด (มหาชน) จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 14 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน (Research 1) ใช้วิธีการทั้งเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรต้นแบบด้านผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน (Development 2) โดยการประยุกต์แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boone มาใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ (Research 2) เป็นการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้วางไว้ กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ (Development 2) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีการประเมินผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มีการประเมินผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ รวมทั้งมีการประเมินชุดกิจกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพ ความต้องการ และปัญหาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

1. ผลการสำรวจสภาพ การรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

การสำรวจสภาพ การรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีสภาพการรู้เท่าทันสุขภาพด้านทักษะการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.45) และด้านทักษะวัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.43) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.68) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และองค์กร ที่สนับสนุนดูแลสุขภาพ ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.57) และด้านทักษะการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.48) อยู่ในระดับปานกลาง

2. การศึกษาความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ผลการศึกษาความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทักษะวัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ 2) ด้านทักษะการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค 3) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และองค์กร ที่สนับสนุนดูแลสุขภาพ และ 5) ด้านทักษะการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการ

รู้เท่าทันสุขภาพที่ผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนชื่นชอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ร้อยละ 42.9 การฝึกปฏิบัติ 20.5 การเรียนรู้โดยใช้สื่อออนไลน์ และการอภิปรายกลุ่ม ร้อยละ 7.3 ซึ่งช่วงเวลาที่ผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ 3 อันดับแรก คือ ช่วงเย็นหลังเลิกงาน (16.00 – 18.00 น.) ร้อยละ 34.2 ช่วงวันหยุดงาน วันเสาร์ อาทิตย์ ร้อยละ 33.3 และช่วงเช้าก่อนทำงาน (8.00 – 9.00 น.) ร้อยละ 16.4

3. ผลการศึกษาปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ผลการสำรวจปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน พบว่า ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มีปัญหาจากการทำงาน ปัญหาความไม่ปลอดภัยจากการทำงาน และปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน

ตอนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boone มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา กิจกรรม ประกอบด้วย 1) ขั้นการวางแผน 2) ขั้นการพัฒนาและการดำเนินการ และ 3) ขั้นการประเมินผลและ รายงานผล ได้ชุดกิจกรรม Good fine สบายดี : 5 วิธีสุขภาพดี สมวัย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมพฤติกรรมดี ซึ่วมีสุข (Good Behavior) 2) กิจกรรมดูแลดี ป้องกันโรค (Good Care) 3) กิจกรรม เข้าถึง รู้ได้ ใชเป็น (Good Technology) 4) กิจกรรมแข็งแรงไปด้วยกัน (Good Relationship) และ 5) กิจกรรมแนวทางดี พี่ทำตลอด (Good Self Reliance)

ตอนที่ 3 ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

ผลการนำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน เป็นเวลา 15 ชั่วโมง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนน การทำแบบทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เฉลี่ย 29.07 คะแนน และได้คะแนนการทำแบบทดสอบฉบับเดียวกัน ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม เฉลี่ย 41.85 คะแนน ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนจาก การทำแบบทดสอบและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแสดงว่าผู้สูงอายุมีคะแนนภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาสภาพ ความต้องการ และปัญหาในการพัฒนานักกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

1.1 สภาพการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

สภาพการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากการศึกษานี้เป็นการศึกษา ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนที่เป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยสอดคล้องกับการศึกษาของแสงเดือน กิ่งแก้ว (2559) ที่พบว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสุขภาพในระดับสูงหรือเพียงพอ จะสามารถแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเอง จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และเข้าใจความรู้ / ข่าวสารทางสุขภาพสามารถตัดสินใจเลือกข้อมูลทางสุขภาพเพื่อดูแลสุขภาพของตนเองได้เหมาะสม รวมทั้งสามารถนำความรู้มาสู่การดูแลสุขภาพของตนเองให้เหมาะสมกับสุขภาพได้

1.2 ความต้องการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

จากการศึกษาความต้องการการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มีความต้องการการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะวัฒนธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ 2) ด้านทักษะการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค 3) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว องค์กร ที่สนับสนุนดูแลสุขภาพ และ 5) ด้านทักษะการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของวรรณศิริ นิลเนตร (2554) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะและองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสุขภาพ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพและการป้องกันโรค 2) ด้านการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ 3) ด้านการสื่อสารข้อมูลสุขภาพ 4) ด้านการตัดสินใจ 5) ด้านการจัดการตนเอง และ 6) ด้านการรู้เท่าทันสื่อ

1.3 ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

จากการศึกษาปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาสุขภาพจากการทำงาน ปัญหาความไม่ปลอดภัยจากการทำงาน และปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุประสบกับปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงาน โดยผู้สูงอายุที่ทำงาน ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ส่วนใหญ่มีปัญหาการได้รับสารเคมีเป็นพิษ รวมถึงมีการใช้เครื่องจักร เครื่องมือที่เป็นอันตราย ส่งผลต่ออันตรายของระบบหุระบบตา และประสบกับปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดย ผู้สูงอายุมีปัญหาในเรื่องอิริยาบถในการทำงาน การทำงานมีฝุ่น คิววัน กลิ่น และมีแสงสว่างไม่พอ

2. การพัฒนานักกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษาของบูน (Boone) มาเป็นกรอบแนวคิดและดำเนินการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งผู้วิจัยศึกษาแนวคิดการศึกษานอกระบบและการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า การเรียนรู้จำเป็นต้องศึกษาความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริง และสามารถนำไปใช้ได้ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาความรู้เป็นหลั กมุ่งพัฒนาความสามารถพื้นฐานของปัจเจกบุคคล เน้นการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงที่องค์ความรู้ เจตคติ ในปัจเจกบุคคล และผู้วิจัยยังใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ของ Knowles (1984) มาใช้ เป็นแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องมี ลักษณะที่แตกต่างเนื่องจากผู้สูงอายุมีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่แน่นอน ดังนั้นผู้สูงอายุจะเรียนเฉพาะในสิ่งที่ เห็นว่าเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ทันทีทันใด และหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ สูงอายุต้องเป็นไปเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจในกระบวนการสุขภาพตามธรรมชาติ และกระบวนการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามขั้นตอน เพื่อการป้องกัน แก้ไข ดูแลตัวเอง และการเตรียมตัวก่อนวัยสูงอายุ และเพื่อ การ เป็น ผู้ สูง อายู ที่ มี คุณ ภาพ สามารถ มี ส่วน ร่วม ใน สังคม ได้ เป็น อย่าง ดี (ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ และสุภาพรณ น้อยอำแพง, 2551) และผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพมาใช้ใน งานวิจัย เพราะ การที่คนเราจะมีสุขภาพที่แข็งแรงได้นั้นจะต้องมีการรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) เนื่องจากการพัฒนาทักษะทางสุขภาพที่ถูกต้องเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการรู้เท่าทันสุขภาพ (Health literacy) จะมีผลโดยตรงทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมด้านสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผล ให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีขึ้น มีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนใน การดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจ ภาคเอกชน

ผู้สูงอายุมีคะแนนภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ทั้ง 5 ด้าน จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามชุดกิจกรรมที่ พัฒนาขึ้นนั้นมีผลต่อความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ได้เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพ ความต้องการ และปัญหาการรู้เท่าทันสุขภาพ ของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มาเป็นข้อมูลในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบกับการมี กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การฝึกปฏิบัติการเรียนรู้โดยใช้สื่อออนไลน์ การอภิปรายกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ โดยมี การกำหนดระยะเวลา และจัดสถานที่สิ่งแวดล้อมที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรม ดังนั้นจึงทำให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มีความคิดเห็นว่าเป็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ในเรื่องของการนำไปใช้ในการทำงาน และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมากที่สุด โดยชอบที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพ รวมทั้งร่วมออกแบบวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์เนื้อหาสาระทั้งจากชีวิตการทำงาน และชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชน พร้อมทั้งควรให้เวลากับผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนในการสะท้อนทั้งความรู้ ความคิด และความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมระยะยาว เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในองค์กรภาคเอกชนอื่น ๆ เนื่องจากในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะองค์กรธุรกิจภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงแรงงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ ว่าเป็นองค์กรต้นแบบด้านการจ้างงานผู้สูงอายุเท่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่าผลที่ได้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานในภาครัฐ จะได้ทราบว่าผลที่ได้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์แก่การนำไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุต่อไป
4. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรธุรกิจภาคเอกชนในครั้งนี้ สามารถนำไปพัฒนาใช้ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- บรรลุ ศิริพานิช. (2553). *คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ และสุภาพรณ น้อยอำแพง. (2551). *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กคน: คัมภีร์ กคน เรื่องวิทยาผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2561. เข้าถึงได้จาก http://ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_61_70.pdf.
- วรรณศิริ นิลเนตร. (2557). *ความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุไทยในชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2556*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://social.nesdb.go.th/social/Portal>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *สรุปผลที่สำคัญ การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560*. กทม. : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

แสงเดือน กิ่งแก้ว. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี.

Gazmararin JA, Baker DW, Wikkuams MV, Parker RM, Scott TL, Green DC, Fehrenbach SN, Ren J, & Koplan JP. (1999). *Health literacy among medicare enrollees in a managed care organization*. JAMA, 281(6), 545-51.

Knowles, M. (1984). *Andragogy in action*. San Francisco: Jossey-Bass.

WHO. (1998). *Health Promotion Glossar*. Geneva: WHO Publications.

ความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ที่มางานวิจัยเรื่องความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักเรียนนายร้อยตำรวจ

สุพัตรา อินทร์ธมยา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ และเพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา บุตรลำดับที่ รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา/มารดา/ผู้ปกครอง กับความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์โดยรวมในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจรายด้าน พบว่า 1) ด้านความเป็นมืออาชีพมีความพร้อมมากที่สุด ด้านความเป็นผู้สนับสนุน ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมในระดับมาก ตามลำดับและระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจด้านความเป็นนานาชาติน้อยที่สุดคือ มีความพร้อมในระดับปานกลาง 2) เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์โดยรวม และ รายด้านจำแนกตามเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.000$) 3) ความพร้อมโดยรวม และ รายด้านจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพร้อมโดยรวม และด้านความเป็นนานาชาติ จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) ความพร้อมโดยรวมและรายด้าน จำแนกตาม อายุ จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา เป็นบุตรลำดับที่ และระดับการศึกษาของบิดา/ผู้ปกครอง ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: คุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ ความพร้อม นักเรียนนายร้อยตำรวจ

The readiness of police cadets in desirable attributes of the government officers

Suphattra inthomya

Abstract

The purpose of this research, the readiness of police cadets in desirable attributes of the government officers, aimed to study the readiness levels of police cadets according to desirable attributes of the government officers and compare personal factors including gender, age, year of study, number of siblings, sequence of children, family income and parent/ guardian educational level and the readiness levels. The research results were; 1) the overall readiness levels in desirable attributes of the government officers were high. Among each competence, the professional competence was the highest, the sponsorship and change leader competences were high and the international competence was the lowest. When comparing the personal factors and the readiness levels, Police cadets that were different in gender have significantly difference in the overall and each readiness levels; Police cadets that were different in year of study have significantly difference in the overall and each readiness levels; Police cadets that were different in mother education level have significantly difference in the overall and international competence. Finally, Police cadets that were different in age, number of siblings, sequence of children, family income, father education level and guardian education level have no significantly difference in the overall and each readiness levels.

Keyword: Desirable attribute of government officers, readiness, Police Cadets.

ความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศในภูมิภาคใกล้เคียง คือ จีนและอินเดีย รวมทั้งแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ตลอดจนปัญหาท้าทายความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย ยาเสพติด การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้อาเซียนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ รวมทั้งเพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ซึ่งเป็นองค์กรกลางที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ในการบริหารทรัพยากรบุคคลในราชการพลเรือน จึงได้จัดทำข้อเสนอพัฒนานโยบายและแนวทางการยกระดับขีดสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2556-2558 เพื่อให้ทุกส่วนราชการเตรียมแผนพัฒนาประสิทธิภาพข้าราชการเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) พ.ศ. 2556-2561 ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้หน่วยงานภาครัฐแต่ละภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องบูรณาการแผนแม่บทเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี 2558 โดยกำหนดเป้าหมายของการยกระดับ ขีดสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐ ได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) บุคลากรภาครัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ภารกิจที่รับผิดชอบในปัจจุบัน 2) บุคลากรภาครัฐสามารถปฏิบัติงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต 3) บุคลากรภาครัฐสามารถปฏิบัติงานเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยได้กำหนดคุณลักษณะของบุคลากรที่ภาครัฐคาดหวัง ประกอบด้วย เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นมืออาชีพ มีความเป็นนานาชาติ และมีความเป็นผู้สนับสนุนภาคส่วนต่างๆ (สำนักงาน ก.พ., 2557)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สนองนโยบายของรัฐบาลและได้กำหนดกรอบการดำเนินงานหลายด้าน ในมิติที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อาทิ การเร่งรัดติดตามการปฏิบัติของทุกหน่วยงานในสังกัด และประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาหน่วยฝึกอบรมต่างๆ ให้มีความพร้อม มีมาตรฐาน มีขีดความสามารถรองรับการฝึกตำรวจให้มีความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจทุกระดับ มีความรู้ ทักษะ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นต้น

สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังได้กำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไว้ในยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2.1 การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมาย กลยุทธ์ที่ 2.1.5 เสริมสร้างประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการป้องกันปราบปราม และดำเนินคดี รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติและภัยคุกคามต่าง ๆ เช่น การค้ามนุษย์ การก่อการร้าย ผู้มีอิทธิพล ม็อบรับจ้าง การฟอกเงิน อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมทางทะเล อาชญากรรมทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ อาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ, 2561)

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อให้พร้อมสำหรับการเป็นประชาคมอาเซียนไว้ในแผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 โดยยุทธศาสตร์ที่ 4 เรื่องการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการบริหาร ในเป้าประสงค์ที่ 4.4 ให้ข้าราชการตำรวจมีสมรรถนะสูงในการปฏิบัติหน้าที่ และนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ โดยมีกลยุทธ์ ให้

พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมทุกระดับ พัฒนารูปแบบ วิธีการและวางระบบในการพัฒนาบุคลากรให้มีความครอบคลุมและต่อเนื่อง และส่งเสริมการสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรม นโยบายของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ให้เร่งรัดขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปองค์กรตำรวจในยุคประชาคมอาเซียน เช่น การพัฒนาศักยภาพของข้าราชการตำรวจให้มีความรู้ ทักษะทางภาษาอังกฤษ ภาษาอื่นๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น (สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ , 2559)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่ผลิตข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร รับผิดชอบการฝึกอบรมและการเรียนการสอนของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ทั้งความรู้ในงานตำรวจด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การสอบสวน การสืบสวน การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การจราจร การอำนวยความสะดวก และการเรียนวิชาพื้นฐาน เช่น การใช้ภาษาอังกฤษ และ อาเซียนศึกษา รวมถึงการฝึกในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ยุทธวิธีตำรวจ การต่อสู้ป้องกันตัว และการยิงปืน ดังนั้น การทราบระดับความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรนักเรียนนายร้อยตำรวจให้ได้มาตรฐานพร้อมที่จะปฏิบัติงานภายใต้ความเปลี่ยนแปลง ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์หรือไม่ อย่างไร
2. นักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน จะมีความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้านคือ ด้านความเป็นมืออาชีพ ด้านความเป็นนานาชาติ ด้านความเป็นผู้สนับสนุน และด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจจำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา บุตรลำดับที่ รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา/มารดา/ผู้ปกครอง กับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์

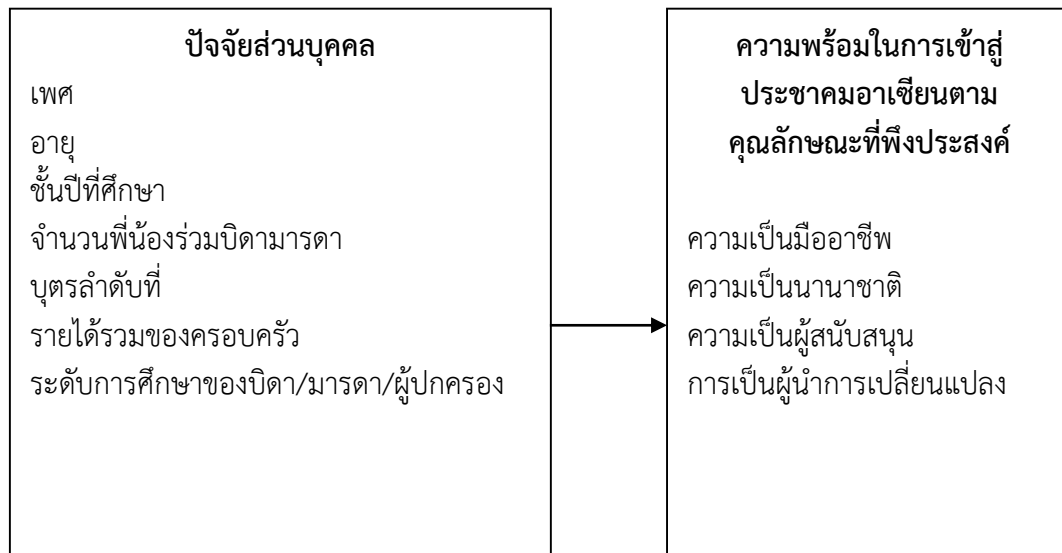
สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่แตกต่างกันส่งผลให้ระดับความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำแนกตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. นำผลการศึกษามาพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ให้มีมาตรฐานพร้อมจะทำงานให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวแปร

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนนายร้อยตำรวจ ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 รวมจำนวนทั้งหมดประมาณ 1,120 คน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนนายร้อยตำรวจ ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 รวมจำนวนทั้งหมดประมาณ 400 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง จากตารางเลขสุ่มของ เครซี่และมอร์แกน และคัดเลือกตัวอย่าง จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรตามชั้นปี ได้ตัวอย่างตอนเรียนละ 25 คน จาก 4 ตอนเรียนในแต่ละชั้นปี ($4 \text{ ตอนเรียน} \times 25 \text{ คน} \times 4 \text{ ชั้นปี} = 400 \text{ คน}$)

ด้านตัวแปรศึกษาตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ ความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย ความเป็นมืออาชีพ ความเป็นนานาชาติ ความเป็นผู้สนับสนุน และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา บุตรลำดับที่ รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของบิดา/มารดา/ผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ส่วน ดังนี้ แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา บุตรลำดับที่ รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา/มารดา/ผู้ปกครอง ลักษณะ และแบบสอบถามความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ประกอบด้วย ความเป็นมืออาชีพครอบคลุมถึง การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม และการมีความรู้เชิงลึกในภารกิจ ความเป็นนานาชาติครอบคลุมถึง การมีความคิดเชิงบวกกับบริบทนานาชาติ การมีความคิดเชิงบวก และการมีทักษะในการทำงานในบริบทสากล ความเป็นผู้สนับสนุนครอบคลุมถึง การมีภาวะ

ผู้นำเชิงรุก และ การบริการที่เป็นเลิศ และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงครอบคลุมถึง การมีการตื่นตัวในการรับรู้เกี่ยวกับอาเซียน การมีความคิดริเริ่ม และการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง

การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมของข้อความ และการใช้ภาษา ความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามปฏิบัติการของตัวแปร (Item Objective Congruence; IOC) ข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการที่ระดับ $IOC > 0.50$ การหาความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ (Item analysis) และค่าความเที่ยงแอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ที่ 0.957

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) การทดสอบค่าที่ด้วยวิธีการเปรียบเทียบแบบรวมกลุ่ม (Independent t-test) และเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธีของ LSD และ ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 โดย $\bar{X}$ หมายความว่าค่าเฉลี่ย (Mean), SD หมายความว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), t หมายความว่าค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการแจกแจงแบบ t, F หมายความว่าค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจากการแจกแจงแบบ F, df หมายความว่าค่าระดับขั้นของความเป็นอิสระ (degree of freedom), SS หมายความว่าค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares), MS หมายความว่าค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean Squares), p หมายความว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ (p value), * หมายความว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ** หมายความว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัย

พบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนนายร้อยตำรวจชาย 261 คน เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง 133 คน มีอายุเฉลี่ยที่ 21.10 ปี ต่ำที่สุดคือ 17 ปี และมากที่สุดคือ 27 ปี ชั้นปีที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ 1 และมากที่สุดคือ ชั้นปีที่ 3 นักเรียนนายร้อยตำรวจมีพี่น้องร่วมบิดามารดา จำนวน 1 คนมากที่สุด และ มากกว่า 3 คนน้อยที่สุด เป็นบุตรลำดับที่ 1 มากที่สุด และ มากกว่าลำดับที่ 3 น้อยที่สุด รายได้ของครอบครัว มากกว่า 35,000 บาท มากที่สุดและ ต่ำกว่า 15,000 บาท น้อยที่สุด บิดาจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คือ 204 คน และจบการศึกษาระดับปริญญาเอกน้อยที่สุดจำนวน 5 คน มารดาของนักเรียนนายร้อยตำรวจกลุ่มตัวอย่างก็เช่นกันคือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 183 คน จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมาจำนวน 167 คน และจบการศึกษาระดับ ปริญญาเอก น้อยที่สุด จำนวน 3 คน และการศึกษาของผู้ปกครองก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของบิดาและมารดา กล่าวคือ จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 212 คน และจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมา จำนวน 116 คนและจบการศึกษาในระดับปริญญาเอก น้อยที่สุดจำนวน 5 คน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้าน (n=394)

ด้าน	ระดับความพร้อม		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ
ความเป็นมืออาชีพ	4.00	.468	มาก
ความเป็นนานาชาติ	3.44	.696	ปานกลาง
เป็นผู้สนับสนุน	3.86	.526	มาก
เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง	3.90	.556	มาก
รวม	3.80	.455	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยที่ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.455 อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจรายด้าน พบว่า ระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจด้านความเป็นมืออาชีพมากที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยที่ 4.0 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.468 อยู่ในระดับมาก และระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจด้านความเป็นนานาชาติน้อยที่สุด คือมีค่าเฉลี่ยที่ 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.696 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ (n=394)

ระดับความพร้อม	t	p value
1. ความเป็นมืออาชีพ	169.587	0.000**
2. ความเป็นนานาชาติ	98.057	0.000**
3. เป็นผู้สนับสนุน	145.717	0.000**
4. เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง	139.159	0.000**
รวมทั้งหมด	165.930	0.000**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยรวม เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.000^{**}$) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.000^{**}$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา (n=394)

ระดับความพร้อม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P value
1. ด้านความเป็นมืออาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	3	2.297	0.766	3.564	0.014*
	ภายในกลุ่ม	390	83.792	0.215		
	รวม	393	86.089			
2. ด้านความเป็นนานาชาติ	ระหว่างกลุ่ม	3	8.197	2.732	5.844	0.001**
	ภายในกลุ่ม	390	182.362	0.468		
	รวม	393	190.560			
3. ด้านความเป็นผู้สนับสนุน	ระหว่างกลุ่ม	3	3.045	1.015	3.738	0.011*
	ภายในกลุ่ม	390	105.875	0.271		
	รวม	393	108.920			
4. ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	3	3.584	1.195	3.957	0.008**
	ภายในกลุ่ม	390	117.748	0.302		
	รวม	393	121.332			
รวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	3	3.224	1.075	5.376	0.001**
	ภายในกลุ่ม	390	77.973	0.200		
	รวม	393	81.197			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.001^{**}$) เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านความเป็นนานาชาติ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.001^{**}$) มากที่สุด และ ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความเป็นผู้สนับสนุน และความเป็นมืออาชีพ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.008**, 0.011* และ 0.014* ($p = 0.008^{**}$, 0.011* และ 0.014*) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียน
นายร้อยตำรวจโดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา (n = 394)

ระดับความพร้อม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p value
1. ด้านความเป็นมืออาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.005	0.335	1.535	0.205
	ภายในกลุ่ม	390	85.084	0.218		
	รวม	393	86.089			
2. ด้านความเป็นนานาชาติ	ระหว่างกลุ่ม	3	6.322	2.107	4.461	0.004*
	ภายในกลุ่ม	390	184.238	0.472		
	รวม	393	190.560			
3. ด้านความเป็นผู้สนับสนุน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.587	0.529	1.922	0.125
	ภายในกลุ่ม	390	107.332	0.275		
	รวม	393	108.920			
4. ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	3	2.324	0.775	2.539	0.056
	ภายในกลุ่ม	390	119.008	0.305		
	รวม	393	121.332			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจโดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.016^*$) เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านความเป็นนานาชาติมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.004^*$) ในขณะที่ ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความเป็นผู้สนับสนุนและความเป็นมืออาชีพ เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา เป็นรายคู่ (n=394) ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ระดับความพร้อม	ชั้นปี	ชั้นปี			
		1	2	3	4
ด้านความเป็นมืออาชีพ	1	-	0.017*	-	-
	2	0.017*	-	0.003**	0.011*
	3	-	0.003**	-	-
	4	-	0.011*	-	-
ด้านความเป็นนานาชาติ	1	-	0.042*	-	0.009**
	2	0.042*	-	0.003**	-
	3	-	0.003**	-	0.000**
	4	0.009**	-	0.000**	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา เป็นรายคู่ (n=394) ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) (ต่อ)

ระดับความพร้อม	ชั้นปี	ชั้นปี			
		1	2	3	4
ด้านความเป็นผู้สนับสนุน	1	-	0.048*	-	-
	2	0.048*	-	0.004**	-
	3	-	0.004**	-	0.012*
	4	-	-	0.012*	-
ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	1	-	-	0.011*	-
	2	-	-	0.007**	-
	3	0.011*	0.007**	-	0.003**
	4	-	-	0.003**	-
รวมทั้งหมด	1	-	0.044*	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ด้านความเป็นมืออาชีพ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา เป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.017^*$) ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.003^{**}$) และชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

($p = 0.011^*$) ด้านความเป็นนานาชาติ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.042^*$) ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.009^{**}$) ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ($p = 0.003^{**}$) และชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.000^{**}$) ด้านความเป็นผู้สนับสนุน ชั้นปีที่ 1และชั้นปีที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.048^*$) ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ($p = 0.004^{**}$) และชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.012^*$) ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.011^*$) ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.007^{**}$) และชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.003^{**}$) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจโดยรวมจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) พบว่า ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.044^*$) ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.000^{**}$) และชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.002^{**}$)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา เป็นรายคู่ ($n=394$) ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ระดับความพร้อม	ระดับการศึกษาของมารดา	ระดับการศึกษาของมารดา			
		ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก
ด้านความเป็นนานาชาติ	ต่ำกว่า ป.ตรี	-	0.033*	0.012*	0.012*
	ป.ตรี	0.033*	-	-	0.035*
	ป.โท	0.012*	-	-	-
	ป.เอก	0.012*	0.035*	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่าเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจโดยรวมจำแนกตามระดับการศึกษาของมารดาเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) การศึกษาของมารดาระดับต่ำกว่า ปริญญาตรี และการศึกษาระดับปริญญาเอก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.011^*$) และการศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับปริญญาเอกมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.024^*$) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ด้านความเป็นมืออาชีพ ความเป็นผู้สนับสนุนและความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา เป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) ระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ ด้านความเป็นนานาชาติ เมื่อ

เปรียบเทียบการศึกษาของมารดาระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.033^*$) ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาโท มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.012^*$) ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาเอกมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = 0.012^*$) และระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาเอก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ($p = 0.035^*$)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ได้วัดระดับความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ตามแนวทางการยกระดับขีดสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2556-2558 ดังนี้ สมรรถนะด้านความเป็นมืออาชีพคือมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทำงานเป็นทีม และมีความรู้เชิงลึกในภารกิจ สมรรถนะด้านความเป็นนานาชาติคือมีความคิดเชิงบวกกับบริบทนานาชาติ เห็นประโยชน์ของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และมีทักษะในการทำงานในบริบทสากล สมรรถนะด้านความเป็นผู้นำสนับสนุนคือมีภาวะผู้นำเชิงรุก และการบริการที่เป็นเลิศ และสมรรถนะด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือมีการตื่นตัวในการรับรู้เกี่ยวกับอาเซียน มีความคิดริเริ่ม และยอมรับในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเกิดจากจำนวนของนักเรียนนายร้อยตำรวจชายและหญิงที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ จากจำนวนนักเรียนนายร้อยตำรวจทั้งหมด 1,120 นาย มีนักเรียนนายร้อยตำรวจชาย จำนวน 840 นายและนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิงจำนวน 280 นาย และกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน นักเรียนนายร้อยตำรวจชายมากกว่าจำนวนนักเรียนนายร้อยตำรวจหญิง ตามสัดส่วนของจำนวนประชากร

เมื่อวิเคราะห์รายด้านคือ ด้านความเป็นมืออาชีพ ระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยตำรวจมุ่งเน้นการเรียนการสอนและการฝึกให้นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความเป็นมืออาชีพและเป็นตำรวจที่ได้มาตรฐานสากล ตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติคือ “เป็นตำรวจมืออาชีพ เพื่อความผาสุกของประชาชน” โดย ตำรวจมืออาชีพ ต้องเป็นข้าราชการตำรวจที่มีความรู้ ความสามารถ รู้ลึก รู้รอบ รู้จริง ในงานที่ทำ ต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ซื่อตรง อดทน เสียสละ ต้องขยัน และมีการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ, 2561) และ นโยบายของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติประจำปี 2561 ซึ่งมีวิสัยทัศน์คือ “เป็นหลักประกันความยุติธรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ที่มีมาตรฐานสากล”

ด้านความเป็นนานาชาติ ระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น สาเหตุมาจากความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน รวมถึงความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของอาเซียน ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการตำรวจหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556 ซึ่งนักเรียนนายร้อยตำรวจใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น มีวิชาภาษาอังกฤษ 3 วิชา จำนวน 8 หน่วยกิต และวิชาอาเซียนศึกษา 1 วิชา 1 หน่วยกิต รวมถึงความสนับสนุนจากครอบครัวในการเข้าถึงภาษาต่างๆ ซึ่งเห็นได้จากรายงานการสำรวจของเว็บไซต์ Child Trend Data Bank เรื่อง ความพร้อมในการเข้าศึกษาชั้นเตรียมอนุบาล (Early school readiness) ศึกษาความแตกต่างของความสามารถในการอ่าน สะกดชื่อและจำตัวอักษรของเด็กก่อนการเข้าเรียนชั้นอนุบาล พบว่า เด็กที่มีพ่อแม่ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีทักษะในการจำ การใช้ภาษาดีกว่าเด็กที่พ่อแม่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และการศึกษาระยะยาว (longitudinal study) เรื่อง กระบวนการระยะยาวด้านการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ที่มีต่อความสำเร็จของเด็ก: การวิเคราะห์เส้นทาง (The Longitudinal Process of Early Parent Involvement on Student Achievement: A Path Analysis) โดย Momoko Hayakawa et.al.

(2013) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ที่มีต่อความสำเร็จของนักเรียน พบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรในช่วงแรกของพ่อแม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จในการศึกษาของบุตร แสดงว่าระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อความพร้อมด้านความเป็นนานาชาติของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยเฉพาะความพร้อมในด้านการศึกษาด้านภาษา

ด้านความเป็นผู้สนับสนุน ระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนนายร้อยตำรวจถูกฝึกให้มีความเป็นผู้นำสูง ไม่ว่าจะเป็นการทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้บังคับหมวดที่ต้องดูแลและบังคับบัญชานักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นน้อง หรือการทำหน้าที่ผู้ช่วยนายร้อยตำรวจเวร รวมถึงกิจกรรมต่างๆที่มีทั้งในและนอกหลักสูตร เห็นได้จากผลงานวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้นำของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ของกรรณิกา กุกุดเรือ, (2560) ที่พบว่านักเรียนนายร้อยตำรวจ มีคุณลักษณะผู้นำอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านบริการประชาชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจอยู่ในระดับมาก ในยุคปัจจุบันองค์กรตำรวจเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง หรือยุคแห่งการปฏิรูป ดังนั้น นักเรียนนายร้อยตำรวจจำเป็นต้องยอมรับเปลี่ยนแปลง นักเรียนนายร้อยตำรวจได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวค่อนข้างสูงจากหลักสูตรการฝึกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร นักเรียนนายร้อยตำรวจฝึกใช้ประชาชนในชนบท หรือ พ่อแม่สมมุติ และนักเรียนนายร้อยตำรวจสัมผัสปัญหาชุมชน เป็นต้น รวมถึงการใช้ชีวิตในฐานะนักเรียนกินนอนที่จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่เมื่อเข้ามาเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ ในด้านความคิดริเริ่ม นักเรียนนายร้อยตำรวจได้รับการฝึกจากกิจกรรมต่างๆ นอกห้องเรียนเช่น การเป็นผู้ดำเนินการในการจัดงานเลี้ยงต่างๆของนักเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมชมรม เป็นต้น

สรุป

จากการศึกษาระดับความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักเรียนนายร้อยตำรวจตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านความเป็นมืออาชีพมีความพร้อมมากที่สุด ด้านความเป็นผู้สนับสนุน ด้านความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมในระดับมาก ตามลำดับและระดับความพร้อมของนักเรียนนายร้อยตำรวจด้านความเป็นนานาชาติน้อยที่สุดคือ มีความพร้อมในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของนักเรียนนายร้อยตำรวจกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความพร้อมตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์โดยรวม และรายด้านจำแนกตามเพศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p = 0.000$) ความพร้อมโดยรวม และ รายด้านจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพร้อมโดยรวม และด้านความเป็นนานาชาติ จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ความพร้อมโดยรวมและ รายด้าน จำแนกตาม อายุ จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา เป็นบุตรลำดับที่ และระดับการศึกษาของบิดา/ ผู้ปกครอง ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเพิ่มขีดสมรรถนะของนักเรียนนายร้อยตำรวจในทุกๆด้านจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะ ด้านความเป็นนานาชาติ และอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนนายร้อยตำรวจได้ฝึกฝนการใช้

ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และ วัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน ซึ่งอาจใช้ประโยชน์จากนักเรียนแลกเปลี่ยนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมาร์ เวียดนาม และกัมพูชาที่ยังศึกษาอยู่ในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรของนักเรียนนายร้อยตำรวจให้มีความทันสมัย และควรมีการฝึกปฏิบัติงานในขณะเรียนเพื่อเพิ่มขีดสมรรถนะ และความเชี่ยวชาญในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสืบสวน การสอบสวน การจราจร การอำนวยความสะดวก และการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม รวมไปถึง การฝึกยุทธวิธีตำรวจ และเทคโนโลยีตำรวจต่างๆ โดยอาจส่งนักเรียนนายร้อยตำรวจไปเรียนรู้กับหน่วยงานตำรวจในต่างประเทศ หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาให้ความรู้ ซึ่งตรงกับการเพิ่มขีดสมรรถนะในด้านความเป็นมืออาชีพ และความเป็นนานาชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะ นักเรียนนายร้อยตำรวจ ในครั้งต่อไป จึงควรทำการศึกษาความพร้อมด้านสมรรถนะตามคุณลักษณะของข้าราชการที่พึงประสงค์ของข้าราชการตำรวจ หน่วยปฏิบัติการ และนักเรียนนายสิบตำรวจต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสนับสนุน ทุนอุดหนุนการวิจัยโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2559

บรรณานุกรม

กรรณิกา กุกุดเรือ. (2560). คุณลักษณะผู้นำของนักเรียนนายร้อยตำรวจ วารสารรัชต์ภาคย์, 12(26), 263-275.

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2557). วารสารข้าราชการ, 58(2).

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2559). คุณลักษณะหลักของข้าราชการไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน, 20 ธันวาคม 2559.

http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=3258&filename=index

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. (2555). จดหมายข่าว 360 องศา พัฒนาระบบราชการ, 10(43), กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

ยุทธศาสตร์ตำรวจ, สำนักงาน. (2557). ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ.2558 กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

_____. (2559). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2559, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562.

http://www.strategypolice.com/webdatas/Plan/p_18.pdf

_____. (2561). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2561, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562.

http://www.strategypolice.com/webdatas/Plan/p_18.pdf

- _____ . (2561). ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580), เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562. http://www.strategypolice.com/news_detail.asp?id=112
- รัฐบาลไทย. (2562). คำแถลงข่าวโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 35 และการประชุมสุดยอดที่เกี่ยวข้อง เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562 <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/24317>
- Child Trends DataBank. (2015). Early school readiness, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562. https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2016/03/indicator_1457981601.385.pdf
- Hayakawa, M., Englund M.M., Warner-Richter M.N., & Reynolds A.J. (2013). The longitudinal process of early parent involvement on student achievement: A path analysis. *NHSA Dialog*, 16(1), 103–126.

ผลการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือในห้องสมุดต่อประสิทธิภาพการทำงานในห้องสมุด คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

พลอยชนกภรณ์ เพิ่มแสงสุวรรณ¹

ขจรยศ อนุรักษธรรม²

ชุติมา ชลาชนเดชะ³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลา และปริมาณกระดาษที่ใช้ ในการสำรวจหนังสือ ระหว่างการใช้และไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ 2) เพื่อศึกษาความถูกต้องของข้อมูลการสำรวจหนังสือ เมื่อใช้หรือไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คนเข้าร่วมการศึกษานี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบบันทึกเวลา 2) แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (paired t-test) การทดสอบไคสแควร์ (chi-square test)

ผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านเวลาการใช้โปรแกรมและไม่ใช้โปรแกรมในการสำรวจหนังสือนั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ของการค้นคืนข้อมูลของหนังสือจากโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra จัดการตรวจสอบข้อมูลรายการหนังสือบนไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ และการสรุปผลการสำรวจ แต่ในขั้นตอนตรวจนับหนังสือบนชั้น พบว่าการตรวจนับหนังสือโดยใช้โปรแกรมจะใช้เวลาน้อยกว่าการไม่ใช้โปรแกรม 6.42 วินาทีต่อเล่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.04$) และด้านการใช้กระดาษ การใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือจะไม่ใช้กระดาษ ในขณะที่การไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือใช้กระดาษจำนวน 3 แผ่น 2) ด้านความถูกต้องของข้อมูลในการสำรวจหนังสือพบว่าการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือมีความถูกต้องของข้อมูล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยกเว้นการตรวจความถูกต้องของหนังสือชำรุด ไม่ใช้โปรแกรมมีความถูกต้องมากกว่าการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 และ 3) ความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: ตรวจนับหนังสือ, ห้องสมุด, โปรแกรม, ประสิทธิภาพ

¹ บรรณารักษ์ คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

² นักวิชาการคอมพิวเตอร์ คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

³ รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

Effect of Counting Book Program on Work Performance in Library of Faculty of Physical Therapy, Mahidol University

Ploychanokporn Phoemsangsuwan⁴

Khajornyod Anuraktam⁵

Chutima Jalayondeja⁶

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to compare the amount of time and number of paper used to survey books in library between using and not using the counting book programs, (2) to determine data accuracy of using and not using the counting book programs, and (3) to determine the satisfaction of using counting book program in library of Faculty of Physical Therapy, Mahidol University. Twenty participants participated in this study. Research instruments are (1) time recording form (2) questionnaire. Data were analyzed by the statistic for comparison between dependent groups (paired t-test), the chi-square test.

The results demonstrated non-significant difference of (1) time used to survey books in library between using and not using the counting book programs ($p < 0.05$) in the aspect of information and paper preparation, and conclusion. However, the survey books on shelf of using counting book program was 6.42 seconds significantly less than not using program ($p = 0.04$). For the paper resource, there was no paper for using counting book program while 3 pages of papers used for not using program. (2) For data accuracy of the survey books, the results demonstrated that non-significant difference ($p < 0.05$) between using and not using programs except the accuracy of damaged books. There was significant difference of accuracy of damage books between using and not using counting book programs ($p < 0.001$). (3) High satisfaction level was demonstrated in the participants who used the counting book program.

Keywords: Book survey, Library, Program, Performance

⁴ Librarian at Faculty of Physical Therapy, Mahidol University

⁵ Computer Technical at Faculty of Physical Therapy, Mahidol University

⁶ Associated Professor at Faculty of Physical Therapy, Mahidol University

ผลการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือในห้องสมุดต่อประสิทธิภาพการทำงานในห้องสมุด คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

การให้บริการยืม-คืน หนังสือของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด สามารถสืบค้นสิ่งพิมพ์หรือหนังสือจากระบบห้องสมุดอัตโนมัติหรือที่เรียกว่า Online Public Access Catalog (OPAC) โดยผู้ใช้บริการสามารถหยิบหนังสือจากชั้นเปิดได้ด้วยตนเอง ปัญหาที่พบบ่อยได้แก่ หนังสือไม่อยู่บนชั้นตามระบบหมวดหมู่ที่กำหนดไว้ และไม่พบตัวเล่มหนังสือตามต้องการ ปัญหานี้ทำให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดต้องเสียเวลาในการตามหาหนังสือเพื่อให้บริการกับผู้มาใช้บริการ

สำหรับการใช้งานระบบห้องสมุดอัตโนมัติ เมื่อใช้งานไประยะเวลาหนึ่งควรมีการสำรวจตรวจสอบหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ในระบบให้มีความถูกต้องตรงตามสถานภาพที่ปรากฏในฐานข้อมูลของห้องสมุดอย่างสมบูรณ์และครบถ้วน เพื่อให้ตัวเล่มหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ได้รับการจัดเก็บเป็นระเบียบถูกต้อง และช่วยลดความสูญเปล่าในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งบประมาณ ประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ ปริมาณงาน และระยะเวลาการทำงานของปฏิบัติงาน(เบญจา รุ่งเรืองศิลป์, 2551)

ปัจจุบันเทคโนโลยีทันสมัยที่ได้นำมาใช้เพื่อช่วยในการสำรวจหนังสือ ได้แก่ Radio Frequency Identification (RFID) เป็นระบบที่ใช้สัญญาณคลื่นวิทยุในการตรวจสอบและระบุตำแหน่งวัตถุ โดยระบบจะอ่านข้อมูลจากแผ่นข้อมูล (RFID Tag) ที่ติดอยู่กับหนังสือ และเชื่อมโยงกับโปรแกรมระบบบริหารงานห้องสมุดในการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง วิธีสำรวจหนังสือทำได้โดยการอ่านสัญญาณจากแผ่นข้อมูลในตัวเล่มหนังสือ และนับจำนวนหนังสือที่อยู่บนชั้น ระบบสามารถอ่านสัญญาณได้ 20 แผ่นต่อวินาที ในประเทศไทยห้องสมุดที่มี การนำเทคโนโลยี RFID มาใช้ในการสำรวจหนังสือ ได้แก่ หอสมุดกลางเทเวศร์ ห้องสมุดสาขาโชติเวช ห้องสมุดสาขาพนิชัยการพระนคร และห้องสมุดสาขาพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร(สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2558) นอกจากนี้ยังมีเทคโนโลยีการสำรวจหนังสือแบบติดแผ่นข้อมูลใช้ร่วมกับเครื่อง Pocket PC Program ILS Inventory พบในห้องสมุดคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สามารถช่วยสำรวจหนังสือประจำปีแทนการพิมพ์สำรวจด้วยกระดาษ ระบบนี้สามารถสำรวจหนังสือได้ปริมาณมากโดยไม่ปิดบริการห้องสมุด ใช้ระยะเวลาการสำรวจสั้น แต่ต้องใช้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมากกว่า 2 คนขึ้นไป(สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2553)

อย่างไรก็ตามการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย RFID มาใช้ในห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล อาจมีข้อจำกัดด้านงบประมาณการติดแผ่นข้อมูล และด้านบุคลากรการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ห้องสมุด

คณะกายภาพบำบัดเป็นห้องสมุดที่มีขนาดเล็ก ปัจจุบันใช้ระบบมือ (Manual Counting) ในการสำรวจหนังสือประจำปี ที่มีมากกว่า 8,000 เล่ม และมีผู้ปฏิบัติงาน 1 ท่าน ด้วยปัญหาและข้อจำกัดเหล่านี้ งานห้องสมุดและงานสื่อสารองค์กร คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล จึงร่วมกันพัฒนาจัดทำโปรแกรม การตรวจนับหนังสือขึ้น หรือเรียกว่า Counting Books Program (CBP) เพื่อนำมาใช้ในการสำรวจหนังสือประจำปี โดยค้นคืนข้อมูลของหนังสือจากโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra โดยใช้ Function "Create Liste" นำข้อมูลออกจากโปรแกรมเป็นไฟล์ .txt แล้วเปิดด้วยโปรแกรม excel เพื่อนำข้อมูลที่ได้ลงในโปรแกรมตรวจนับหนังสือ

จากการพัฒนาโปรแกรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมตรวจนับหนังสือ ในด้านเวลา การใช้กระดาษ และความถูกต้องของข้อมูลสำรวจ โดยเปรียบเทียบผลระหว่างการใช้และไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าหากนำโปรแกรมมาช่วยสำรวจหนังสือในห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด จะสามารถลดขั้นตอนการทำงาน ลดการใช้เวลา และการใช้กระดาษน้อยกว่าการสำรวจหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลา และปริมาณการใช้กระดาษที่ใช้ในการสำรวจหนังสือ ระหว่างการใช้และไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือในห้องสมุด คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อศึกษาความถูกต้องของข้อมูลสำรวจหนังสือ เมื่อใช้และไม่ใช้ โปรแกรมตรวจนับหนังสือ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

สมมติฐานของการวิจัย

การสำรวจหนังสือโดยการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ ห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล จะมีการใช้เวลา และการใช้กระดาษที่น้อยกว่า การตรวจนับหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเป็นนักศึกษาคณะกายภาพบำบัด ที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสที่จะได้ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ จากโครงการนักศึกษาทำงานพิเศษช่วงปิดภาคเรียน
2. การวิจัยนี้ทำการศึกษาเปรียบเทียบขั้นตอนการทำงาน ด้านเวลา การใช้กระดาษ และความถูกต้องของข้อมูลการสำรวจหนังสือ ระหว่างการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ (Book Counting Program) และการไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ ของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล
3. การวิจัยนี้ทำการค้นคืนข้อมูลของหนังสือจากโปรแกรมจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra เริ่มวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ณ ห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสำรวจหนังสือ หมายถึง กิจกรรมการตรวจสอบข้อมูล ตัวเล่มของหนังสือบนชั้นหนังสือ
2. ห้องสมุด หมายถึง ห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล
3. ข้อมูลหนังสือ หมายถึง รายละเอียดของหนังสือที่ต้องตรวจสอบความถูกต้อง คือ ชื่อหนังสือ เลขบนสันหนังสือ (call No.) เลข Bib เลข item
4. ประสิทธิภาพการทำงานในห้องสมุด หมายถึง ความสามารถในการทำงานภายในห้องสมุด เช่น การใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ(Book Counting Program) จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. โปรแกรมตรวจนับหนังสือ (Book Counting Program) หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยในการสำรวจหนังสือ ตรวจนับหนังสือ ภายในห้องสมุด
6. โปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra หมายถึง เครื่องมือในการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหิดล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. โปรแกรมตรวจนับหนังสือจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ สามารถช่วยลดระยะเวลาและปริมาณการใช้กระดาษที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง ในงานการสำรวจหนังสือประจำปีของห้องสมุดของคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล
2. สามารถนำผลการตรวจนับหนังสือจากโปรแกรมระบบตรวจนับหนังสือ มาใช้ปรับปรุงข้อมูลของหนังสือในโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra ให้ถูกต้องตรงกันกับตัวเล่มหนังสือ และเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากรของห้องสมุด เช่น การบริหารจัดการหนังสือเก่า หนังสือชำรุด
3. โปรแกรมนี้จะป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้กับห้องสมุดที่ไม่มีระบบ หรือเครื่องมือในการสำรวจหนังสือประจำปี เช่นระบบสัญญาณคลื่นวิทยุในการตรวจสอบและระบุตำแหน่งวัตถุ (Radio Frequency Identification (RFID))

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Research) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ ห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561 (เลขที่วิจัย COA.NO. MU-CIRB 2018/093.0205)

ผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของคณะกายภาพบำบัด จากโครงการนักศึกษาทำงานพิเศษช่วงปิดภาคเรียน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ในการสำรวจหนังสือของ

ห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดลในปีที่ผ่านมา เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ เป็นนักศึกษาคณะกายภาพบำบัดที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีความสามารถใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือได้

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (อรุณ จริวัฒน์กุล, 2556) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบแบบตั้งสมมุติฐานสองทาง (two-way hypothesis) และกำหนดค่า $\alpha=0.05$ และค่า $\beta=0.2$ และค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ที่ระดับปานกลางเท่ากับ 0.5 เมื่อคำนวณขนาดตัวอย่างโดยคำนึงถึง drop-out 20% พบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกเวลาของกิจกรรมสำรวจหนังสือบนชั้น โดยจะบันทึกเวลาของการทำงานในแต่ละขั้นตอนของการสำรวจหนังสือบนชั้นแต่ละเล่ม ทั้งแบบการใช้โปรแกรม และไม่ใช้โปรแกรม
2. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมระบบตรวจนับหนังสือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามงานวิจัยของ ญัฐพงษ์ กิตติสาทร เรื่อง “ประสิทธิภาพการใช้โปรแกรม Navision ของบริษัท Hot Pot จำกัด (มหาชน)” มาใช้ เนื่องจากข้อคำถามในแบบสอบถามสามารถใช้เป็นตัววัดในงานวิจัยประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมระบบตรวจนับหนังสือได้ โดยตัวแบบสอบถามดังกล่าวได้ทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) มีค่า Alpha เท่ากับ 0.8509 และผ่านผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้มาแล้ว (ญัฐพงษ์ กิตติสาทร, 2554) ผู้วิจัยเลือกข้อมูลในส่วนที่ 3 มาประยุกต์ใช้ ในหัวข้อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรม มาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ในด้านการประมวลผล ด้านความเหมาะสม ด้านความสามารถ ใช้หลักเกณฑ์การแบ่งช่วงเท่าของพิสัยคะแนนของข้อคำถามเป็น 5 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นดัชนี ในการแบ่งระดับความเห็น มีค่าพิสัยเท่ากับ 0.8

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอนของการสำรวจหนังสือแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

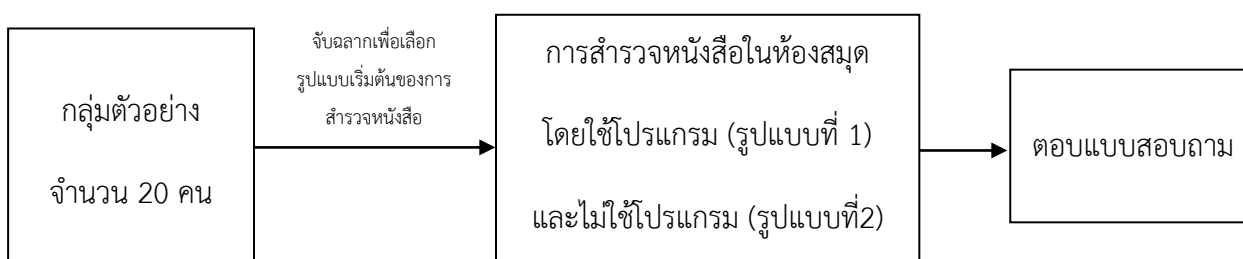
1. การจัดเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยจัดเตรียมเล่มหนังสือ และรายการหนังสือที่ใช้ในการสำรวจหนังสือในห้องสมุด จำนวน 20 เล่ม (รายการหนังสือที่จัดพิมพ์เป็นเอกสาร และรายการหนังสือที่ลงโปรแกรมตรวจนับหนังสือ) โดยการสำรวจทั้ง 2 รูปแบบ จะเป็นหนังสือชุดเดียวกันทั้งหมด คือ รูปแบบที่ 1 การใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ และรูปแบบที่ 2 ไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ
2. ให้กลุ่มตัวอย่างจับฉลากเพื่อเลือกรูปแบบเริ่มต้นของการสำรวจหนังสือ โดยจะมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ และรูปแบบที่ 2 ไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

3. การสำรวจหนังสือ จะแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นคืนข้อมูลหนังสือจากโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra 2) จัดการตรวจสอบข้อมูลรายการหนังสือบนไฟล์ excel เพื่อจัดพิมพ์เป็นเอกสารการสำรวจหนังสือ และลงข้อมูลในโปรแกรมตรวจนับหนังสือ 3) ตรวจนับหนังสือบนชั้น โดยใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ และไม่ใช่โปรแกรมตรวจนับหนังสือ 4) ให้กลุ่มตัวอย่างสรุปผลการสำรวจหนังสือ จากทั้ง 2 รูปแบบ จากการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ และไม่ใช่โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

4. ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

โดยผู้วิจัยทำการบันทึกเวลาในขั้นตอนข้อที่ 3 มีรายละเอียดการตรวจสอบข้อมูลของเล่มหนังสือ ดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) เลขหมู่หนังสือ (call No.) 3) เลข bib 4) เลข Item 5) สถานะหนังสือ และ 6) สภาพความชำรุดของเล่มหนังสือ

ขั้นตอนการวิจัยการสำรวจหนังสือแสดงดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ขั้นตอนการวิจัยการสำรวจหนังสือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS version 24.0 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบขั้นตอน การใช้เวลา และการใช้กระดาษ ระหว่างการใช้และไม่ใช้โปรแกรม ใช้สถิติการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (paired t-test) สำหรับข้อมูลด้านเวลา และการทดสอบไคสแควร์ (chi-square test) สำหรับข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาในคำถามปลายเปิด พร้อมข้อเสนอแนะ การนำเสนอข้อมูลด้วย ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) การศึกษานี้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
อายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ไม่ถึง 25 ปี	16	80
อายุตั้งแต่ 25 ปี แต่ไม่ถึง 30 ปี	4	20
เพศ		
หญิง	16	80
ชาย	4	20
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	30
ปริญญาตรี/เทียบเท่า	7	35
ปริญญาโท	7	35

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการสำรวจหนังสือทั้งหมด 20 คน เป็นเพศหญิง 16 คน (ร้อยละ 80) เพศชาย 4 คน (ร้อยละ 20) โดยผู้เข้าร่วมวิจัยครั้งนี้จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ช่วงอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ไม่ถึง 25 ปี มีจำนวน 16 คน (ร้อยละ 80) อายุตั้งแต่ 25 ปี แต่ไม่ถึง 30 ปี มีจำนวน 4 คน (ร้อยละ 20) ผู้เข้าร่วมวิจัยมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 30) ปริญญาตรี/เทียบเท่า จำนวน 7 คน (ร้อยละ 35) และระดับปริญญาโท จำนวน 7 คน (ร้อยละ 35) โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา ปริญญาตรี/เทียบเท่า และระดับปริญญาโท เป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมวิจัย

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเวลาที่ใช้ในการสำรวจหนังสือ

ขั้นตอน/โปรแกรม		จำนวน	ค่าเฉลี่ย (วินาที)	S.D.	ค่า t	p-value
ขั้นตอนที่ 1 การค้นคืนข้อมูล	ใช้โปรแกรม	20	652.90	141.14	-	-
หนังสือจากโปรแกรมการ	ไม่ใช้โปรแกรม	20	652.90	141.14		
การจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra						
ขั้นตอนที่ 2 จัดการตรวจสอบ	ใช้โปรแกรม	20	583.75	120.00	-	-
ข้อมูลรายการหนังสือ	ไม่ใช้โปรแกรม	20	583.75	120.00		
บนไฟล์ excel						
ขั้นตอนที่ 3 ตรวจนับหนังสือบนชั้น	ใช้โปรแกรม	20	987.40	347.56	2.19	0.04*
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	1,115.90	303.98		
ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลการสำรวจ	ใช้โปรแกรม	20	115.05	91.31	0.52	0.60
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	127.10	51.84		
รวมระยะเวลาขั้นตอนที่ 1 ถึง 4	ใช้โปรแกรม	20	2,339.10	510.13	1.88	0.07
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	2,479.65	241.99		

* p-value<0.05 หมายถึง ข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 2 ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 ไม่มีค่าความต่าง เนื่องจากเป็นขั้นตอนการค้นคืนข้อมูลหนังสือจากโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra และจัดการตรวจสอบข้อมูลรายการหนังสือบนไฟล์ excel ที่จะมีขั้นตอนในรูปแบบเดียวกัน ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลทั้งการใช้โปรแกรม และไม่ใช้โปรแกรมเพียงครั้งเดียว ในขั้นตอนที่ 1 มีการใช้เวลาในการค้นคืนข้อมูลหนังสือ มีค่าเฉลี่ย 652.90 วินาที มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 141.14 ในขั้นตอนที่ 2 มีการใช้เวลาในการตรวจสอบข้อมูลรายการหนังสือบนไฟล์ excel มีค่าเฉลี่ย 583.75 วินาที มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 120.00

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการตรวจนับหนังสือบนชั้น พบว่าเวลาที่ใช้ในการตรวจนับหนังสือจำนวน 20 เล่ม โดยใช้โปรแกรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 987.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 347.56 เวลาที่ใช้ตรวจนับหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1,115.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 303.98 ค่า t-test แบบ Pairs sample test เท่ากับ 2.19 ค่า p-value เท่ากับ 0.04 แสดงว่าเวลาที่ใช้ในการตรวจนับหนังสือบนชั้น โดยการใช้โปรแกรม และไม่ใช้โปรแกรมนั้น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการสรุปผลการสำรวจ พบว่าเวลาที่ใช้ในการสรุปผลการสำรวจหนังสือจำนวน 20 เล่ม โดยการใช้โปรแกรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 115.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 91.31 เวลาที่ใช้ในการสรุปผลการ

สำรวจหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 127.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 51.84 ค่า t-test แบบ Pairs sample test เท่ากับ 0.52 ค่า p-value เท่ากับ 0.60 แสดงว่าเวลาที่ใช้ในการสรุปผลการสำรวจหนังสือ โดยการใช้โปรแกรม และไม่ใช้โปรแกรมนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

รวมระยะเวลา 4 ขั้นตอนของการสำรวจหนังสือโดยการใช้โปรแกรม และไม่ใช้โปรแกรมนั้นพบว่าเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการสำรวจหนังสือจำนวน 20 เล่ม โดยใช้โปรแกรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2,339.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 510.13 เวลาทั้งหมดที่ใช้ในการสำรวจหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2,479.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 341.99 ค่า t-test แบบ Pairs sample test เท่ากับ 1.88 ค่า p-value เท่ากับ 0.07 แสดงว่าเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการสำรวจหนังสือ โดยการใช้โปรแกรม และไม่ใช้โปรแกรมนั้น ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการใช้กระดาษ

การใช้กระดาษ	ขั้นตอนที่ 1	ขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 3	ขั้นตอนที่ 4	รวม (แผ่น)
ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ	0	0	0	0	0
ไม่ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ	0	2	0	1	3

*หมายเหตุ จำนวนรายการหนังสือที่ตรวจมี 20 รายการ

จากตารางที่ 3 การใช้กระดาษ พบว่าการใช้โปรแกรมระบบตรวจนับหนังสือทั้ง 4 ขั้นตอน จะใช้กระดาษ 0 แผ่นน้อยกว่าการสำรวจหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรมระบบตรวจนับ จะมีการใช้กระดาษ 3 แผ่น

ตารางที่ 4 แสดงความถูกต้องของข้อมูลในการสำรวจหนังสือ

รายการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล		จำนวนผู้เข้าร่วมวิจัย			ค่า χ^2	p-value
		ทั้งหมด	ทำถูกต้อง	ร้อยละ		
1. ตรวจ item	ใช้โปรแกรม	20	19	0.95	0.055	0.841
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	19	0.95		
รายการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล		จำนวนผู้เข้าร่วมวิจัย			ค่า χ^2	p-value
		ทั้งหมด	ทำถูกต้อง	ร้อยละ		
2. ตรวจเลข bib	ใช้โปรแกรม	20	19	0.95	0.055	0.841
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	19	0.95		
3. ตรวจหนังสือชำรุด	ใช้โปรแกรม	20	5	0.25	12.381	<0.001**
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	7	0.35		
4. ตรวจไม่พบเล่มหนังสือที่ชั้น	ใช้โปรแกรม	20	19	0.95	0.186	0.666
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	17	0.85		
5. ตรวจพบเล่มแต่ไม่มีรายการ	ใช้โปรแกรม	20	19	0.95	1.00	<0.05
	ไม่ใช้โปรแกรม	20	20	100		

** p-value<0.001 หมายถึง ข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 4 รายการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการสำรวจหนังสือจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน พบว่าการสำรวจโดยการใช้โปรแกรมและไม่ใช้โปรแกรมทุกหัวข้อการตรวจสอบความถูกต้องไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยกเว้นการตรวจความถูกต้องของหนังสือชำรุด การไม่ใช้โปรแกรมมีความถูกต้องมากกว่าการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

ตารางที่ 5 แสดงระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ

ระดับความพึงพอใจต่อ ประสิทธิภาพการใช้โปรแกรม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านความสามารถ	4.95	0.22	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.51	0.56	มากที่สุด
ด้านการประมวลผล	4.37	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือทั้ง 3 ด้าน คือ ความสามารถ ความเหมาะสม ด้านการประมวลผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล

สรุปเวลาที่ใช้ในการสำรวจหนังสือ ขั้นตอนที่ 3 “ตรวจนับหนังสือบนชั้น” การใช้โปรแกรมและไม่ใช้โปรแกรม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่า p-value เท่ากับ 0.04 และการใช้โปรแกรมจะใช้เวลาเฉลี่ยน้อยกว่าการไม่ใช้โปรแกรม 6.42 วินาทีต่อเล่ม แต่เมื่อดูเวลาโดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน ที่ใช้ในการสำรวจหนังสือ การใช้โปรแกรมและไม่ใช้โปรแกรมนั้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องมาจากจำนวนหนังสือที่ใช้ในการวิจัยมี 20 เล่ม แต่หากมีการตรวจนับหนังสือเป็นจำนวนมาก จะสามารถลดระยะเวลาในการสำรวจหนังสือได้ เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจหนังสือของสำนักหอสมุด สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ด้วยเครื่อง Pocket PC Program ILS Inventory ที่มีขั้นตอนการสำรวจใกล้เคียงกัน จะใช้เวลา 10 วัน สำรวจหนังสือ 2,677 เล่ม แต่การสำรวจหนังสือด้วยโปรแกรมตรวจนับหนังสือของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด จะใช้เวลา 15 วัน สำรวจหนังสือ 7,984 เล่ม ซึ่งจะใช้เวลาในการสำรวจหนังสือน้อยกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจหนังสือด้วยเทคโนโลยี Radio Frequency Identification (RFID) ที่สามารถอ่านสัญญาณได้ 20 แผ่นต่อวินาที โปรแกรมระบบตรวจนับหนังสือของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัดจะใช้เวลามากกว่า เนื่องจากการสำรวจด้วยระบบ Radio Frequency Identification (RFID) เป็นการนับจำนวนการมีอยู่ของเล่มหนังสือบนชั้น ต่างกับการสำรวจด้วยโปรแกรมตรวจนับหนังสือของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล จะมีการตรวจสอบความถูกต้องของรายละเอียดของเล่มหนังสือ ได้แก่ ชื่อเรื่อง เลขหมู่หนังสือ (call No.) เลข bib เลข Item สถานะหนังสือ สภาพความชำรุดของเล่มหนังสือ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข ให้ตัวเล่ม และข้อมูลในโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra ให้ตรงกัน

การใช้โปรแกรมในการสำรวจหนังสือ จะไม่ใช่กระดาษ ต่างจากการสำรวจหนังสือโดยไม่ใช้โปรแกรม จะใช้กระดาษจำนวน 3 แผ่นต่อหนังสือ 20 รายการ สอดคล้องกับการสำรวจหนังสือของห้องสมุดคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง “สำรวจหนังสือด้วยเครื่อง Pocket PC Program ILS” ที่ใช้เครื่องมือแทนการพิมพ์สำรวจด้วยกระดาษ (ไม่มีการใช้กระดาษเลย)

เมื่อตรวจสอบรายการความถูกต้องของข้อมูลในการสำรวจหนังสือ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการตรวจสอบเลข item ตรวจสอบเลข bib และการตรวจพบและไม่พบเล่มหนังสือ อย่างไรก็ตาม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการตรวจสอบหนังสือชำรุดระหว่างการใช่และไม่ใช้โปรแกรม ($p < 0.01$) เนื่องจากในการใช้โปรแกรม ผู้ใช้บางคนไม่ได้เปิดดูตัวเล่มหนังสือจริง จึงไม่พบความชำรุดขาดของหน้าหนังสือที่อยู่ด้านใน ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช้โปรแกรมเปิดดูตัวเล่มภายใน

ผลการศึกษาด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมตรวจนับหนังสืออยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ความสามารถของโปรแกรม ความเหมาะสมของโปรแกรม การประมวลผลของโปรแกรม

จากคำถามปลายเปิด พบข้อเสนอแนะ การใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ จะช่วยลดเวลาการสรุปผลสามารถสรุปผลได้ทันที ทำให้ทราบความก้าวหน้าของข้อมูลและตรวจพบปัญหาได้เร็ว โดยไม่ต้องนับสำรวจซ้ำเหมือนการสำรวจโดยไม่ใช้โปรแกรม การสรุปรายงานทำได้ไม่ยุ่งยาก มีความชัดเจน และมีผลสรุปครบทุกหัวข้อ อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหน้าทางการแสดงผลในโปรแกรมให้มีขนาดใหญ่และกว้างขึ้น เพื่อให้มีการแสดงผลครบถ้วน ในส่วนของข้อความในการบันทึกผลการสำรวจ อาจจะต้องมีการปรับข้อความใหม่ เพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา คณะกายภาพบำบัด เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่มีโอกาสได้ใช้โปรแกรมตรวจนับหนังสือ ซึ่งอาจมีความชำนาญและทักษะในการสำรวจหนังสือที่แตกต่างจากผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด ผลการวิจัยนี้จึงเป็นผลของการวิจัยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา

2. จากผลการวิจัยโปรแกรมตรวจนับหนังสือ สามารถช่วยลดเวลาในการสำรวจหนังสือประจำปีของห้องสมุด ลดการใช้กระดาษ และมีระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมตรวจนับหนังสืออยู่ในระดับมากที่สุด โปรแกรมตรวจนับหนังสือของห้องสมุด คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล จึงเป็นโปรแกรมที่เหมาะสมกับห้องสมุดที่ยังไม่มีเทคโนโลยี Radio Frequency Identification (RFID) ใช้ในการสำรวจหนังสือ

3. โปรแกรมตรวจนับหนังสือของห้องสมุดคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นโปรแกรมที่สามารถบันทึกการขอยืมหนังสือ เช่น สถานะหนังสือ สภาพความชำรุดของเล่มหนังสือ โดยนำผลสรุปของการตรวจนับหนังสือด้วยโปรแกรม ไปปรับปรุงแก้ไขตัวเล่ม และข้อมูลของหนังสือ ให้มีข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน กับโปรแกรมการจัดการห้องสมุดอัตโนมัติ Sierra ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำโปรแกรมตรวจนับหนังสือไปศึกษาเพิ่มเติมกับเจ้าหน้าที่ห้องสมุด หรือบรรณารักษ์ห้องสมุดในสถานที่อื่น ที่มีความแตกต่างด้านความชำนาญและทักษะในการสำรวจหนังสือ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมให้ดีขึ้น และให้ตอบสนองตรงตามความต้องการมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับทุน Routine to Research (R2R) ปี พ.ศ.2562 สนับสนุนจากคณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เข้าร่วมวิจัยที่ให้ความร่วมมือในการศึกษานี้เป็นอย่างดีจนทำให้งานวิจัยประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

เบญจา รุ่งเรืองศิลป์. (2551). เรียนรู้และแบ่งปัน: ประสบการณ์จากการสำรวจหนังสือในห้องสมุด. *วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 19(2), 47-54.

ณัฐพงษ์ กิตติสาทร. (2554). *ประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมนาวิชั่นของ บริษัท ฮอทพอท จำกัด (มหาชน)*.

ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2558). โครงการระบุหนังสือด้วยคลื่นวิทยุ. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://arit.rmutp.ac.th/wp-content/uploads/2015/09/เล่มโครงการระบบระบุหนังสือด้วยคลื่นวิทยุ.pdf>

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2553). *สำรวจหนังสือด้วยเครื่อง Pocket PC Program ILS Inventory*. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://blog.lib.kmitl.ac.th/?p=1367>.

อรุณ จิรวัดน์กุล. (2556). *สถิติทางวิทยาศาสตร์สู่สภาพเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

The actual and expected role of the advisors as perceived by the undergraduate students of Mahidol University International College in the academic year 2019

Randa Rujichinnawong¹

Abstract

The objective of this research was 1) to study the actual role of the advisors 2) to study the expected role of Mahidol University International College undergraduate students in the academic year 2019 and 3) to compare the actual and expected roles of the advisors as perceived by Mahidol University International College undergraduate students in the academic year 2019. The advisors' role consisted of 5 aspects namely; academic, consulting method, personality, providing assistance to the students, and student development. Participants of this study were the undergraduate students of Mahidol University International College who are studying in every level and enrolling in the academic year 2019, totally 427 students. The instruments used in the study area is a 3-part questionnaire consisting of 1) general information of students, 2) actual and expected roles of the advisor as perceived by the students and 3) students' opinions about advisors and expectations about the roles of advisors expected by students in the future. Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation are used for data analysis.

The study found that, in general, the actual and expected roles of students towards advisor in all 5 aspects are at a medium level except in the aspect of personality, the students' expectations is at a high level.

About students' opinions and suggestions, the results showed that an advisor should be a faculty member who taught only in the subjects that students are studying. An advisor should be responsible for students up to 20 per group and responsible throughout the study until graduation. The advisor should meet the whole group of students at least once a month. Additionally, when students need consultation, an appointment should be made prior to the meeting with the advisor at the time of appointment.

Keywords: Actual Role, Expected Role, Advisor

¹ Educator, Senior Professional Level (Head of Registrar), Mahidol University International College

บทคัดย่อภาษาไทย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีการศึกษา 2562 เกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงของอาจารย์ที่ปรึกษา 2) เพื่อศึกษาบทบาทของอาจารย์ ที่ปรึกษาตามความคาดหวังของนักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) เปรียบเทียบบทบาทที่แท้จริงและที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาจากการรับรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยนานาชาติ บทบาทของอาจารย์ ที่ปรึกษาประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านวิธีการให้คำปรึกษา ด้านบุคลิกภาพ ด้านการให้ความช่วยเหลือนักศึกษา และด้านการพัฒนานักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่กำลังศึกษาทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 427 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1) ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ส่วนที่ 2) บทบาทที่ได้ปฏิบัติจริงและที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษา และส่วนที่ 3) ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาและความคาดหวังในด้านบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่นักศึกษาคาดหวังไว้ในอนาคต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ที่ปรึกษาโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นในด้านบุคลิกภาพ นักศึกษามีความคาดหวังจากอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในระดับมาก

สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษา พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาควรเป็นอาจารย์ที่สอนในสาขาวิชาที่นักศึกษาเรียนอยู่เท่านั้น อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน ควรรับผิดชอบดูแลนักศึกษาไม่เกิน 20 คนต่อกลุ่ม และรับผิดชอบตลอดหลักสูตรจนจบการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาควรพบนักศึกษาทั้งกลุ่มอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน และเมื่อนักศึกษาต้องการรับคำปรึกษาควรทำการนัดหมายก่อนเข้าพบอาจารย์ตามเวลาที่ได้นัดหมายไว้

คำสำคัญ : บทบาทที่เป็นจริง, บทบาทที่คาดหวัง, อาจารย์ที่ปรึกษา

The actual and expected role of the advisors as perceived by the undergraduate students of Mahidol University International College in the academic year 2019

Introduction

Life as a university student is a life that is quite different from other levels of education. It is a life that is considered valuable and is excessively meaningful towards student development as the university is an educational institution that plays an important role in producing graduates to have knowledge, ability and skills in both academic and professional aspects along with helping to form intelligence, emotion, body and mind including rendering graduates to be trained to recognize self-reliance. Especially students who are domiciled from other provinces that are far away from their families, they need to be as self-reliant as possible. Hence, they must be able to consider, choose or make decisions regarding various events occurred to themselves because spending in a university life gives a lot of freedom, if students are able to live life or choose the right way of life to be a university student, they are required to adjust themselves to be able to think, act, and adapt themselves towards the changing environment. Once they are able to do so, it will definitely benefit the society and the country. In addition, those who are considered to have an important role to supervise, guide, and push students to succeed in education, including instruct students to be conscience, morals and ethics to effectively develop the country is the advisor. Mahidol University International College as an important educational institution for producing graduates, realized the importance and necessity of having the advisor for students, therefore, assign each student to have the advisor to provide students' educational plan. Moreover, every course registration must be approved by the advisor which apparently shows that every student, when being Mahidol University International college student, must have an advisor to assist in various matters especially in education to comply with the curriculum. In addition, the authority and numerous duties of the advisors have been defined such as approving the students about registration, adding, and dropping the subjects etc.

Consequently, Mahidol University International College assigned faculty member who is called advisor to give advice, assist and supervise students while studying. At the same time solving students' problems regarding learning, activities, and personal problems to enable them to accomplish academic success according to the program they studied, and achieve the university objectives. Likewise, Jaras Suwanwela, (1990) stated that the advisors are the most important person to advice and ensure that the students' decisions are within the appropriate guidelines.

In the provision of advice, some parts of the results are not as successful as they should be. Occasionally there is challenges in administration, such as a number of students have not graduated or have graduated later than scheduled. This is partly the result of the advisor who is the most important person in providing the advice on educational guidance. There may be

problems with the performance according to the assigned roles or lack of efficiency, so the advisor is unable to comply with the roles and duties that meet the needs of students which is similar to Supaphan Koatjamras, (1979) who gave her point of view that, some advisors do not understand their roles and duties in provision of advice to the students, do not help students about the study plan or let students follow their own advice strictly. Most of the advisors lack of knowledge and understanding about the rules related to educational regulations. There is rarely any contact or relationship between the advisor and faculty member, between the advisor and the students, which they will meet each other during the trimester is open for registration only resulting the advice is not successful, causing a waste of education which will affect the development of the country that the quality citizens must be unfortunately wasted.

The researcher as a staff working at Mahidol University International College, recognized the importance of the advisor's role to the students. Therefore, the research on the actual and expected roles of the advisors as perceived by Mahidol University International College students was conducted in order to bring the results of the study as an information for the development of the advisors' role to meet the needs of students and propose to the college to organize the advisor system for more successful in the future.

Objectives of the study

1. To study the actual role of the advisor as perceived by Mahidol University International College students.
2. To study the role of the advisors as expected by Mahidol University International College students.
3. To compare the actual and expected roles of the advisor as perceived by Mahidol University International College students.

Scope of Research

1. Sampling

Population in this research is 3,125 Undergraduate students enrolling in the academic year 2019 of Mahidol University International College

2. Content scope

This research aims to study

- 1) Actual role of the advisor as perceived by the students in the aspects of academic, consulting method, personality, providing assistance to the students, and student development.
- 2) The advisor's role expected by the students in the aspects of academic, consulting method, personality, and student development.

Methodology

This study is the quantitative research about the provision on consultation of Mahidol University International College advisors. The following steps were conducted:

Population and Sample Group

Population

Population used is Mahidol University International College undergraduate students enrolling in the academic year 2019, totally 3,125 students, as shown in Table 1.

Table 1 shows the number of students as the population classified by the program

Year	Bachelor of Arts		Bachelor of Business Administration		Bachelor of Communication Arts		Bachelor of Fine Arts		Bachelor of Management		Bachelor of Science		Total
	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female	
1	48	81	203	227	62	64	15	30	12	48	107	64	961
2	29	63	152	209	25	41	-	-	18	32	78	73	721
3	34	72	139	224	17	21	-	-	15	31	51	55	659
4	9	22	196	221	13	16	-	-	32	69	70	49	785
total	446		1,571		259		45		257		547		3,125

Source: Registrar Unit

Samples

Sample group used in the study was 427 students from all levels enrolling in academic year 2019 by Accidental Sampling method according to the program they belong to, as shown in Table 2.

Table 2 shows the number of students as the sample group classified by the program

Program	Number of population (person)	Number of the sample (person)
1. Bachelor of Arts	446	57
2. Bachelor of Business Administration	1,571	183
3. Bachelor of Arts	259	38
4. Bachelor of Fine Arts	45	19

5. Bachelor of Management	257	33
6. Bachelor of Science	547	97
Total	3,125	427

Source: Registrar Unit

Research Instruments

Questionnaire for Mahidol University International College undergraduate students was used as research tool. Steps for creating the instruments are as follows:

1. Review various documents and results involved by studying the theories and concepts related to the role of advisors.

2. Apply the ideas from document review and results of various studies involved to create the questionnaire to cover the content that needs to be studied. The questionnaire is divided into 3 parts as follows:

Part 1) General information of students consisting of the answers to questions about students' gender, current year of studying and the program

Part 2) Actual roles and expected roles of the advisors as perceived by the students which will consist of the questions that express opinions about the role of the advisor in 5 aspects, by Likert Rating Scale namely:

- 1) Academic
- 2) Consulting method
- 3) Personality
- 4) Providing student assistance
- 5) Student development

Part 3) Other comments and suggestions

1. Create a draft questionnaire to record information about research details.
2. Propose to the experts to determine the validity of the question to find accuracy and improve the questionnaire appropriately from the expert criticism.

3. Reliability- the questionnaires were brought to try-out with 30 Mahidol University International College students then analyzed the questionnaire to find reliability by using Cronbach's Alpha Coefficient. The reliability of the questionnaire in terms of actual performance is .989 and the expectation is .978

4. Print the original questionnaire based on the desired amount. Review the accuracy to prepare for data collection.

Data Collection

Data has been collected from Mahidol University International College undergraduate students of every year who enrolling in the academic year 2019, all together 6 programs namely; Bachelor of Arts, Bachelor of Business Administration, Bachelor of Communication

Arts, Bachelor of Fine Arts, Faculty of Management and Bachelor of Science during May until July 2019. A total of 427 questionnaires out of 3,125 questionnaires were returned.

Data Analysis and statistics used

After the researcher collected all the questionnaires according to the number of the samples no less than 427 sets, the questionnaires then were conducted for data analysis using the Statistical Package for the Social Sciences: SPSS. The researcher has set statistics for data analysis as follows:

Part 1) General information of students analyzed by using the Number and Percentage Method then presenting in the table form.

Part 2) The actual role and expected role of the advisor as perceived by the students analyzed by using the estimated scale and distribute the frequency of each answer, finding the average and Standard Deviation of the questionnaires in each aspect, and presenting in the table form.

Part 3) Other comments and suggestions - analyzed by using the number and percentage and presenting in the table form.

Results of the analysis obtained from the questionnaire in Part 2, the criteria for data interpretation are defined as follows:

The average 0.00 – 1.00	means	Perform at a low level
The average 1.01 – 2.00	means	Perform at a moderate level
The average 2.01 – 3.00	means	Perform at a high level
Class interval	$= \frac{\text{Highest score} - \text{lowest score}}{\text{Number of levels}}$ $= \frac{3 - 0}{3}$ $= 1.00$	

Therefore, the average criteria of student's score range are as follows:

The score range between 0.00 - 1.00 means less

The score range between 1.01 - 2.00 means moderate

The score range between 2.01 - 3.00 means much

Study Result

Based on the research on the actual and expected roles of the advisor as perceived by Mahidol University International College undergraduate students, results of this study can be concluded as follows:

1. General information of the respondents; it was found that, the respondents were female the most followed by male, most are Freshman, followed by Sophomore, Senior and higher students, and Junior students respectively. Programs they are studying including

Bachelor of Business Administration followed by a Bachelor of Science, Bachelor of Arts, Bachelor of Communication Arts, Bachelor of Management, and Bachelor of Fine Arts respectively, as shown in Table 3.

Table 3 Status of the respondents

General information of the students	Number (person)	Percentage
1. Gender		
Female	228	53.40
Male	199	46.60
Total	427	100.00
2. Level of studying		
Freshman	207	48.50
Sophomore	115	26.90
Junior	49	11.50
Senior and higher students	56	13.10
Total	427	100.00
3. Studying in the program		
Bachelor of Business Administration	183	42.90
Bachelor of Science	97	22.70
Bachelor of Arts	57	13.30
Bachelor of Communication Arts	38	8.90
Bachelor of Management	33	7.70
Bachelor of Fine Arts	19	4.40
Total	427	100

2. It was found that, the role that the advisor has actually performed as perceived by the Undergraduate student of Mahidol University International College is at a moderate level in overall aspects. When considering in each aspect, it was found that, the roles that the advisors had actually performed in every aspect are at a moderate level, sorted by average from descending order namely; 1) personality, 2) student development, 3) academic, 4) providing assistance to the students, and 5) consulting method aspect respectively. When considering each question in each aspect, it was found that:

(1) In terms of academic aspect, the role that the advisor has actually performed towards the role that the advisor has performed as perceived by the students in terms of academic aspect is at a moderate level in overall aspects. When considering in each item, it was found that, the advisor had performed towards students at a moderate level sorted by average from descending order namely; 1) performing duties on the registration date, followed by 2) providing knowledge to the students about the program that the students are

studying until graduation, 3) providing advice on the registration including major subjects/minor subjects respectively.

(2) Consulting method aspect, the role that the advisor has actually performed towards the role that the advisor has actually performed as perceived by the students in terms of consulting method aspect is at a moderate level in overall aspects. When considering in each item, it was found that, the advisor had performed towards the students at a moderate level sorted by average from descending order namely; 1) being able to keep students' secrets well, followed by 2) being able to advise students on personal matter, 3) follow-up the advisory results continuously, and 4) provision of the advice to students with insufficient time to study respectively.

(3) Personality aspect, the role that the advisor has actually performed towards the role that the advisor has actually performed as perceived by the students in terms of the personality is at a moderate level in overall aspects. When considering in each item, it was found that, the advisor had performed towards the students at a moderate level sorted by average from descending order namely; 1) be kindness and caring for students, followed by 2) having characteristics that should be respected / credible / trusting, 3) including emotional stability respectfully.

(4) Providing assistance to students, the role that the advisor has actually performed towards the role that the advisor has actually performed as perceived by the students in terms of providing assistance to students is at a moderate level. When considering in each item, it was found that, the advisor has performed towards the students are at a moderate level sorted by average from descending order namely; 1) assisting and encouraging students to have good morals and ethics followed by 2) disseminating of information to the students in a timely manner, 3) providing about the services along with the welfare of the college and the university where students can access services and request assistance respectively.

(5) Student development, the role that the advisor has actually performed towards the role that the advisor has actually performed as perceived by the students in terms of student development is at a moderate level in overall aspects. When considering in each item, it was found that, the advisor has performed towards the students at a moderate level sorted by average from descending order namely; 1) providing advice on appropriate behavior in the role of being a student followed by 2) encouraging students to always have enthusiasm for self-development, and 3) encouraging students to attend academic seminars / participating in various research work respectively as shown in Table 4.

Table 4 Summarizing the roles that the advisor had actually performed as perceived by the students

No.	Each aspects	Level of the opinions		
		Average	S.D.	Average level
1.	Academic	1.90	.78	Moderate
2.	Consulting method	1.85	.81	Moderate
3.	Personality	2.12	.75	Moderate
4.	Providing assistance to students	1.86	.80	Moderate
5.	Student development	1.91	.78	Moderate
	Total	1.93	.71	Moderate

3. It was found that the expected role of the advisor as perceived by the students, the overall is at a moderate level. When considering each aspect, it was found that, the students' expected role towards the advisors was at a moderate level sorted by average from descending order namely; 1) personality, 2) proving assistance to students, 3) academic, student development, and 4) consulting method respectively. In addition, when considering each item of each aspect, it was found that:

(1) In the aspect of academic, the expectations of students towards advisor's role in terms of academic aspect are at a moderate level. When considering each item, it was found that, the item which students have expected is at a moderate level, sorted in descending order, namely; 1) the provision of advice on subject selecting as well as major and minor subjects followed by 2) providing advice on course transferring of different program or program transferring, 3) provision of advice on problem solving, and 4) difficulties in registration. However, the items that the students expected were a high level are knowledge provision on education of the courses until graduation as well as advising about pursuing higher education.

(2) In the aspect of consulting method, it was found that, students' expectation towards the role of advisors in terms of consulting method were at a moderate level. When considering each item, it was found that, students expected every items at a moderate level sorted in descending order namely; 1) the ability to keep secrets of students well followed by 2) following-up the advisory results continuously, 3) give advice to students with insufficient time to study respectively.

(3) In the aspect of personality, it was found that, students' expectations towards the role of advisors in terms of personality in overall are at a high level. When considering each item, it was found that, students expected every items at a high level sorted by average in descending order namely; 1) creating warmth to the students, followed by 2) having kindness and generosity to students, 3) having intention / sincerity to provide the advice respectively.

(4) In the aspect of providing assistance to the student, it was found that, students' expectations towards the role of advisors in terms of providing assistance to the student is at a moderate level. When considering each item, it was found that, the item that students expected at a moderate level, sorted in descending order, namely; 1) disseminating of information to the students in a timely manner, followed by 2) providing advice on various services and benefits of the college and the university that students can access and request for the assistance, and 3) encouraging students to have good morals and ethics respectively.

(5) In the aspect of student development – it was found that, students' expectations towards the role of advisors in terms of student development are at a moderate level. When considering each item, it was found that, students expected every item at a moderate level sorted in descending order namely; 1) encouraging students to attend academic seminars / participate in various research work, followed by 2) encourage students to always be enthusiastic about their own development and 3) give advice about proper behavior in the role of being a student respectively as shown in Table 5.

Table 5 Summarizing the expected roles of students towards the advisors in all aspects

No.	Each aspects	Level of the opinions		
		Average	S.D.	Average level
1.	Academic	2.18	.60	Moderate
2.	Consulting method	2.12	.63	Moderate
3.	Personality	2.32	.65	Much
4.	Providing assistance to students	2.20	.63	Moderate
5.	Student development	2.14	.64	Moderate
	Total	2.19	.57	Moderate

4. Comparing the actual and expected roles of the advisors as perceived by the students in overall aspect, it was found that, the actual and expected roles of the advisors in 5 aspects are at a moderate level except in the personality aspect, the students' expectations from the advisor is at the high level as shown in Table 6.

Table 6 Comparing the actual and expected roles of advisors as perceived by the students.

Aspect	Each aspect	Actual role of the advisor		Expected role of the advisor		T-test	Sig.
		Average	Average level	Average	Average level		
1.	Academic	1.90	Moderate	2.18	Moderate	-8.24	.000
2.	Consulting method	1.85	Moderate	2.12	Moderate	-8.40	.000

3.	Personality	2.12	Moderate	2.32	Much	-7.18	.000
4.	Providing assistance to students	1.86	Moderate	2.20	Moderate	-10.28	.000
5.	Student development	1.91	Moderate	2.14	Moderate	-7.73	.000
Total		1.93	Moderate	2.19	Moderate	-9.66	.000

5. Other comments – it was found that, most students seek for the advisor who teaches the subjects only in the department that students are studying. For appropriateness, one advisor should be responsible for overseeing not more than 20 students. For the duties of advisors, most students agree that the advisor should be responsible for the students in the same group throughout the program until graduation. Advisors should allow students in charge to meet at least once a month or visit the advisor at any time when there is a problem. As for how to meet the advisor, since most students state that they have never known their advisor, so they do not know how to make an appointment to meet their advisor. And when the students evaluate their satisfaction with the performance of the advisor role as a whole, it was found that most of the students will only be satisfied at a moderate level as shown in table 7.

Table 7 Other comments

No.	Comments	Number (person)	Percentage
1.	Advisors should be an instructor who taught		
	- the subjects that students are studying only	251	58.80
	- any subject but must be a teacher at the department	176	41.20
Total		427	100.00
2.	For appropriateness, how many students suitable for one advisor?	270	63.20
	- Not more than 20 students	127	29.70
	- Between 21 – 40 students	14	3.30
	- Between 41 – 60 students	16	3.70
	- No limit		
Total		427	100.00
3.	How should the advisor be responsible for the students in the group?	36	8.40
	- Responsible only for the trimester	87	20.40

- Responsible only for the academic year	304	71.20
- Responsible throughout the program until graduation		
Total	427	100.00
4. How often should the advisor provide the opportunity for students in charge to meet?		
- At least 1 time per week	69	16.20
- At least 1 time per two weeks	73	17.10
- At least 1 time per month	156	36.50
- At least 1 time per trimester	118	27.60
- Others	11	2.60
Total	427	100.00
5. In the past, when students wanted to meet an advisor, how do students do?		
- Waiting to meet the advisor in front of the classroom or at the faculty office	69	16.20
- Make appointment first and then meet at the appointment time	239	56.00
- Write a note to the advisor and receive a reply	85	19.90
- Others	34	8.00
Total	427	100.00
6. Overall, students are satisfied with how the advisor act according to the role of the advisors.		
- Very satisfied	98	23.00
- Moderate satisfaction	257	60.20
- Less satisfaction	41	9.60
- Not satisfied	31	7.30
Total	427	100.00

Discussions

The results of the study about the roles that the advisors have actually performed as perceived by the students of Mahidol University International College was at a moderate level in overall respects. When considering in each aspect, the role that the advisor has actually performed as perceived by the students in the aspect of consultation method has the lowest average score. When considering in each item, the advisor has actually performed as perceived by the students in the last three or rarely performed were regularly make appointment to meet the students, interaction with the parents in case of problems that

need to be solved together, gathering and preparation on the history of the students in charge which is consistent with La-or Chutikorn, (1977) who stated that the problems and difficulties in the work of the advisor was that, the students do not realize the value and importance of the home room hours, the advisors have a lot of work in teaching and other special jobs, there is not enough time to give advice and the advisor did not know the students thoroughly. It also corresponds to Sujarit Pienchop and Worasak Pienchop, (1980) who mentioned that most of the students received advice from the advisors at a low level since the advisor has too many teaching and other duties. The advisor and the student lacked intimacy. Moreover, the advisors did not teach the students in charge, making it impossible to know the students as they should be. Also it is consistent with Samnao Kajornsilp, (1986) who stated that most students want to meet the advisor more than one time per semester. However, when the student met the advisor, it appeared that the advisor was not in the office. The advisor did not have the office hour for the students to meet and did not call students to attend meetings or ask any questions every trimester. It also corresponds to Department of Physical Education, (1990) that, for the performance of the advisor, most of the students agree that the advisor should meet the student in charge as a group once a week and each time should take no more than half an hour. Students who wish to receive individual counseling should make an appointment with the advisor first and then meet at the appointment time.

Results of the study on the expected roles of students towards the advisors as perceived by the students of Mahidol University International in overall was at a moderate level. But when considering in each aspect, it was found that personality aspect was the aspect that students expected most from the advisors. And when considering in details of each item, it was found that, the items that the students' expectations from the advisors are the first three, sorted in descending order namely; 1) creating warmth for students, 2) kindness, generosity to students and 3) having the intention / sincerity to give advice which is consistent with Sujarit Pienchop, (1978) who have the same opinion with the students that the advisors should be generous, courteous, can keep secret well and should try to improve their personality to be suitable as an advisor as well as having the intention / sincerity to give advice. It also corresponds to Samnao Kajornsilp, (1986) who mentioned the characteristics of a good advisor that the advisor should have good human relationship, have good responsibility, be generous and listen to students' opinions, knowledgeable and up to date on economic, society, and politics, sincere and sympathetic to others, reasonable and capable of solving problems, kindness, sensitive to the perception and understanding of things quickly, have psychology principles in counseling, have ethics of advisors, have proper behavior to be a good role model, acknowledge the role and duties of advisors well, have experience in the work of the advisor. It also corresponds to Samnao Khajornsilp, (1990) who said that, in order for the students to benefit from higher education institutions as much as

possible, the advisor must play an important role in developing personality and creating warmth to the student, resulting in a commitment to the students, faculty members, and the university. Additionally, Student Development Department, Student Affairs and Community Relations Unit, (1998) discussed about the principle of advising services that The process for successful counseling services requires a good relationship with clients, which means students feel trust, warm, and have confidence in their counselors which refers to the advisor who can lead to reveal various problems and feelings. And also corresponds to Chulalongkorn University, (2000) defining the role of the advisor that, being a good advisor should start from meeting the entire group of students to build relationships and become familiar, let the students fill the form in the record file, an orientation and clarification about the course and study plan should be held, advise how to choose the subjects and registration, inform about studying in the university in the first week of the semester, listen to the problems and give advice to students in charge, inform students of the workplace, phone number, LINE ID, Facebook, and the time provided for students to meet, etc.

Therefore, it can be seen that personality is the beginning of being a good advisor. Personality is important to make students want to approach or meet the advisors, Students need a trusted advisor who can keep secrets, interested in various problems of students, attentive and perform their duties with willingness, be generous, dedicated to provide consultation service, able to be a good model for students, understand the nature of teenagers, have time for students regularly, having patience to solve various problems of students well.

Regarding the comparison of performing actual role and expected role of advisors as perceived by the students in overall, it was found that, actual performance in the role of the advisor as perceived by students in 5 aspects are at a moderate level. As for the students' expectations on the role of the advisors as perceived by the students, 5 aspects are at a moderate level except the expected role of the advisor in personality aspect is at a high level which is consistent with Prayad Saiwichien, (1986) who stated that actual performance of the advisor is less than the students' expect in all aspects. It also corresponds with Anchalee Setthasathien, (1987) who studied the expected roles of students towards the advisors in the aspect of educational guidance, which is the case study of Chiang Mai University students, it was found that, most of the advisors do not perform the roles in accordance with the roles that students expected causing subsequent various problems. This is consistent with Pranee Hasan, (1999) who found that the advisors performed the actual role less than the expected roles in all aspects except personality aspect that the advisor can fulfill the actual role in this aspect. It is also in consistent with Somyos Phankasikorn, (1999) who found that the performance according to the actual role and expected role of the advisor in view of the students of Lampang Technical College, most students expect the

advisor to perform at a high level in all matters, but in performing the actual role, the advisor could perform at a moderate level almost every matter.

Recommendations

1. Advisors should focus on providing much advice to students about the curriculum and lesson plans, guidelines and solutions about learning problems, self-preparing for career, or planning for further education at a higher level. However, the executives should support more on the advisors' duties by organizing training seminars to educate advisors on various matters as some advisor serve as the advisor for less than one year.

2. Considering the appointment or selection of the advisor, the college should select or appoint an advisor who has bright and cheerful face, lively, polite, explaining things clearly, easy to understand, behave appropriately, good manners, friendly with students, being good role model, students give trust and faith, kindness, be generous and accept the students' opinions, have high responsibility, caring and taking into account the pros and cons of students as important, sacrifice, patience, hard work and helping students in charge, have ethics to keep secrets of students, be discreet, be cautious, have sense of humour, mature, always have cheerful mood, not too strictly.

3. The college should appoint an advisor who teaches in the same program as the student in charge so that the advisor will have a closer relationship with students and be able to understand students' learning problems more accurately.

4. In order that the advisor will have enough time to provide advice to students, the college should recognize the importance and apparently show that the advisor's duties is part of the appraisal which may be defined as the workload of the faculty member who must act as an advisor as well as using as part of annual appraisal.

5. One advisor should be appointed to be responsible for overseeing and providing advice to students in an appropriate amount of not more than 20 students per group until graduation so that the advisor will be able to take good care of them thoroughly and efficiently.

6. Problems, obstacles, and suitable restrictions in providing advice according to the advisors' opinions should be studied in order to set the proper engagement and approach jointly defined between advisors and students accordingly.

Benefits of the study

1. Knowing what the actual role of the advisor in various aspects as perceived by the students of Mahidol University International College is?

2. Knowing how students of Mahidol University International College have expectations in the role of advisors towards students in various aspects.

3. Result from the comparison between the actual and expected roles of the advisor as perceived by the students will reflect the image of reality and help the personnel development plan of faculty member to be clear and consistent with the fact as much as possible.

Bibliography

- Anchalee Settasathien (1987). **Expected roles of students to advisors in educational guidance Case study of Chiang Mai University**. Chiangmai: Faculty of Education. Chiangmai University.
- Chulalongkorn University. (2000). **Chor Tor.95 Advisors' Manual**. Bangkok: Chulalongkorn University
- Department of Physical Education. (1990). **The role of advisors according to the expectations of students of Physical Education College**. Chiangmai: Academic Department, Physical Education College, Chiang Mai (Copied documents).
- Jaras Suwanwela. (1990). **Invoke the advisors in the university to create quality for Thai intellectuals**. Wattachak Education. 12(17); 7.
- La-or Chutikorn. (1977) **The role of advisors in Teacher Colleges in Bangkok**. Thesis Master of Education, Faculty of Graduate Studies, Chulalongkorn University.
- Pranee Hasan. (1999). **The performance according to the actual role and expected role of the advisor in the view of the students of the Faculty of Agriculture Chiang Mai University**. Independent research Master of Education, Faculty of Graduate Studies, Chiang Mai University
- Prayad Saiwichien. (1986). **Opinions and expectations of students towards the role of advisors Faculty of Education Chiang Mai University**. (Research Report). Chiangmai: Faculty of Education Chiangmai University.
- Samnao Kajornsilp. (1986). **Seminar report of the advisors of private higher education institutions**. Bangkok: Ministry of University Affairs.
- _____. (1986). **Development of the undergraduate academic advisor system at the university**. Bangkok: Kasetsart University
- _____. (1990). **Advisor system**. Project on creating academic documents for higher quality education. Bangkok: Ministry of University Affairs.
- _____. (1994). **New dimension of student affairs 1: Basic and student services**. Bangkok: Kasembundit University.
- Somyos Phankasikorn. (1999). **The performance according to the actual role and expected role of the advisor in the view of Lampang Technical College students**. Independent

Research Master of Education, Faculty of Graduate Studies, Chiang Mai University.
Student Development Department, Student Affairs and Community Relations Unit. (1998).

Consultation Method. (Copied documents).

Sujarit Pienchop. (1978). Bright Way Consultant: **Comprehensive knowledge about curriculum and the teaching at the secondary level.** Bangkok: Department of Education Education Research Division

Sujarit Pienchop and Worasak Pienchop. (1980). **Research report Counseling condition for students in Chulalongkorn University.** Bangkok: Academic Department, Chulalongkorn University.

Supaphan Koatjamras. (1979). **Students and the adaptation in the university.** Documents on the workshop about the roles and responsibilities of the advisors towards the students. Faculty Development Unit. Chulalongkorn University.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร
2. ศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. ชัยยุทธ สวัสดิวัตน์
3. ศาสตราจารย์ นพ. วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์
4. ศาสตราจารย์ นพ. อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม
5. ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์
6. ศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์
7. ศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย
8. ศาสตราจารย์ ดร. สันตติ เสริมศรี
9. ศาสตราจารย์ ดร. บุญเลิศ เลี้ยวประไพ
10. ศาสตราจารย์ ดร. รัชมีดารา หุ่นสวัสดิ์
11. รองศาสตราจารย์ ดร. ฤดี สุราฤทธิ
12. Professor Dr. Sangsoo Chun

ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ศูนย์กฎหมายและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ

ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ

ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

Soonchunhyang University ประเทศเกาหลีใต้

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณาธิการรอง

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชีพ เปียดนอก
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภวีย์ พลายน้อย
3. รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา มัติโก
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุณีย์ กัลยะจิตร

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณาธิการฝ่ายจัดการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปกรณ์ สิงห์สุริยา
2. นางกนกรัตน์ ธิปไตย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ พ.ต.อ.วีระพล กุลบุตร
2. รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. วุฒิเลิศ เทวกุล
3. รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท. กุเกียรติ เจริญบุญ
4. รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ฒ นองคาย

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สถาบันพระปกเกล้า

สำนักงานอัยการสูงสุด

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

5. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรสุมน พงศ์นิมิต
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินัย วงศ์สุวัฒน์
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณรา ชื่นวัฒนา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท. ดร. พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์
10. อาจารย์ ดร. นพดล กรรณิกา
11. อาจารย์ ดร. ภูมิ มูลศิลป์
12. อาจารย์ ดร. ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล
13. อาจารย์ ดร. พรรณชญา ศิริวรรณบุศย์
14. Dr. Giuliano Giustarini
15. Dr. Mattia Salvini

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบัน AIT
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
สำนักวิจัยเอแบคโพล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ญ นคร
2. ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์
3. ศาสตราจารย์คลินิก นพ. อำนาจ กุศลนันท์
4. ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะนติ
5. ศาสตราจารย์ ดร. พิมพ์วัลย์ บุญมงคล
6. รองศาสตราจารย์ ดร. เนาวรัตน์ พลายน้อย
7. รองศาสตราจารย์ ดร. ลือชัย ศรีเงินยวง
8. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ไกรสุรพงศ์
9. รองศาสตราจารย์ ดร. นฤนันท์ สุริยมณี
10. รองศาสตราจารย์ ดร. ชาย โพธิ์สิตา
11. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงศ์
12. รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิท วงศ์สุรวัฒน์
13. รองศาสตราจารย์ ดร. สนิธิ เตชานันท์
14. รองศาสตราจารย์ ดร. วังลภ รัชต์รัตนนท์
15. รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ
16. รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ คณะโต
17. รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาพรรณ อุ่นอบ
18. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิวนิต อรรถวุฒิกุล
19. รองศาสตราจารย์จิราพร จักรโพวงศ์
20. รองศาสตราจารย์พรรณิภา บุรพาชีพ
21. รองศาสตราจารย์ชัชณะ รุ่งปัจฉิม
22. รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์
23. รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ท. นพ. เอนก ยมจินดา

ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ
ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ
แพทย์สภา
คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ข้าราชการบำนาญ นักวิชาการอิสระ
คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองอธิการบดีพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตนา วงศ์ศรีมีเดือน
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รณภูมิ สามัคคีคารมย์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปุรินทร์ นาคสิงห์
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิราภรณ์ จันทร์โพธิ์กุล
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนิรุทธิ์ สติมัน
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อีรศักดิ์ จินดาบถ
31. นาวาอากาศโทหญิง ดร. ภัทราภรณ์ ภัทรโยธิน
32. พลโท ดร. วีระ วงศ์สรรค์
33. อาจารย์ ดร. พรธิดา วิเศษศิลปานนท์
34. อาจารย์ ดร. ประทีป ฉัตรสุภาวงศ์
35. อาจารย์ ดร. เพชรมณี วิริยะสีบพงศ์
36. อาจารย์ ดร. รุ่งรังษิ วิบูลชัย
37. อาจารย์ ดร. ศิวาภรณ์ ไชยเจริญ
38. อาจารย์ ตีโหมะ ตะปะหนี โอะหะยะเน็น
39. อาจารย์ ธีญรัตน์ ไชยคราม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบัญชาการกองทัพไทย
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์
ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
คณะวิทยาการวิจัยและศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายจัดการ

1. กนกรัตน์ ธิป

ฝ่ายจัดทำรูปเล่มวารสาร

1. กฤษณี เสนาเก่า
2. เจษฎา แท้สมบัติ

คณะทำงานวารสารวิชาการสหศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๑. คณบดี	ที่ปรึกษา
๒. รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ	ที่ปรึกษา
๓. รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบ	ที่ปรึกษา
๔. รองคณบดีฝ่ายนโยบายและยุทธศาสตร์	ที่ปรึกษา
๕. รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและพัฒนาคุณภาพ	ที่ปรึกษา
๖. รองคณบดีฝ่ายสารสนเทศและการจัดการความรู้	ที่ปรึกษา
๗. รองคณบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์การ	ที่ปรึกษา
๘. หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์	ที่ปรึกษา
๙. หัวหน้าภาควิชามนุษยศาสตร์	ที่ปรึกษา
๑๐. หัวหน้าภาควิชาศึกษาศาสตร์	ที่ปรึกษา
๑๑. หัวหน้าภาควิชาสังคมและสุขภาพ	ที่ปรึกษา
๑๒. หัวหน้าศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุขฯ	ที่ปรึกษา
๑๓. หัวหน้าศูนย์กฎหมายการแพทย์ฯ	ที่ปรึกษา
๑๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล	ประธานคณะทำงาน
๑๕. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัทย์ พลายน้อย	กรรมการ
๑๖. รองศาสตราจารย์ ดร.มัลลิกา มัติโก	กรรมการ
๑๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา	กรรมการ
๑๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเทียน อยู่เถา	กรรมการ
๑๙. อาจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	กรรมการ
๒๐. นางสาวสุภาภรณ์ คำศิริ	กรรมการ
๒๑. นางสาวอุดมศรี วัฒนสีบแถว	กรรมการ
๒๒. นางกฤษณี เสนาเก่า	กรรมการ
๒๓. นายเรือง เครือมิ่งมงคล	กรรมการ
๒๔. นางกนกรัตน์ ธิป	กรรมการและเลขานุการ

ระเบียบการเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์

1. เป็นบทความทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน
2. ความยาวไม่เกิน 12 หน้า เขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ด (Microsoft Word) บนกระดาษขนาด A4 ระยะขอบตามที่โปรแกรมกำหนดโดยปริยาย (default) ใช้ตัวอักษร Cordia UPC ขนาด 16 pt เว้นช่วง 1 บรรทัด (single-spacing)
3. ต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ประกอบบทความแต่ละบทความมีความยาวไม่เกิน 1 หน้า และต้องมีชื่อนามสกุลผู้แต่ง พร้อมด้วยตำแหน่งวิชาการ
4. ในบทคัดย่อ ที่ชื่อนามสกุลผู้เขียนทุกคน ใช้เครื่องหมายลำดับเลข (1, 2, 3,..) ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) เพื่อระบุตำแหน่งและหน่วยงาน
5. ในบทความ ที่ชื่อนามสกุลผู้เขียนทุกคน ใช้เครื่องหมายลำดับเลขทำเชิงอรรถท้ายเรื่อง (endnote) เพื่อระบุตำแหน่งและหน่วยงาน
6. ถ้ามีกิตติกรรมประกาศ (acknowledgment) (เช่น แหล่งทุน) ให้เขียนไว้ท้ายบทความ ก่อนที่จะขึ้นในส่วนบรรณานุกรม
7. การระบุแหล่งอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้วิธีการอ้างแทรกตามระบบ APA
8. การเขียนบรรณานุกรมใช้ระบบ APA (สามารถดาวน์โหลดตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรมได้ใน <http://www.sh.mahidol.ac.th>)
9. ถ้ามีเชิงอรรถอธิบายเนื้อหาในเนื้อเรื่อง ให้ใช้ระบบเชิงอรรถท้ายเรื่อง (endnote) โดยทำเชิงอรรถด้วยเครื่องหมายลำดับเลข (1, 2, 3,..)
10. ส่งต้นฉบับพิมพ์ 1 ชุดและแผ่นบันทึกข้อมูลที่มีไฟล์บทความพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ด (PC Format)
11. กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ส่งคืนต้นฉบับพิมพ์และแผ่นบันทึกข้อมูล ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้กองบรรณาธิการอาจขอให้ผู้เขียนปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาและ/หรือรูปแบบบทความก่อนการตีพิมพ์
12. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสหศาสตร์เป็นอนันต์นิตยสาร 3 เล่ม
13. ส่งต้นฉบับที่: กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
14. ผู้เขียนบทความจะได้รับการติดต่อกลับเพื่อการแจ้งเนื้อหาการปรับปรุงบทความ หรือ เพื่อแจ้งผลการประเมินภายในเวลา 1-2 เดือน

รายละเอียดการสั่งซื้อ/สมัครสมาชิกวารสารสหศาสตร์

หน่วยงานที่มีความประสงค์ต้องการสั่งซื้อ / สมัครสมาชิกวารสารสหศาสตร์
โปรดแจ้งความจำนงค์ หรือสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

คุณอุดมศรี วัฒนส์สืบแถว

สำนักงานคณบดี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทร. 0-2800-2840-70 ต่อ 1118

E-mail: shuwt@mahidol.ac.th

ขั้นตอนการสั่งซื้อ/สมัครสมาชิก

1. กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์มสมัครสมาชิก
2. โอนเงินผ่านบัญชี กระแสรายวัน
ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขามหาวิทยาลัยมหิดล
ชื่อบัญชี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
บัญชีเลขที่ 333-3-00016-7
3. แฟกซ์แบบฟอร์ม + Pay in มาที่ 0-2800-2879

หมายเหตุ กรณีโอนเงินต่างจังหวัดต้องชำระค่าธรรมเนียมการโอนด้วย

แบบฟอร์มใบสั่งซื้อ / สมัครสมาชิกวารสารสหศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ปีละ 2 ฉบับ)

☐ สั่งซื้อวารสารปีที่.....เล่มที่.....จำนวน.....เล่ม
ราคาเล่มละ 250 บาท รวมค่าจัดส่งภายในประเทศฟรี

☐ สมัครสมาชิกปีละ 500 บาท ค่าจัดส่งฟรี
สมัครสมาชิกวารสารปีที่.....

วิธีการชำระเงิน ☐ เงินสด ☐ โอนเงินเข้าบัญชี รวมทั้งสิ้น.....บาท
วิธีการส่งวารสาร - ส่งหลังจากชำระเงินเรียบร้อยแล้วภายใน 7 วัน

- สมาชิกกำหนดส่งปีละ 2 ฉบับตามกำหนดการออกวารสาร

ชื่อ-ที่อยู่ (ผู้ประสานงาน).....

.....

.....

โทรศัพท์โทรสาร

มือถือ.....Email

ชื่อ-ที่อยู่ (ในการออกใบเสร็จรับเงิน).....

.....

.....

ชื่อ-ที่อยู่ (ในการจัดส่งวารสาร)

.....

.....
